FİZİKÖTESİ AÇISINDAN
UFUKLAR VE DAHA ÖTESİ
II
DİRİLİŞ ŞOKU

YAZARIN ÖBÜR ESERLERİ

(DİRİLİŞ YAYINLARI'ndan)

ŞİİR:

ŞİİRLER I	Monna Rosa
ŞİİRLER II	Şahdamar/Körfez/Sesler
ŞİİRLER III	Hızırla Kırk Saat
ŞİİRLER IV	Taha'nın Kitabı/Gül Muştusu
ŞİİRLER V	Zamana Adanmış Sözler
ŞİİRLER VI	Ayinler/Çeşmeler
ŞİİRLER VII	Leylâ ile Mecnun
ŞİİRLER VIII	Ateş Dansı
ŞİİRLER IX	Alınyazısı Saati

GÜN DOĞMADAN (Şiirlerin Toplu Basımı)

HİKÂYE:

HİKÂYELER I	Meydan Ortaya Çıktığında
HİKÂYELER II	Portreler

PİYES:

PİYESLER I • ARMAĞAN

ÇEVİRİ ŞİİR:

BATI ŞİİRLERİNDEN • İSLÂMIN ŞİİR ANITLARINDAN

DÜŞÜNCE:

RUHUN DİRİLİŞİ • KIYAMET AŞISI • İNSANLIĞIN DİRİLİŞİ • ÇAĞ VE İLHAM I-II-III-IV • YİTİK CENNET • MAKAMDA • İSLÂMIN DİRİLİŞİ • DİRİLİŞ MUŞTUSU • DİRİLİŞ NESLİNİN ÂMENTÜSÜ • İSLÂM • İSLÂM TOPLUMUNUN EKONOMİK STRÜKTÜRÜ • DÜŞÜNCELER I-II • GÜNDÖNÜMÜ • DİRİLİŞİN ÇEVRESİNDE • FİZİKÖTESİ AÇISINDAN UFUKLAR VE DAHA ÖTESİ I-III • YAPI TAŞLARI VE KADERİMİZİN ÇAĞRISI I-II • UNUTUŞ VE HATIRLAYIŞ • VAROLMA SAVAŞI • ÇAĞDAŞ BATI DÜŞÜNCESİNDEN • SAMANYOLUNDA ZİYAFET

DENEME:

EDEBİYAT YAZILARI I Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir
EDEBİYAT YAZILARI II Dişimizin Zarı
EDEBİYAT YAZILARI III Eğik Ehramlar

İNCELEME:

YUNUS EMRE • MEHMED ÂKİF • MEVLÂNA

GÜNLÜK YAZILAR:

FARKLAR • SÜTUN • SÛR • GÜN SAATİ

SÖYLEYİŞLER:

röportaj:

TARİHİN YOL AĞZINDA

konferans:

ÇIKIŞ YOLU I- Ülkemizin Geleceği
ÇIKIŞ YOLU II- Medeniyetimizin Dirilişi

meydan konuşması:

ÇIKIŞ YOLU III- Kutlu Millet Gerçeği

SEZAİ KARAKOÇ

FİZİKÖTESİ AÇISINDAN UFUKLAR VE DAHA ÖTESİ

II

DİRİLİŞ ŞOKU

3. baskı

DİRİLİŞ YAYINLARI
P.K. 1279, Sirkeci - İstanbul. Nuruosmaniye Cd.
Derin Han, No: 8/1, 34410 Cağaloğlu - İstanbul
Posta Çeki No: 348155 Tel: (0212) 519 04 57
www.dirilisyayinlari.gen.tr

Diriliş Yayınları : 40

Birinci Baskı : 1995
İkinci Baskı : 1998

BU KİTAP

Bu kitap, 20 Şubat 1989 – 13 Aralık 1989 tarihleri arasında, Haftalık **DİRİLİŞ** Dergisi'nde **FİZİKÖTESİ AÇISINDAN** başlığı ve **DİRİLİŞ** imzasıyla yayınlanan yazılardan oluşmuştur.

© Diriliş Yayınları. BU KİTAP DAHİL BÜTÜN ESERLERİMİZİN TÜM YAYIN HAKLARI SAKLIDIR (Değerlendirme amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yazarın yazılı izni olmadan, hiçbir surette alınamaz, çoğaltılamaz, çevirisi yapılamaz, radyo, TV'lerde okunamaz, kaset ve CD'lere aktarılamaz, Internet dosyası açılamaz).

Baskı-Cilt: Bayrak Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. No: 14/2 Topkapı - İstanbul

İstanbul – Ağustos 2008

FİZİKÖTESİ AÇISINDAN UFUKLAR VE DAHA ÖTESİ

II

DİRİLİŞ ŞOKU

GÜN TUTULMASINDAN ÖTE

Zamanımız, çağımız adeta bir gün tutulması zamanı, çağı. Kıyametten bir işaret, bir örnek gibi. "Kötü" ve "yanlış", milyonlarca baskı yapınca sanki öz değiştirip "doğru" ve "iyi"ye dönüşmüşcesine bir cesurluk içinde. "Doğru", "güzel" ve "iyi" ise, azınlıkta kalmakla suçlu, haksız, günü geçmiş durumuna düşmüş.

Kendi kendinize, bu geçicidir diyorsunuz. Güneşin kararması bitecek, yeniden gümüş gibi aydınlanış, fecir gibi ışıyış başlayacaktır sanıyorsunuz, öyle umut ediyorsunuz ya da umut etmek istiyorsunuz. Fakat, kararma artıyor, bulut üstüne bulut geliyor.

Anlaşılıyor ki, bu gün tutulması, küçük çapta ya da hemen geçici bir doğal olay değil. Her zaman rastlanan duraklamalardan, sürçmelerden, ayağın bir yere takılması sebebiyle ansızın yere kapaklanmalardan biraz farklı. Uzun yüzyılların, hatta bin yılların içinde gizli gizli birikmiş bir kilitleniş bu. Ayın yüzünün kirlenmesi, güneşin yüzünün çilli bir yüzmüşçesine pençe pençe lekelenmesi gibi ilk anda beklenmeyen bir oluş. Ay tutulması, gün tutulması

gibi önceden, ne kadar süreceği bile hesaplanması mümkün bir görünüş değil. Bu tür görünüşlerin düzelmesi için belli bir süre beklemeniz yeter. Sabırlı olmanız kâfi. Başka bir işleme ihtiyaç yok. Ama bu, güneşin yüzünde, hakikat güneşinin yüzünde çiçek bozuğu gibi, ilerleyen bir bozuluş gibi süregiden hastalık, biz insanları, bir harekete, kımıldanmaya, canlanmaya, ölü ölü durup bakmamaya, dirilmeye çağırıyor. Çünkü: bu bozuluş, insanlığın bu çöküşü, bu yıkılış, bu yozlaşma öyle kendiliğinden olmadı. Hakikat güneşinin yüzünü biz kararttık. İçimizin kararışı yansıdı o aynaya. Arifin gönlü gibi apaydınlık, passız olan hakikat ekranını ruhları istilâ eden şeytanî senaryo sararttı ve kararttı. Bozulmuş dinlerin sam yeline benzeyen soluğu, ilahî bağış sırlarıyla korunan bu aynayı bulandırdı. Biz de boş bulunup onların bu eylemini önlemedik. Küçük, ufak paslar birleşe birleşe bir tabaka haline geldi. Adeta bir kapak gibi geçti güneşin yüzüne.

Ak bir taşın günahkâr ellerce dokunula dokunula kararmalışı gibi, ilâhî sistemin realiteye uygulanmasını tozlandırdık, kırık dökük bir yapı derekesine düşürdük.

İnsanlık, dizgininden boşanmış at gibi alıp başını giderken, gök bağışı sistem, kenarda kalan bir koşum takımı gibi yokluğu kucaklıyor.

Önce içimizde düzeliş başlamalıdır. Ruhumuz aydınlanmalıdır ki, bir gün gibi tutulan insanlığın kaderi, beklediği umut ışığının ilk kıvılcımlarını saçan bir kaynağı bulmuş olsun.

Ahlâkımız gerçek ahlâk yönüne yüzünü çevirmeli ki, karamsarlık iyimserliğe, güvensizlik inanırlığa,

sahtelik, halisliğe ve samimiliğe dönme niyetine kavuşsun.

Eskimeyen din, her zaman yeni ve gün gün mayalanan seher şarabının, aşk şarabının sahibi değil midir? Eski ruh tulumu, her zaman yeni kalan bu kevseri taşımaya güç yetiremeyince, bugün olduğu gibi, sorumluluktan kaçıp bomboş kalmayı mı yeğleyecektir?

Ama bu bir çözüm değildir. Bu kez, hiçliğin ve boşluğun kurbanı olacaktır ruhumuz. İçten vurulmuş olacaktır. Büzülüş ve kıvranışlarla, sönüp gitme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.

Nasıl ki, bugün bu trajik kaderden derin çizgiler görünüyor yüzünde. Hakikati yüreğinde köklü bir gün tutuluşuna uğratan bir vicdan azabının avucuna düşmüş olmanın kırıştırdığı yüzünde.

Evet, islâm dünyasında bu özeleştiri şafağı sökmeli. Düşünce ufku genişlemeli. Yeniden doğuş, diriliş baharının sabah rüzgârı esmeli; bu yıpratıcı bekleyiş, sona ermelidir artık.

YENİ USÛL

Günümüzde, islâm, anlatılması açısından yeni bir atılım bekliyor. Yeni bir çağırış metodu, yeni bir yayılış tarzı gerek ki, durağanlaşmış insan psikolojisi yeni bir dalgalanışla çalkansın; kokuşmaya yüz tutmuş su, akışkan hale gelip arınsın, hatta mümkünse dolup taşıp şelâleleşsin.

Nasıl, Hz. İbrahim, hükümdarın tanrılaştığı o çağda sesini duyurmanın, etkisini hissettirmenin yolunu bulmuşsa, nasıl Hz. Musa, firavunun karşısına çıkıp: "ya hakikati kabul edip Allah'ın önünde eğil, ya da bunu yapamıyorsan, Allah'a inanan kavmimi bırak da çekip memleketimize gidelim." diyebilecek güce ermişse, nasıl Hz. İsa ve havariyunun mütevazi çalışmaları koca Roma İmparatorluğunu sarsmışsa, nasıl Peygamber Efendimizin kurduğu İslâm Devleti, akılları durduracak kadar kısa bir sürede, o günün süper devletleri olan Pers ve Bizans İmparatorluklarının karşısına çıkmış ve onların dev ordularını tarumar etmişse, bugün de, Amerika'da, Avrupa'da, Rusya'da, Japonya'da, Çin'de ve Hint'de, Afrika'da islâmın yeniden sesini duyurması, kendisini öz ger-

çeği ve tüm güzelliğiyle insanoğlunun inanışına sunma imkân ve hakkına kavuşması için bir usûl, bir yol aramalı ve bulmalıyız.

Bugün, teknoloji, aleyhe çalışıyor, çalıştırılıyor. Her fırsatta batılılar, islâmı, ilkel putperestlerin dini gibi gösteriyor. Okuyup derinlemesine tetkik etmiş olanlar, yani bilginler bunun böyle olmadığını biliyorlar ama, geniş kitleler hakikatten habersiz, eski çağlardaki kadar olmasa da, islâmı aleyhtarı olarak şartlandırılıyorlar. İlkellik içinde yüzen hristiyanlık ve budizm, bin bir fotoğraf, film ve basım imkânıyla hep yeni ve taze gösterilmeye çalışılırken, hep yeni ve taze olan islâm, olmadık yorumlar, çarpık bakışlarla eski ve günü geçmiş olarak tanıtılıyor.

İslâmı, doğuyu ve batıyı öylesine bilen idealistler yetiştirmeliyiz ki, bu propaganda savaşının sırlarını çözümleyebilsinler. Dünya propaganda savaşında devreye girebilmemiz için gerekli tüm bilgiler, estetik kurallar bu önderlerin ilgi alanına girmelidir. Televizyon, sinema, tiyatro, çizgi, basın gibi insanların zihin, ruh ve duygu dünyalarını hegemonyaları altına almış olan çağın teknik harika ifade eden araçları, yine onların seviyesine denk bir kültür ve idrak gücüyle islâmın buyruğuna verilmeli inananlar tarafından. Yoksa en modern baskı imkânlarıyla donatılmış, fakat fikir üretiminde cüce, gerçek kalemlerden mahrum bir gazete, dağın fare doğurması cinsinden bir bücürlükle tıkanıp kalacak, onun islâm iddiası ise faydadan ziyade zarar verecektir.

Sanat ve edebiyat, kendine mahsus kuralların çizdiği kalite dahilinde büyük bir etkinlik kaynağıdır. Ne kadar rağbetini yitirmiş olursa olsun, gerçek

şiir ve tüm görüntü imkânlarıyla birlikte roman, inanmış yazarların ateş dolu kalemleriyle yolumuzu dünyaya ışıklı bir şekilde gösterme sorumluluğunu taşıyorlar.

Bilim alanında, tarih, sosyoloji çalışmaları planında, geçmiş çağ edebiyatlarını günümüze getirmede oldukça yoğun görev programları bekliyor islâm aydınlarını.

SIR

Günlük yaşantımız içinde belki de fazlaca tekrarlandığı için ya da adeta yüzümüzle, vücudumuzla, aklımız ve ruhumuzla dokunmamız, çarpıp durmamız sebebiyle, çevremizde dönüp duran olayları, aydınlık, açık ve seçik sanırız. Sır deyince, daha çok dışımızda olanda, bize yabancı olanda bulunan kavrayamadığımız bir özelliği, etkiyi ya da gücü, formüle edemediğimiz bir şifreyi, çözümleyemediğimiz, belki de çözümlenmesini mümkün görmediğimiz düğümü anlarız.

Oysa, biraz düşünülürse, belki de yakınımızda sandığımız, gerçekte uzağımızdadır; uzağımızda sandığımız da yakınımızda. Aydınlık saydığımız, o kadar aydınlık değil, hatta belki de karanlıktır. Karanlık bulduğumuz da, apaydınlık. Bize yabancı gördüğümüz, çok yakın, yakın gördüğümüzse ırak ve yabancıdır. Açık seçik sandığımız olaylar, sır, sır dediğimiz de açık seçik bir gerçektir.

Bilim bize, taşın, cansız eşyanın, enerjinin belli bir durumu, bir dönüşümü, bir başkalaşımı olduğunu söylüyor. Enerjinin ne olduğunu, daha doğrusu

hangi nesnenin dönüşümü sayılabileceğini şimdilik bilmiyoruz. Bilginler, bir takım varsayım, hatta teorilerle onun da gerisinde olanı söyleyebilirler. O zaman da soru bitmiş olmayacak, yeniden tekrarlanacaktır: ya ondan ötesi? O, yeni bulunan nesne neyin dönüşümüdür? Kısacası, bilim ilerledikçe sorular bitmeyecektir. Her konuda, zaman, mekân, madde, enerji, makro âlem, mikro âlem, bilebildiğimiz bütün temel kavramlar planında, aklımız bir noktada bitip kalmaya, bir çıkmaza, bir anlaşılmazlığa, bir "sır"ra çarpıp durmaya mahkûm gibi. Belki, yapısı gereği orda da uzun boylu durup kalmayacaktır. Sert bir cisme çarpıp geri dönmüş lastik top gibi geri dönüp daha reel konuların, problemlerin içyüzünü aramaya koyulacaktır. Çoğu zaman yaptığı gibi. Ama belli bir süre geçip içine düştüğü paniği atlattıktan, yani sakinleştikten sonra, yeniden kendini aşma denemelerine girişmeyi ihmal etmeyecektir.

Aklımızın sınırı ne olursa olsun, ruhumuzda olan bir susuzluk, bizi daha ileriye, daha ileriye itmektedir. Bu susuzluğa, sonsuzluk susuzluğu diyebiliriz. Belki sonsuzluğa, belki sırrını çözemediğimiz bu sonsuzluğun özüne, muhtevasına susamaktayız. Ya da onun da arkasında olana.

Ruhumuz bu atılımında ilk araç olarak aklımızı kullanma âdetindedir. Ama, aklın sınırlı bir araç olduğu, sonsuzluk dünyasından çok sonlular dünyasında, değişmezlikler âleminden ziyade değişimler evreninde işe yaradığı, bir çok filozof, bilge, düşünür ve veliler tarafından söylenmiştir. Sezgilerimiz de akıldan önce ve sonra, onun etrafında bir hâle teşkil edecek şekilde belirip fazla öteye gidemezler.

Sırlara ermenin, ya da onlara ulaşmanın bir yolu kalıyor. O da doğrudan ruhumuzu çalıştırmaktır. Ruhu, işleyen demir ya da işlenen altın gibi pırıl pırıl yapmak. Ruhun içinde gizli olan pencereleri açmak.

Bu pencereler, tabii halinde, örtük ve kapalıdır. Perdeler, ruhun içindeki mekanizmaların harekete geçmesiyle açılır.

Ruhumuzda nice güçler, nice mucizeler, nice sırlar gizli. Bunları kımıldatabilirsek, evrensel sorunlara, fiziğin gidip başını çarptığı ebedî muammalara cevap bulabilir, ya da cevabı aramak için ilk anahtarları elde etmiş olabiliriz.

İnsanoğlunu insan onuruna kavuşturan, bir metafiziğe sahip olma cehdidir. Bu cehde bizi çağıran, bu cehdi canlandırıp geliştiren, verimlendiren, bu yolda onu en zengin ve etkin vurucu silâhlarla donatan, bilinmezliğin elmasını kesecek güce erdiren, dindir.

Allah'ın insanoğluna lütfettiği bir armağan olan din, vâdettiği gibi bizi sonsuzluğa ve onun içindeki ya da ötesindeki dünyaya götürecektir. Daha doğrusu bize bu yolda kılavuzluk edecek, kendi emeğimizle gerçek bir metafiziğe ve metafiziğin gerçeğine ulaşmamız için plan, harita, pusula verecek, işaret noktaları, kırmızı ve yeşil ışıklar belirleyecektir. Daha önce, bu labirentlerden geçmiş erlerin tecrübelerinden bizi yararlandıracaktır.

Sırların, bir düğmeye basılınca yanan lâmbalar gibi birden aydınlandığını, anlamlandığını, ancak dinin bize sunduğu çizgilerde ilerleyerek göreceğiz. Duvar iki taraftan delinmiş olacak. Hem izafi taraftan, hem mutlak taraftan.

Dinin, hükümler ve sistem ciheti, yani toplumu hedef alan yanı da, insan ruhunun bir sfenks karşısındaymışçasına duralayıp bocaladığı andaki ihtiyaçlarını gözardı etmeyen metafizik yanı da, gelip geçmiş, sayısız bilgin, bilge ve erenlerin eser, tesir, hatıra ve menkıbeleri çerçevesinde, bizim hareket nokta ve yönlerimizi oluşturur.

Metafiziğin ve genel düşüncenin, tarihî birikim bizi şaşırtabilecek, aldatıcı doğrultulara açık olsa da, yine de ana iskeleti, gerçek şeması, temel kadrosuyla bize kurtarıcı imkânlarını sunmaya devam edeceği ilahî bir kural olarak kesindir.

Peygamberler, Allah'ın, bir anda tüm sebepler dünyasını adeta aradan çıkarıp ruhlarında yaktığı mutlaklık ışığıyla aydınlanmış görevliler olarak yolumuza ışık tutmuşlardır. Hakikat sistemini insanlıkta gerçekleştirme savaşını vermişler, hakikat medeniyetini, gittikçe büyüyen bir ay gibi ufkumuzda salındırmışlardır.

Ve sonra, sahabe, halifeler, imamlar, bilginler ve veliler geldi. İmam-ı Gazali, Muhyiddin İbn-i Arabî, Mevlâna, Abdülkadir Geylâni, İmam-ı Rabbani ve daha nice ermişler geldi.

Kıyamete kadar, bütün sırları açacak olan dinin, islâmın insanlara bahşettiği önderlerin nesli kesilmeyecek, meşaleyi elden ele ileten yarışçılar sürüp gidecektir. Onların karşısında direnen şeytan ve bağlıları da, Allah'ın yaratışının ululuğundan, bir sır olarak varolacaklar, fakat en sonda, yüzleri toprağa bulanmış olarak yere serileceklerdir.

UMUT

Biz müslümanlar, çağımızda, zaman zaman, iyice kararan tabloya bakıp da, ürkmemeli ve umudumuzu yitirmemeliyiz. Umut sofrası ne kadar fakir bir görünüşte olursa olsun, imkânlar mutfağı ve kileri yine de zengindir. İslâm dünyasının kullanılmamış ve harekete geçirilmemiş, geçirelememiş maddî gücünün yanında ve üstünde, belki de ondan da artık bir maneviyat ve kültür potansiyeli, define ve hazineleri, seçenekleri, yoklama ve arama alanları ve planlarıyla, sarsıntılar ve atılımlar beklemektedir.

Dini, kendi aklınca, ite ite köşeye sıkıştırdığına inanan, ona sınırlı bir ödev biçip lütfen yaşamasına izin veren Batı, bu çözüm tarzının uzun ömürlü olamayacağının farkında, şuurundadır. Adeta kendisine lâyık görülen bu konuma razı olan hıristiyanlıktan Avrupa yeni bir çıkış ve gelişme ummamaktadır. Kendi batıl dininden pek bir korkusu yok gibi gözüküyor Batının. Ama korkusu doğudan esecek bir rüzgardandır. Batı senin bad-ı sabandan, diriliş rüzgârından korkmaktadır ey müslüman!

İnsanoğlunun inanma duygusunun yok edilemeyeceğini, ya da ne kadar süslenip püslense de çağ dışı kalmış inançlara çivilenip bırakılamayacağını bilen batılılar, doğudan esecek bir rahmanîlik rüzgârı tedirginliği içindedirler. Ezeli ve Ebedi Allah'a inanmanın mucizevi soluğundan korkuyorlar. Oysa bu kendileri için de, insanlık için de tek ve son kurtuluş umududur. Ama yarasaların ışıktan rahatsız olmaları gibi, bu karanlığa alışmış ruhlar, acıdan lezzet alış gibi yozlaşmışlığın kavrulmuşluğunda kıvranan insanlar, zehiri şifa, şifayı zehir görme yanılgısı ve saplantısından kurtulamamaktadırlar.

İlahî soluk ulaşmıyor mu oralara? Gidiyor, ulaşıyor ama onlar kurdukları endüstrileriyle, ürettikleri zehirleriyle, denizi kirletir, altın renkli ırmakları kapkara akıntılara çevirir, gökyüzünü bile arınmışlıktan mahrum eder, güneş ışınlarını süzücü ozon tabakasını bile delik deşik hale getirirken onu şeytanî zekâ gücüyle samyeline çevirmektedirler. Allah'ın nur gibi nimetlerini zehire çeviren hastalıklı bünyeler gibi...

Umudunuz kırılmasın müslümanlar! Bu topraklar daima pozitife gebedir. Ne kadar menfi tohumlar atılırsa atılsın tevhidin ve islâmın boy verdiği ve öteden beri verimlendirdiği bu toprak, o zakkum tohumlarını çürütecektir eninde sonunda. Batı akını durdurulup yeniden hakkın tohumları ekilmeye başlandığında, kararmış ufukların gümüşten bir fecir gibi yeniden yeniye aydınlandığı görülecektir.

Batı, 17. yüzyıldan beri İslâm Âlemine zehirli tohumlarını saçıyor. Önce, milliyetçilik adı altında ırkçılık zehrini saçıp onu böldü, paramparça etti. Oysa, islâmda millet telâkkisi vardı. Öyleyse, islâm millet-

çiliğinden ve milliyetçiliğinden bahsedilebilir. İslâmın millet anlayışını unutturup ırkçılığı milliyetçilik diye kabul ettirme, kavramların yozlaştırılması demekti. Bu yanılgıya düşüş, İslâm Milletinin bin parçaya bölünmesiyle sonuçlandı. Fakat, sonra, bu yoz silâh bile kendi aleyhine dönünce, bu kez de kozmopolitlik propagandalarıyla geldi Batı. Sosyalizm, ümanizm adı altında batıcılık telkin edildi. Bugün daha açık bir şekilde müslümanlar dinlerinden ve kişiliklerinden soyunsun, kopsun, tam bir ruh esirliği içinde batı taklitçiliği bataklığına saplanıp kalsın isteniyor. Tekniğin büyük buluşu televizyon, bu beyin yıkamanın, bu yoz proğramlamanın evrensel aracı olarak işletiliyor.

Evet, bu harika araç, Batıya, bir süre kazandırdı. Tam yerli, millî ve mahallî kültürler, yeniden yeşerecekleri bir mevsime erişirken, bu kez, türlü türlü filmleri ve acayip telkinleriyle, bu sihirli kutu çıkıp geldi. En azından elli yıl daha kazandı Batı. Fakat sonunda, bin bir maceradan sonra, müslümanlar, televizyonu da, kendi kültürlerinin aracı yapmasını bileceklerdir. Bakalım o zaman Batı ne yapacaktır? Diyelim yeni bir icatta bulundu. Onun da ömrü vardır. Hep batı icatta bulunacak, islâm ülkeleri de ona yetişmeye çalışacak değildir. Bir gün soluğu kesilecektir Batının. Ve tersine dönecektir yarış.

Yeter ki, o güne kadar, umut yitirmeden dayanabilelim. Dehaları kurutan ortamı, gerçek verim çalışması içine girmesi yönünde hazırlamasını öğrenelim. Dehaları doğru yönde ateşlemesini bilelim.

İslâm ruhunu yaşatalım. İslâm ahlâkıyla donanalım. Metafizikten estetiğe, islâm düşünce, duyuş ve sezişini canlı tutalım. İslâmın dirilişiyle diri olalım.

ÇİLE

Her dâva sahibinin bir çilesi vardır. Dâva sahipliğinin değeri de biraz burdan gelir. Çilesiz hakikat savunuculuğu mümkün değildir. Hakikatçilik, bu kadar ucuz ya da bedava olsaydı, her halde bu yolda olma, alelâdeden bir vaziyet gibi görülürdü.

Oysa, hakikat yolunda sebat ve ısrar edenler, ancak binbir çileyi göze alan, dâvanın ruh ve sırrına ermiş kahramanlardır.

Peygamberler, Allah'ın doğrudan vahiyle görevlendirdiği en büyük hakikat yolu önderleri olarak, çilenin en müthişleriyle imtihan olmuşlardır. Şeytan, en korkunç hücumunu onlara ve onların çalışmalarına yöneltmiş, fakat, Allah'ın lütfuyla da en açık ve seçik yenilgisini, en tesirli darbeyi, onlardan, onların elinden, onların nurdan kılıçlarından tatmıştır.

Hz. İbrahim'in, ateşe atılmayla, Hz. Musa'nın ve inananların, Firavun ve askerlerince imha edilme niyetiyle izlenmeleriyle, kırk yıl çölde kavmiyle dönüp durmasıyla, tahammülü aşan bu zahmetleri çektikleri, din tarihinin bilinen en belirgin örnekle-

ridir. Hz. Zekeriya ve Yahya, hayatlarıyla ödediler Allah yolu için çırpınışlarını. Hz. İsa da, öldürülme maksadıyla izlendiyse de, Allah onu gözlerden gizledi.

En büyük peygamber olan Peygamberimiz, çilelerin her türlüsünü bütün bir ömür boyu çekti. Namaz kılarken düşmanları üstüne barsak ve pislik mi atmadılar, Taife dine çağrıya gittiğinde taşlarla yaralayıp kovalamaya mı kalkmadılar, Hicret öncesinde hakkında ölüm kararını mı çıkarmadılar, Hicret yolunda dağlar ve taşlarda izini mi sürmediler? Hendek ve Uhud'da üzerine ordularla gelip tüm inananlarla birlikte yok etmeye mi çalışmadılar?

Uhud savaşında da bir dişi kırıldı çarpışmada Peygamber Efendimizin. Etrafındaki sahabeyle birlikte düşmanla kılıç kılıca çarpıştı kendisi de.

Peygamber Efendimizin çektikleri sadece maddî eziyet ve zahmetlerden ibaret kalmadı. İftiralara, hicivlere, alaylara, tertiplere de maruz kaldı O.

Bütün bunlara tahammül etti, özür dileyeni, hidayete geleni de affetti.

Peygamber Efendimiz'e yahudilerin, hıristiyanların, islâm ve genel olarak din düşmanlarının yalana ve hileye dayanan iftiraları ve dil uzatmaları daha sonra da devam etti. Ortaçağ Avrupasında, Peygamberimiz, kendisine papalık verilmediği için çöle kaçıp yeni bir din icat eden bir kardinal gibi tanıtıldı. Son yüzyıllarda ise artık bu gülünç propagandaların ters tepki yapacağı düşünülerek misyoner papazlara sözde ilim kılığında bir çok eserler yazdırdılar. İslâm tarihini teferruatlıca inceleyip belgelere dayanmak istediler iddialarında. Oysa olayları saptırdılar, tah-

rif ettiler. Peygamberimizin hayatı apaçık ortada ve tertemizdi. Bir şey saklanmamıştı ki meydana çıkarsınlar. Şimdi de ümitleri, islâmdan kopmuş kişilerin hezeyanlarında olduğu anlaşılıyor.

Kıyamete kadar şeytanın oyunları devam edecek, kalbinde maraz bulunanlar, en parlak güneşten daha parlak şeref ve erdemin sahibi Peygamber Efendimize, islâma ve islâm büyüklerine, bu dâvanın erlerine saldırılarını sürdüreceklerdir. Biz müslümanlar buna alışkınız. Serinkanlıyız. Bu hasetçilerin hallerine gülüp geçeriz.

En verimli yemiş ağacından daha yüklü olan Peygamber Ağacına taş atanlar, dikkat etseler, etraflarına yine de eşsiz meyvalar düştüğünü göreceklerdir. Yiyenlere şifa ve kurtuluş olacak meyvalar.

MÜMİN, ETKİLEYENDİR

Mümin, sadece bir tepki adamı değildir. Pasif değildir. Aktiftir, etki adamıdır, etki yayandır. İnsiyatif kendindedir, düşmanında değil.

Müslüman, zıt dünyayla, diyaloğda olsun, çatışmada olsun, sürekli olarak gündemi belirleyendir, yoksa gündemi belirlenen değil.

Müslüman, her zaman, komünistler ya da kapitalist batılılar bir iddiayı ortaya attığında, "vay kâfirler, vay şeytanlar!" demekten, yani reaksiyon göstermekten öte bir duyarlığı olmayan biri değil, kendi problemini, düşünme alanlarını kendisi bulan, kişilikli, gerçek aydındır. Kapitalistiyle, komünistiyle judeo-kretien dünyanın oyunlarına gelmez, onları, kendi sorularının ve sorunlarının cehenneminde kendi başlarına kavrulmaya bırakır.

Bugün, islâm dünyasının en büyük problemi bu noktada düğümleniyor. Batı, onu her zaman istediği alanda polemik yapma cihetine sürüklüyor; bu yüzden de, yarışma veya savaş alanını seçme avantajını elinde bulunduruyor daima.

O kadar kendi dâvamıza dalmalıyız ki, Batı, bizi kendine baktıracağına, bize bakmak ihtiyacını hissetsin. İsteyerek istemeyerek bizim konularımızla ilgilensin.

Hangi dünya, öbürünün konularına dalarsa, onun etkisine girmektedir. Geçmişte, etkileme şampiyonluğu bizdeyken, son yüzyıllarda bu liderlik Batıya geçti. Bu yüzden de, sürekli olarak, Batı aksiyon yapıyor, bizse sadece tepkide bulunuyoruz.

Bundan kırk elli yıl önce halk içinde geleceğe atıfla anlatılan bir deccal hikâyesi vardı. Deccal çıkınca, hokkabazlık yapacak, herkes, hatta bazı âlimler bile dayanamayıp onu görmek için başlarını pencere demirinden dışarı çıkaracak, başlarını dışarı çıkarır çıkarmaz da dallı budaklı boynuzları çıkacak, artık isteseler de başlarını geri çekemeyecekler, Deccal da gelip başlarını kesecek. Sembolik, allegorik bir hikâyedir bu. Müslümanların, batılılarca dikkat çekmek için gösterilen cambazlıkların ne denli gönül çeken bir şey olduğunu belirten ve insanı dönüşsüz felâkete sürükleyen bu etkilerin tesirini en canlı bir tablo gibi çizen, belki de keşif sahibi bir velinin dilinden halka intikal etmiş, tarihî-sosyolojik bir öngörü anekdotudur bu. Halkın, kültür yozlaşmasına ilişkin bir sezgisinin, imgelerle anlatımı da diyebiliriz bu hikâyeye.

Kendi içine kapanıp kalmayı öğütlemiyoruz elbet. Muhakkak ki, müslümanlar, dünyada neler olup bittiğinden iyiden iyiye ve derinden derine haberdar olmalıdırlar. Kavgadan çok diyaloğu yeğlemelidirler. Çekinilmesi gereken, müslümanların dışlarındaki âlemi görmeleri, bilmeleri, öğrenmeleri ve

anlamaları değil, kendilerini o dünyanın sihir ve cazibesine kaptırmaları, eleştirisiz etkilenmeleri, kritiksiz hayranlıkla taklide yeltenmeleridir.

İslâm Âleminin bahtsızlığını yeneceği gün, aydınlarının, Batıdan gelip geçmek isteyen her buluşa bir manevi gümrük seti oluşturmaları, tersine, Batıya, ilgi uyandırıcı yenilikler ihraç ederek onların çelikten sert gümrük duvarlarını delmeleri, aşmaları günü olacaktır diyebiliriz.

DEĞERLERİMİZE KARŞI GÖREVLERİMİZ

Düşman güçler, durmaksızın, inançlar olarak, kişilikler olarak değerlerimizi gözümüzden düşürmek için akla hayale gelmedik, dolaylı dolaysız metotları deniyorlar. Önce bir tereddüt doğurup ardından kuşku, sonunda red, inkâr ve isyan uyandırmak istiyorlar onlara karşı.

Geçmiş çağlarda, din yolu önderlerinin kişilikleri etrafında, o günkü büyük sevgi ve saygı çığı sebebiyle ister istemez bir kutluluk hâlesi oluşuyordu. Hıristiyanlık bunu aşırıya götürmüş, aziz diye bilinenlere kutsallık izafe etmiş, peygamberi de ilâhlaştırmıştı. O kutluluk hâlesini de adeta fizik bir varlıkla alnı süsleyen nurdan bir taç gibi canlandırtmıştı tasvirlerinde sanatçılarına.

İslâm, değerleri ve kişilikleri yeniden yerli yerine oturttu. Tanrının birliğine gölge düşürecek her türlü yanlış anlaşılışa meydan verecek inançları yıktı. Allah'a ortaklık kuşkusuna yol açacak her türlü antik devir kalıntısı, putatapıcılık artığı sapmalara savaş açtı. Arı duru inanç için savaştı bu.

Müslümanlar, putatapıcılık ve ortakkoşuculuğun gölgelerini bile yaklaştırmadan, kendi insan değerlerimizi en büyük saygı ve sevgi çiçekleriyle donatmayı, şiir ve müzikle duyguları kanatlandırmayı, duyarlıkları eser eser reel planda verimlendirmeyi bildiler.

Peygamberimize, sahabe-i kirama, imamlara, alimlerimize, velilerimize, şairlerimize, kısacası kişilik planındaki bütün değerlerimize beslediğimiz sonsuz saygı ve sevgi geçmiş zamanımızın büyük şerefi olarak tarih sayfalarında kıvrım kıvrım kabartmalaşır.

Destansı bir kutluluk halkası içinde düşündüğümüz o büyükler, manevi hazinemizin, kültürümüzün adeta ölümsüz bekçileri idiler. Müminlerin, kendilerini yok etmeğe gelen düşmana karşı çıktıkları her sefer, önlerinde bu büyüklerin hayali yol göstermiş, nur saçan parmakları kurtuluş ve zaferi işaretlemiştir. Onların örneklik hayatları tükenmez moral kaynağı olmuştur müminler için.

Yirminci milâdî yüzyıla kadar bu böyle devam etti. Batı, bizi içerden çökertirken, değerlerimize olan bu bağlılık ve güveni de fareler gibi kemirerek çürütmeğe çalıştı.

Bugün, yeniden diriliş atılımımızda, büyüklere olan sevgi ve saygının ele alınarak yeni metodlarla sağlanması gerekecektir. Klasik ifadeleri kimi yerde sembolik kabul etmemiz zarureti yanında, değerlerimizin etrafında sanatı yeni bir sempati halesi doğuracak bir alan olarak görmemiz kaçınılmaz olacaktır.

Avrupalılar, hıristiyanlığı, bütün batıllığı içinde koruyabilmek için bilhassa sinema sanatının tüm imkânlarını seferber etmişlerdir.

Değerlerimizin hakkını ve saygınlığını hep aynı eski usulle, sadece klasik metotlarla yaşatmanın mümkün olmadığını, klasik metotlarda bir revizyon yapmanın şart olduğunu, ek olarak çağdaş teknolojiden ve metotlardan yararlanmak lâzım geleceğini, akılla birlikte duyarlık alanının güçlerini de hareke-te getirmenin icap edeceğini idrak etmek durumundayız.

Şiiri, gerçek sinema sanatının sırlarına ermiş görüntü öykülerini bir projektör gibi değerlerimize çevirmeli, ordan ışık almalı, onları yeni ışık çerçeveleri içinde göstermeliyiz.

Bakışımızı sadece günümüze ve geleceğe değil, geçmişimize de diri, taze bir şekilde yöneltme, umudumuzu arttıracak, karamsarlık ve kötümserlik ufuklarını yeniden aydınlığa boğacaktır.

Görüşümüzü, ne sırf aklın hapishanesinde boğmalıyız, ne de zaptedilmez efsane bulutlarıyla savurup dağıtmalıyız. Zekâ, akıl, hayal, efsane, keramet ve mucize, her gücü, yerli yerinde düşünüp kullanarak, değerlerimizi ruhlarımıza yeniden somut ifadeleriyle konuk etmeliyiz. Yenilenmiş çevreler ve çerçeveler içinde.

ÇAĞRI

Müslümana ne mutlu ki, her yıl bir ay Tanrıya yakından yakın bir konuk olur. Oruç ayı, ilk anda belli belirsiz görünen hilalin iki ucunda, bu konukluğun davetiyesini sallandıran aydır. Göklere bir çağrıyı içerir; göksel, ilâhî bir çağrıyı içerir bu davetiye, bu mektup.

Zaten, varoluş, Tanrıya konuk olmaktır. Bu dünya Tanrının bizi ağırladığı ilk konukevidir. Sınayıp denediği bir ev. Yılda bir ay da, daha iç odalara, saraylara çağırır bizi Tanrı. "Bir pansiyoner olmaktan çık" der bize. "Biraz daha yakın ol." Tam yerleşiklik ve yerini bulmaysa, ölümden sonraki hayatta gerçekleşecektir.

Tanrı bizi bilmez mi ki, bu ilk konakta, ilk konuk yerinde deneyip sınıyor. Elbet bilir. Tanrının bizi sınayıp denemesi, aslında, bizim kendi kendimizi sınayıp denememize yardımdır. Bizim kendi kendimizi sınayıp denememizdir. Bizi, varolmanın gerektirdiği bu yaman otokritik hengâmesinde, bu amansız iç kurcalaması karşısında yalnız bırakmamak anlamına gelir, bu sınayış, bu deneyiş. Bir destekleme,

bir moral vermedir bu. Yoklama görünümünde bir arka çıkmadır yani.

Bu sınavda, bu deneme dönemecinde, daha dayanıklı, daha güçlü, daha bilinçli olalım diye, yılda bir ay, bizi daha iç bölmelerde sırları, şifreleri çözme bilimi temrinlerine çağırıyor; ağzımız mühürlü, yemek içmek gibi dünya işlerinden elimizi yumuş olarak, o manevi seansları yaşayalım istiyor Tanrı. "Belli saatler ölü gibi ol ki, en büyük diriliğe ve dirilişe, uyanışa ve aydınlanışa eresin" demektir bu.

"Ey mü'min, sana verilen binbir nimetin hikmetini, fonunu oluşturan Büyük Nimete ermek için oruca sarıl" demektir bu. "Nimetlerin arkasında, onları anlamlandıran, amaçlandıran, değerlendiren, verim ve sonuçlarını kalıcı kılan büyük fon, oruç levhasıdır" gizli seslenişi duyuluyor ufuklarda, senede bir ay.

Kabuktan içe doğru yolculuk başlıyor oruçla. Öze doğru, dünyanın yüreğine doğru, dünya ötesinin kalbine doğru.

Tanrı, bize, çağrıyı duyma yetkinliği ve çağrıya uyma erginliği vermiş. Ne mutlu biz müslümanlara.

Dünya ilişkilerini, onlara olan gönül bağlarını kıra kıra, oruç ayının manevi yücelikler vâdinin gerçekleşmesini umacağız. Uhrevî âlemin kokuları yayılacak çevremize. Soluklarını hissedeceğiz göğsümüzde meleklerin.

Bu dünya gidecek, başka bir dünya, bu güneş gidecek, başka bir güneş, bu ay gidecek, başka bir ay, bu gündüz gidecek, başka bir gündüz, bu gece gidecek, başka bir gece gelecek oruç ayında.

Büyük değişim, içten içe gelişim, ötelere açılım doğrultusudur bu. Bu dünyanın kendi içinde ne es-

rarlı kıvrımlar taşıdığının bir işareti, bir örneğidir oruç nimeti.

Oruç, bu dünyanın, öbür gerçek ve ebedî dünyadan kopuk olmadığını gösteren, onu aslından ayırmayan, o kitabın devamı sayfalar olduğunu ifşa eden bir ilahî tebliğdir. O öyle bir köprüdür ki, iki dünyayı birbirine Mimar Sinan kudretiyle bağlar. Pamuk ipliğini sağlam ve kopmaz halatlara çeviren bir raptediş mantığının kimyasıdır oruç.

Eskiler, manevi değişimi simya benzetmesiyle açıklıyorlardı. Bakırı altın ediyordu simya. Manevi simya olarak, yollar da, insan ruhunu, nefsinin tutsağı olmaktan kurtarıp benlik üstü benliğe ve kimlik üstü bir kimliğe kavuşturuyorlardı. Oruç, bu yolların en büyük aracı ve en etkin ortamı demekti.

"Az yeme, az uyuma ve az konuşma (Kıllet-i taam, kıllet-i menam, kıllet-i kelâm) yı öneriyor, olgunlaşmak için, erginleşmek için, Marifetname'de İbrahim Hakkı Erzurumî Hazretleri. Oruç, yeme ve içmeyi gündüz saatlerinden kaldırmakla bu yolu açıyor, başlatıyor. Az uyuma ve az konuşma, onun kaçınılmaz sonuçları olacaktır tabii ki.

Müslüman, bu dünyada, hıristiyanın da, yahudinin de, dinsizin ve inançsızın da sahip olmadığı oruç manevî donanımına maliktir ki, Allah, onu bu manevi kalkanıyla tüm iç ve dış kötülüklerden korumaktadır.

Evet, oruç, şeytanın, inançsızlığın, inkârın attığı oklardan mü'min kalbini koruyan Allah'ın tuttuğu bir kalkandır.

Fizikötesi bir zırh, bir kalkandır oruç. Namaz ve cihatsa, Allah'ın çekilmiş, kınından sıyrılmış kılıcı-

dır. Tüm islâm ve iman düşmanlarına karşı. Büyük cihadın kılıcı ise, oruçtur.

Oruç, namaz, hac, zekât, mü'min için, ölçülmez kudrette fizikötesi güçlerle destekli, besli ve donanmış bir nimet, bir seçkinlik, bir savunma ve ileri atılma güvencesi ve silâh bütünü demektir.

Allah'ın lütfettiği ilâhî süvarilik gereksinimidir oruç. O süvarilik ki, binicisini, ufukları aştırarak, Tanrının en has ülkesine, cennetine götürecektir.

İNSAN

En büyük imkân yelpazesi, insan yaradılışı... Ama yine de insanoğlunun kendini içgüdüler dünyasına hapsetmesi görülebileceği gibi tabiattan kopuk, yoz bir akıl doğrultusunun mahkûmluğuna adaması da sık sık rastlanılan bir durum.

Kimi insan tabiata yapışık gibidir; onunla özdeş gibi. Kimi insanın hayatı ise, ömür boyu tabiattan kaçışı simgeler. Ama, bu kaçış, insanın, doğaya belli noktalarda bilinçli bir karşı koyuşu değildir. Öyle olsa, insana yaraşır, ya da en azından, üzerinde durulmaya değer bir tutum diyebilirdik buna.

Kimi insan, yeryüzü seviyesindedir. Hayvanlara, nebatlara, hemcinslerinden daha yakın, daha fazla akraba. Sanki, eşyanın dış yüzüyle diyalogda olmakla sınırlıdır ruhu. Ve o bundan memnundur. Eşyanın içi ve ötesi, bir sürpriz saklıyor mu bize, bundan habersiz ve buna ilgisizdir.

Kimi insan muallaktadır. Ve sanki hep böyle askıda olmayı sevmekte. Gökyüzünde yaşıyor gibidir o. Hayaller, hülyalar ve rüyalar içinde. Ama bu sürreelde oluş, onu sürnatürel ya da fizikötesi insanı yapmaz. Bulutlar gibi şekilden şekle girer bu insan.

Hatta kimi zaman, güzel şekillere bile belki. Ama hiç bir zaman belli ve esaslı bir sabitliğe kavuşmaz. Ordan oraya sürüklenip durur. Esen rüzgârlara tabidir. Kararsızdır. Binbir şekilli görünse de aslında amorfdur ya da deformedir.

İnsanoğlu, imkânı oranında zavallılıklarla da çevrilidir. Bilgisi arttıkça bilgisizliğinin artışı gibi. Filozoflar, bilgileniştеki bu çıkmazı ve çelişkiyi gördüler. Ama yine bilginin çekiminden kendilerini kurtaramadılar.

Kimi zaman, insan, aklı inkâr ederken, kimi zaman, hatta kimi çağlarda, aklın tutsağı olur. Akla bu kadar kapanış, delilikten bir parçadır. Ama insanoğlu bunun farkında olmaz. Saf akıl, damıtık su gibi kullanılırlığını kaybeder. O kendi işini yaparken bile, bazı akıldışı, akılüstü, aklı aşan unsurlarla karışmak zorundadır. Bu karışımda da, elbet, oran, çok büyük bir önem taşır.

İnsan, üstüne göksel bir ışık tutulmuş, bir anlam ve amaç podyumunda, rolünü acemice ya da ustaca, berbat bir şekilde ya da olağanüstü bir yetenekle oynayan, kulisten kulağına fısıldananı tam ya da yarı işiten, önceden ezberlemiş olduğu için mükemmel tekrar eden ya da kekeleyip duran, hatta kimi zaman söylenecek sözleri ta içinde hazır bulan, sanki yaşantısı kare kare, an an filme alınan bir eser kahramanıdır. Kimi insan bu durumun farkında ve titizliğindedir. Kimi insansa bunun farkında olmayarak bir rastlantılar dizisi ve çatışmasını yaşadığı zannındadır. Kimi zaman hatta böyle bir misyonla yüklü olmaya karşı savaşmaktadır insan. Bunu bir onur, insanlık onuru sanır. Tanrıyı inkâr etme guru-

ru içinde tesadüfü tanrılaştırdığının farkında olmaz.

Tesadüf, bir mantık boşluğu, tatili, dinlenişi ya da yoruluşunun illüzyonu, yanılgısından başka bir şey değilken onu hilkatin tek kanunu, hatta yaratıcısı sanmak, insan zavallılığının ulaştığı son sınırlardan biri olsa gerek.

İnsan onuru, hakikati bulmada ve ona teslim olmadadır. Öncesiz, sonrasız, amaçsız başkaldırı, insan onuruyla bağdaşmaz. İnsan, en yüce görev yaratığı, en sorumlu, en bilinçli, en yetenekli misyon yükümlüsüdür. İlerdeki büyük sevinç için, bugününde çileyi omuzlayandır insan. Tabiatın uyum ve uyumsuzluk şifrelerini çözen ve ona göre bir program hazırlayandır.

Gökten öte bir gök, güneşten öte bir güneş, dünyadan öte bir dünya arayan o ve bulan odur.

Bu dünyadan ahirete ve cennete, Cennette de Tanrı'ya bakan odur.

En büyük talih ve talihsizlikler, mutluluk ve mutsuzluklar, en soylu direniş ve dirilişler, ruhun dirilişleri yelpazesidir alınyazısı insanoğlunun.

Kendisini şahdamarından yakalamak isteyen dirilmesiz ölüme kılıcını saplayan, ruhunu şerha şerha yarıp yokluk gömülmesinden kurtulan, kabaran damarlarında ve akan kanında fizikötesi nabızlarının attığını hisseden yücelik yarışı binicisidir insan.

İMÂN

İnsanoğlu, ilk idrak basamaklarında, kendi iç yolculuğuna, imân ihtiyacı ve amacıyla başlar. İskender-i Zülkarneyn ile Hızırın karanlıklar içinde yolculuklar yapıp âb-ı hayatı aramalarıyla sembolize edilmişti klasik edebiyatta insanın bu iç yolculuğu.

İnsanoğlu, varlığını sezer sezmez, bilerek bilmeyerek yaratıcısını aramaya koyulur. Allah'ı aramak, bulmak ve hep onunla olmak, biricik varoluş sebebimiz, dünya zorluklarına karşı tesellimiz ve gönlümüzü dolduran iç sevincimizdir.

İnsanın işi, Tanrıyladır. Gerisi, çer çöp ve köpükten ibarettir. Aradığımız hep O. Kaybeder gibi olunca da, bunalım uçurumlarına yuvarlanışımız bu yüzden. Şiddetle inkâr ve red bataklığına saplanan kişi, farkında değildir ki, ızdırabı, O'nu kaybedişinden kaynaklanmaktadır. İnançsız kişi, Allahı bulsa, can havliyle sarılacaktır ona. İnkârı, ters tarafından bir tasdiktir çünkü.

İnkâr, red, küfür, imânın lekesizliğini, kar gibi beyazlığını, etkinliğini, zaruretini daha iyi belirtmek için varedilmiş dekorlar, siyah fonlardır.

İmâna giden yol, pürüzlü, dikenli ve tuzaklarla dolu. Karanlıklarla, yalancı ışıklarla, gulyabanilerle. Bu yüzden, hedefe varış, son derece değer kazanıyor. Nice bulmaca ve aldatmacaları aşıp da Tanrı'ya ulaşmak, elbet, hayatın en büyük ve gerçek başarısı, en değerli ve kalıcı kazancıdır.

(Ben)in (ben) olması, hakiki ve tek Ben olan Allah'ı bilmesi, tanıması, sevgi yoluyla ona ulaşmasıyla mümkündür. Yani, (ben)in (ben) olması, benliğin ortadan kalkması, kaldırılması sonucunda kavuşulan bir nimet.

Ebedi yalnızlıktan kurtuluştur imân. Korkmak gereğiyle Allah'tan korkmak, inanmak, güvenmek gereğiyle Allah'a inanmak ve güvenmek, sevmek gereğiyle Allah'ı sevmek. İmânın özü budur ve ruhu burda gizli.

Bayezid-i Bestami ya da Hallac-ı Mansur, Var olan olarak yalnız Allah'ı gördüler. Kendi benliklerini var saymadılar. İnancın cezbesiyle konuştular ve söylediler. Aşk ve vecdle perdelerin ötesinden seslendiler. İmânın yakıcılığında kavrulmuş bir ruhun çığlığıyla haykırdılar.

Cansız eşyanın, bitkinin, hayvanın ve insanın, her varlığın ve yaratığın kendine göre Tanrı'ya inancı, Tanrı'yı bilişi ve anışı vardır. Atomların içinde elektronların dönüşünden, bin güneşten büyük yıldızların dönüşüne kadar, kâinat bir imân alanı, bir semahane gibi gözüküyor. Toprak, secde için, alnın ona değmesi için yaratılmış gibi. Dünya bir secdegâh gibi bağışlanmış bize.

Allah'a inanan insanlık, sonra da bu inancında tam kıvamında kalamadı. İfratın kurbanı oldu. Me-

lekleri tanrılaştırmak, peygamberleri tanrılaştırmak, hükümdarları, insanları tanrılaştırmak, hatta bazı hayvanları, taşları toprakları tanrılaştırmak gibi yoz inanç girdaplarında boğuldu. Tabiat kuvvetlerini tanrılaştırmak istedi. Güneşe ve aya tapmaya kalkıştı. Tek Tanrıya inanma kararlılığını her zaman koruyamadı. Gereksiz somutlaştırma, dizginsiz tahayyül, estetiğin kendi alanının dışında, metafizik planda kullanılırken sınırı geçmesi, imân sapıklıklarının kaynağı oldu.

Oysa, imân, kaynağında, dupduru, pırıl pırıl, berrak ve çağlayanlar gibi coşkulu, tertemiz bir su gibidir. Gönlü yıkar ve ilâhî tecelliler için passız bir ayna haline getirir.

Çağımızda, sanki geçmişin ifratlı ya da ifratsız dindarlığına bir tepki olarak, tefriti, inançsızlığı baştacı etmek istiyor insanlık. Bu yüzden, çağımızın ufku, kuzgunların kanat çırpışlarıyla kapkara ve havası çirkin karga sesleriyle dopdolu.

Ama, kuşkusuz, imânın yeniden gönüllerde şahlanacağı günler gelecek, ruhun manevi kılıcı karanlıkları sıyıracak, kurtarıcılar nesli, en büyük aydınlıkla aydınlanmış diriliş nesli, ruh ve imân dirilişinin büyük nesli, çağın dönüşümünde belirecektir.

İSLÂM
I

Teknoloji, dünyayı ne derece küçültmüş, ülkeleri ve insanları birbirine yaklaştırmış, toplumları ne derece değiştirmiş, yaşantıyı başkalaştırmış olursa olsun, insanoğlu dinden soyutlanamayacak, ya da din insan yaşamından dışlanamayacaktır.

Uzun vâdede, islâm, teknolojinin bu gelişiminden, sırları açığa vurmasından, kapalılıkları açmasından, uzaklıkları yakınlaştırmasından zararlı çıkmayacak, kârlı çıkacak olan dindir.

Kimse artık Konfüçyüs dininin "atalara mutlak uyma", adeta onları tanrılaştırma, gelenek ve görenekleri ilâhî yasaymış gibi kabul etme zorunluluğunu duymamaktadır. Geleneğin önemini inkâr etmemekle beraber geçmişe bu derece mahkûmiyet, insan onuruyla bağdaşır bir özellik olamaz. Çağımızda insanoğlu bu gerçeği anlamaya daha yatkın durumda. Yeter ki anlatılabilsin.

Budizm, gerek değişip hinduizmle karıştığı şekilleriyle, yani Budayı adeta tanrılaştıran, onu yeniden doğumlarla, günümüze kadar bir çok buda olarak

getiren biçimleriyle yaşama şansına sahip olmadığı gibi, bir felsefe ya da ahlâk ve eğitim doktrini görünümlü tanrısız Budizm akidesi de, batılılara ne derece cazip görünürse görünsün, insana metafizik bir dayanak verememesi sebebiyle yayılma şansına sahip değildir.

Japonlar, bugün sağlamış gibi göründükleri budizm -batı uygarlığı- Japon milliyetçiliği üçüz uyumunu yirmibirinci yüzyılda da aynı şekilde devam ettirebilecekler midir? Mucizevi bir çözüm yardımlarına koşmazsa sancılı bir dönem bekliyor demektir Japon toplumunu.

Batı, Hıristiyanlığın Hz. İsayı tanrılaştıran bâtıl itikadını ne zamana kadar süsleyerek püsleyerek devam ettirebilecektir? Çocuksu bir psikolojiye ayarlı ayinleri, ne zamana kadar insan trajedisiyle dengelenme yarışını sürdürebilecektir? Hıristiyanlığın çağı geçiyor. Bütün çabalar onun bu göçüşünü durduramayacaktır. Amerika, İngiltere, Almanya ve İtalya'nın laikliği asla kabul etmeyen hıristiyan devlet politikaları bile hıristiyanlığın derinden derine çöküşünü durduramayacaktır. Hıristiyanlığın ölümünü geciktiren çabalar vardır. Rusya'da, demirperde gerisi ülkelerde baskı altında tutulan hıristiyanlık, gizliden gizliye bir umuttur halklar için. Ama baskı ortadan kalktığı anda bunun geçici bir duyarlık olduğu anlaşılacaktır. Bugün hıristiyanlık tutsak Avrupa için bir tesellidir. Özgürlük gelirse bu teselliye ihtiyaç duymayacaklardır. Hıristiyanlık ancak özgürlüğe kadar bağımsız hareketlerinde etken olacaktır Doğu Avrupa'da. Ama mukadder akıbet gözükmektedir.

Afrika'da, Çin'de, Uzak Doğu'da görülen arkaik çağ kalıntısı putperestliklerin devri ise sona ermek üzere. Bu topraklar, kabile düzeninden çıktıkça, büyücülük ve totemizm esaslarına bağlı dinler de yok olmaktadır. İnsanlığın belli bir sosyal düzeye varması önlenemeyecek bir gelişme olduğuna göre bu yerel kabile dinlerinin 21. milâdî yüzyılda ortadan kalkmaları beklenebilir.

Hint dinlerinde de öylesine zalim bâtıl itikatlar hüküm sürmektedir ki, bugün katı bir milliyetçilik anlayışıyla hoş görülü geçinen devlet, ilerde, ister istemez bu taassup ve yanılgı yığınından rahatsız olacaktır.

İslâm, din olarak, gören gözlerce, asıl bu çağda bütün parlaklığıyla ortaya çıkıyor. Avrupa'da din ve medeniyetleri incelemiş nice aydın kişi, islâmın gerçek metafiziğe sahip olduğunu görüyor, hakiki dinin islâm olduğunu sezip müslüman oluyorlar. Kitleler ise bundan henüz mahrumdur. Çünkü: onlar sürekli bir islâm aleyhtarı propaganda bombardımanının tesiri altındadır. İslâm âleminin bu günkü durumu batılılara ve doğululara islâmın gerçeğini anlatmada bir perde ve engel oluşturmaktadır. Üstelik, İslâm Âleminde, islâmın kendini gerçekleştirmesi, bin bir engelle karşılaşmaktadır. Şu veya bu tarihî faktörle sarsılan islâm ülkesinin bütün kayıp ve zararlarının faturası islâma çıkarılmak istenmektedir. Savaş yenilgilerinden, çağdaş teknolojide geri kalmaya kadar tüm olumsuzluklardan islâm sorumlu tutulmaya çalışılmaktadır. Bu tutumun, gerek içerde, gerek dışarda, islâmın gelişimini sınırlandırdığı görülmektedir.

Oysa, 21. milâdî yüzyıl, dinsizlikle, tanrısızlıkla islâmın çarpışmasına sahne olacak bir yüzyıldır. İnsanlık, tanrısız ve dinsiz olamayacağına göre, zafer sonunda islâmın olacaktır. Allah'tan başka tanrı tanımayan, insanları, eşyayı, maddeyi, tabiatı, insan nefsini tanrılaştırmayı şiddetle reddeden, tanrısızlık ve dinsizliği de insanoğlunun amansız düşmanı bilen ve bulan islâmın.

İSLÂM
II

İslâm, ilâhların değil, tek İlâhın, Allah'ın varolduğunu ilân ediş, kabul ediş, ve ona göre yaşayış demektir. İnanç ve inanca göre yaşayış demek. İman, ruhsa, islâm, o ruhu yapısında öz gibi, cevher gibi, ilke gibi taşıyan vücut. Allah'ın önünde varlık iddiasıyla dikilmiş ilâh hayallerini ateşe atıp kül eden imânın insanoğluna verdiği güç, aşk ve şevk sonucunda davranışlarını kaplayan sağlamlıktır islâm. İnsanoğluna karakter, kişilik, insan ruhuna ebedilik susuzluğu getiren, islâm.

İmân, Tanrı'dan gelen nur ve ışık olup, insanı sarıyor ve onu islâma götürüyor, kavuşturuyor. İmânı islâmdan, islâmı imândan ayırmak mümkün değildir. Bir nehir ki, kaynağına imân diyorsak, uzayışı ve denizde kayboluşuna kadarki sürüşü islâm.

Allah'ın önünde, her türlü hayal edilmiş ilâhlar yerle birdir demektir imân. Din alanını işgal ve istilâ etmiş olan mitolojiyi, masallar dünyasına geri gönderendir imân ve islâm. Paranın, insanın ya da sadece kadının, kudret sahiplerinin, hükümdarların,

ekonomi kıralların, politikacıların, diktatörlerin, sanat ve spor yıldızlarının ilâhlaştırılmasına karşı Allah'ın kılıcını çeken İslâm. Maddeyi putlaştıran son yüzyılların felsefelerinin karşısında dimdik bir anıt gibi duran ve eninde sonunda onları manevi ekollerinin önünde yenilgiye uğratacak olan İslâm.

Bütün sloganlar, "Allah'tan başka ilâh yoktur" prensibinin önünde yok olmaya mahkûmdur. "Hak geldi, bâtıl yok oldu. Zaten bâtıl eninde sonunda yok olmaya mahkûmdur".

Sembolizm perdelerinin arkasına da saklansa, sanatın aldatıcı ışıklarının ve sihirli renklerinin gizleyiciliğine de bürünse, Tanrı'ya ortakkoşuculuk palyaçoluğu, bir gün bütün gerçeğiyle gözler önünde sırıtacak, kuşları aldatmak için tavus renklerine bürünen karganın ilk yağmurda başına gelen olay, onun da başına gelecektir. İslâmın Diriliş Hareketinin çağ teknolojisini kavradığı gün. Peygamberi tanrılaştırmak, hayatının iyi bilinmemesinden yararlanarak Tanrının oğlu diye bir felsefenin kurbanı yapmak, "İsanın ruhu mu tanrıydı? Bedeni mi tanrıydı?" gibi safsatalarla insan zihnini bulandırmak, Tek Tanrı olan Allah'tan başka tanrı yoktur yalın gerçeğinin önünde, yere serilecektir, islâm medeniyetinin yeni şafağında. Ve İsa Peygamber de, o sahte taraftarlarının elinden kurtulacaktır. Ruhu azap içindedir bugün bu manevi tutsaklıktan ötürü.

Hazreti İsa'nın kendisi değil, fakat ne yazık ki hâtırası, ihanet çarmıhına gerilmiş çivili duruyor. Onu çarmıhtan indirecek olanlar, islâmın yeniden dirilişinin ruh akıncılarıdır. İşte, "Hz. İsa yeniden gelecek" demenin, en azından, anlamı budur. Yani,

Hazreti İsa'nın hakikatı, onun, ilâh ya da yarı ilâh olmayıp kendini Allah'ın Birliği uğruna adamış peygamberlerden biri olduğu hakikati, İslâmın Diriliş Gününde ortaya çıkacaktır.

Ne Hz. İsa gibi hak bir peygamberin, ne Buda gibi bir din kurucusunun, ne de yirminci yüzyıl nemrutları olan zalim diktatörlerin ilâhlaştırılması sürüp gidebilir kıyamete değin. Belli vâdelerden sonra, her biri hakikatına iade edilecektir. Her şey aslına dönücüdür çünkü.

İmân, en yalçın hakikatıyla islâmda gerçekleşti. Su, berraklığını islâmda yitirmedi. Su, sadece islâmda bulanmadı, dupduru aktı durdu. Bu yüzdendir ki, kıyamete kadar da o, islâm yatağında akacak ve böylece ancak kendisi olabilecek ve kalabilecektir.

İmânın insanda dışa vurumu olarak islâm, toplumu toplum eden islâm, imânı bir tohum gibi insan ruhu toprağına gömüp ondan bir medeniyet fışkırtan islâmdır ancak.

İslâm, davranış hakikatlarını toplayan Tanrı demetidir. Bir gök ekin, sütle dolu başaklar harmanı.

Terminolojide bölünme vardır. Ama gerçek bir bütündür. Nasıl tıpta anatomi, fizyoloji ayrımları yapılıyorsa, dinin kemaliyle kavranması için imân, islâm, ihsan ayrımları yapılmıştır. Ama bu, bütünü daha iyi kavramak, ayrıntılarına kadar görmek, bölünmezliği daha iyi bilmek içindir.

Diğer bir açıdan yapılan ayrım, şeriat, tarikat, marifet, hakikat demek gibi.

Nasıl ki, Allah'ın bin bir ismi, bize onun bin bir sıfatını gösteriyorsa, bütün isimler, tek olan Allah'a

aitse, bu terimler de, başka başka cephelerden ve derinliklerden islâma bakıyor.

Ebedi ve Ezeli Tek Tanrı olan Allah'a inanmak, insanüstü varlıklar olan meleklere inancı, Tanrı'nın kitaplarına ve peygamberlerine, öteki dünyaya, hesaba, kadere ve her şeyin Allah'ın kudreti dahilinde vuku bulduğuna inanmayı, en yüce ahlâkla donanmayı, en güzel ibadetleri yerine getirerek yaratıkların en üstünü olmayı, Yeryüzünü Allah'ın halifesi olarak, anlamca ve maddî planda da ihya etmeyi insana nasip eden temel prensip, hilkati ayakta tutan eskimez hakikat cevheridir.

İslâm, Allah'a kul olarak özgürlüğü, Allah'a teslim olarak dünyaya ve nefse hakim olmayı bulmaktır.

İslâm, gerçek insanlık muhtevası olan Tanrı mesajı, Tanrı düzenidir.

İSLÂM
III

Müjdeler olsun insana ki, islâmın çağı bir kez daha geliyor. Tamamen gitmeden daha, yeniden geliyor islâm. Bilim ve tekniğin yıktığı hurafelerle dolu dinlerden biri değil o ki, endişelensin. O, bu yıkım enkazı ortadan kaldırıldığı zaman, daha bir parlaklıkla gözleri kamaştıracaktır kuşkusuz.

Yıkım o kadar büyük oldu ki, yıkılmayan da, yıkılması mümkün olmayan da bir an için yıkıntıların altında kaldı. Ya da ortalığı kaplayan toz duman içinde göz gözü görmez olduğundan vahyin âb-ı hayatıyla ölümsüzlüğe kavuşmuş ilâhî yapı da görülmez oldu. Kendi batıl yapıları yıkılanlar, sanki o da yıkılmış gibi bir şamata ve gürültü kopardılar. Ama bir gün ortalık durulur, tozlar dumanlar çekilirse, Allah'ın insanlığa din olarak lütfettiği inanç ve yaşantı sistemi islâmın, kıyamete kadar silinmeyecek olan islâmın, bir anıt gibi meydanlarda dimdik durduğu gözlemlenecektir.

Artık peygamber gelmeyecek, mümin insan, yine insanoğlunun hakikattan uzaklaştırdığı dünyayı çe-

kip rayına oturtmasını bilecektir. Hiç kimse, insanoğlunu, yirminci yüzyıl firavunlarını, nemrutlarını ilâhir bir tanrı gibi tanımalarını sürdüremeyecektir.

İnsanları ilâhlaştırmanın insanlığı ne derece onursuz kıldığı bir kez daha görüldü. İnsanlık, antik çağ putperestliklerini bir kez daha yaşadı. İnsanları tanrılaştırmanın nice küçültücü, alçaltıcı bir yozlaşma olduğu bugün seziliyor. Yarınsa apaçık bir şekilde anlaşılacak ve bilinecek.

Maddeye tapma, maddeyi insanoğlunun ruhunu hiçleştirme madeni gibi işletme arzusu da sönmeğe mahkûm bir hevestir. İnsanoğlu bu tökezlemeyi aşacak bir atılım ruhuna sahiptir. Müjdeler olsun ki, Allah'ın izniyle, 21. milâdî, 15. hicrî yüzyıl, islâm ve insan ruhunun atılım ve diriliş yüzyılı olacaktır.

Diriliş nesli doğacak, diriliş erleri, erenleri ve pirleri bir bir gözükecek ve dünyanın her yerinde diriliş lâmbaları, fenerleri, ışıldakları yanacaktır.

İnançta, bilimde, düşüncede, iç hayat ve ahlâk yaşantısında, toplum ve insanlık düzeninde yeni, taze islâmın diriliş rüzgârları esecek, islâmın diriliş meşaleleri ortalığı aydanlatacak, nefesi denizleri dalgalandıracak ve dağları sarsacaktır.

Bu böyle olacaktır. Bu böyle olmazsa kıyamet geldi ve koptu demektir. İslâm ve islâmın dirilişi, kıyamete kadar, kıyametin, tabiattan, insanlıktan ve tarihten uzaklaştırılması demektir.

— • —

Peki öyleyse neden din ve ayni yafta altında islâm, yıkılır gibi oldu çağımızda. Ve halâ sanki bu yı-

kılış ve çöküş devam etme görünümündedir? Kitleler gittikçe uzaklaşmakta dinden ve uzaklaştırılmakta?

Bunun hikmeti, dinin her zaman taze ve yeni kalması gereğinde gizlidir. Din, bir alışkanlık tekrarından ibaret olmamalıdır. Davranış tekrarı zarureti onu bir kireçlenmeye, taşlaşmaya, donmaya, klişeleşmeye mahkûm etmemelidir. Bu yüzdendir ki arasıra insanlık onu kaybeder gibi olacak ve yeniden bulunca tüm samimilikle ona yeniden sarılacaktır. Bu sarılış, ruhun en canlı ve içten sarılışı olacaktır.

Ölü ve ruhsuz tekrarlar olmaktan kurtulacaktır dinin istediği davranışlar ve hareketler. İnsan, ta içten gelen bir istekle ve öz iradesiyle ruhunu dinin hakikatlarıyla diriltecektir.

Böylece, insan olmaktan uzaklaşmış insan, yeniden insan olmanın nimetini anlayacak, huzur ve mutluluğunu ta yüreğinde duyacaktır.

Bir depremde yere serilen, kolları bacakları ve kafaları şuraya buraya dağılmış, hatta bazan göğdeleri ortadan ikiye biçilmiş heykeller gibi, çağın ilâhlaştırılmış, putlaştırılmış hareket önderleri, sanat adamları ve ekonomi devleri de insanların nazarında yere serilmiş, devrilmiş olacaklardır. Nitekim, birçoğu şimdiden yerle bir olmuşlardır.

Dinsizlik ve tanrısızlık, maddeye, kuvvete ya da servete tapma saltanatını yitirecek, bu geçici şeytan hükümranlığı, ilahî kasırganın önünde savrulup tuzla buz olacaktır. Yeniden, Ezeli ve Ebedi Tek Allah'a tapmanın saltanatı gelecek, dinin insan ruhunu yüceltişinin tıkanmış tüm yolları açılacaktır. İlâhî güzellik yüzünü gösterecek, şiddet ve gazab yüzü örtülecektir bu kez.

Kapitalizmdeki insanın insana zulüm ve tahakkümünü bu kez başka bir kanaldan ve zıt bir görüntü altında yaşatmak isteyen komünizmin de maskesi düşecek, din, o ülkelerde bir diriliş aşamasına girecektir. Zulme isyan, hürriyetsizliğe başkaldırı, dinin dirilişiyle gerçekleşecektir. İnsanlığın çağdaş firavunların ve nemrutların elinden kurtuluşu, dinin diriliş bayrağını kutuplardan ekvatora her tepede dalgalandırmasıyla mümkün olacaktır.

Şüphesiz din, hurafelerin yanına yaklaşamayacağı islâm dini, diriliş, ilahî aşkın alevlendirdiği islâmın dirilişi olacaktır.

Yeniden bir din kahramanı gibi insanlığa hizmet göreviyle onurlanacak olan mümine muştular olsun.

KUR'AN
I

Kuralsız, geçmişsiz, temelsiz medeniyet olabilir mi? Bugünkü Batı Medeniyeti, eski yunan düşünüş ve duyuş tarzına, Roma hukuku ve düzeni anlayış ve kurallarına dayandığı için bir medeniyet sayılarak takdir ya da eleştiri konusu olmaktadır. Gelişme, ilerleme, hatta devrim, bu genel kurallar çerçevesinde gözlemlenen tarihî değişimlere verilen, bir nevi yorum denebilecek adlardır. Sınırsız devrim, gelişme, ilerleme olamaz. Bu türlü zanlar, bir takım insanları kamçılasa bile, medeniyetin ilerlemesi, "bir çuvaldız yol" olmaktan ileri geçmez. Büyük teknolojik devrimlerin yüzyılı gibi görünen 20. milâdî yüzyılın bile, medeniyet filozofisi açısından, tarihî-sosyolojik perspektiften baktığımızda yenilenmiş eski yunan uygarlığının çerçevesi dışına çıkacak bir değişime sahip olamamış bulunduğunu tesbit etmiş oluruz. Bu tür değişimler, ancak çok uzun vâdede bir takım sonuçlar doğurarak kendi medeniyet sınırlarının dışına taşıp başka medeniyet çevrelerinde bir kıvılcım tesiri gösterebilirler.

Medeniyetlerin de gerçekte kaynağı olan "Hakikat Medeniyeti" dediğimiz, Tek, Ezeli, Ebedi Allah'a inanma merkezi etrafında halkalanan medeniyet, medeniyetler medeniyeti olan medeniyet, en genel çerçevesini, ilkeler bütününü ve temel kurallarını, Allah'ın vahiyle insanlığa bağışladığı kitabında bulur. Nasıl öbür medeniyetleri, temelleri ve kuralları, istedikleri yönde ilerlemekten alıkoymuyorsa, ilahî kitaplar da, mümin toplulukları medeniyetlerini geliştirmekten alıkoymamıştır. Engel olmak ne kelime, asıl bu kurallar, bu düzenleniş, bu ilkeler ve bu çerçevedir ki, kıyamete kadar, gerçek inanışa ermişlerin medeniyetlerini ilerletmeyi sağlayacak bir öz ihtiva etmektedir. Son ve kıyamete kadar korunacak kitap olan Kur'an-ı Kerim, bu, sürekli ilerleyecek İslâm medeniyetinin garantisidir.

Öbür kitaplar gibi içine yorumlamalar ve açıklamalar karışmamış olan Kur'an-ı Kerim, bütün saflığı ve berraklığıyla, bakir bir dağın bağrından çıkan buz gibi bir su kaynağı misali kaynamakta, kıyamete kadar hakikate, adalete, düzene, sulhe susamış kişi ve toplumları kevserinden kana kana içmeğe davet etmektedir.

Geçmişte, bir daha mislini tarihin kolay kolay göremeyeceği İslâm Medeniyetinin ortaya konmasında ana kaynak olan Kur'an-ı Kerim, bugün ve yarın, var olup olmamak bunalımında kavrulan İslâm Dünyasının yeniden uyanıp dirilmesinde, esaretten kurtulması ve kendini bulmasında kuşkusuz yine ana kaynak olacaktır.

Eskimezliğin sırrı ve mucizesi Kur'an'dadır. Gerçek yeniliğin sırrı ve mucizesi, Kur'an-ı Kerimdedir, bizzat Kur'an-ı Kerim'in kendisidir.

Eksiklik ve fazlalık kabul etmeyen, zamanın değiştiremeyeceği esasları ideal sistem olarak belirleyen Kur'an-ı Kerim, tüm İslâm Medeniyetinin günümüze kadar oluşturduğu eşsiz kütüphanenin ana kaynağıdır. Her yöne ve her alana, ondan çıkan ışık okları ulaşmış ve o yön ve alanı aydınlığa kavuşturmuştur. Mevlâna da, İmamı Gazali de, Muhyiddin-i Arabî de, İmam-ı Rabbani de, daha nice bilgin, mutasavvıf, şairin eserleri de, yalnız ve yalnız Kur'an-ı Kerim'in bitip tükenmeyen bilgi, hikmet, aşk ve lirizm kaynağından fışkırmışlardır. Tüm değerler, birbirlerine tesbih taneleri gibi bağlanarak Kur'an-ı Kerim imamesinin etrafına dizilmişlerdir.

Mahşer olup insanlar hesap vermek için toplandığında ellerinde "davranış defterleri" olacaktır. Yaptıkları iyi ve kötü tüm hareketlerin, davranışların kaydedilmiş olduğu defterler. Bu defterlerin varlığını haklı kılan, onları adaletin bir gereği gibi kabul ettiren nokta, bu dünyada iken o defterlerin sahiplerine yol gösterecek hakikat kitabının verilmiş, sunulmuş olmasıdır. O kitap da kuşkusuz Kur'an-ı Kerim'dir. Evet, o mahşer günü defterlerinin gerekçesi, Kur'an-ı kerimin bu dünyada bir armağan gibi bağışlanmış olmasıdır.

KUR'AN
II

Bütün maddî ve manevi perdelerin yaratıcısı olan Allah, kimi zaman bu perdeleri biraz aralar, kimi insanlara ve çağlara biraz daha açar, kimi zaman ve çağlar da sımsıkı örtüp kapatır. Bu, yalnız ve yalnız O'nun bileceği bir iş. Kimse "neden böyle yaptın?" diyecek bir kudrette değil. İnsanoğluna düşen, Allah perdeleri açtığında nimetlerine şükretmesi, örttüğünde de bunu bir imtihan, bir çile, bir olgunlaşma süreci sayıp sabretmesidir. Yitirilir gibi olup yeniden kazanılan mutluluktur gerçek mutluluk. Mahrumiyeti yaşanmamış nimetin kadri de bilinmeyecektir elbet.

Bu yüzdendir ki, ilk insandan başlayarak, Hakikat Medeniyeti açılımları yaşandığı gibi, zulmün dalga dalga tüm yeryüzünü kapladığı çağlar da olmuştur. Tasavvuf dilinde, insan ruhu için sözkonusu olan bast (genişleme) ve kabz (daralma) hallerinin tarihte görünümü insanlık için arka arkaya gelen kader biçimleridir denebilir belki. Her devirde, az ya da çok bulunacak olan gerçek inanmışlar kadrosu,

yapılış çağlarında mutlu mimarlar gibi çalışacaklar, Tanrıdan bir görev gibi İlâhî Medeniyeti taş taş inşa edeceklerdir. Yaşayan yanını tozdan, pastan, kirden, yalan, yanlış ve çirkinden arıtarak, unutulmuş ve ortadan kalkmış yanlarını dirilterek... Evet, diriliş, Hakikat Medeniyetinin yenileniş, tazeleniş ve sürekli oluş ilkesidir. Yıkılış çağları da gelecektir alın yazısı gereği. O durumlarda da, müminler, direnecekler, dayanacaklar, sabredecekler, bilinçlenecekler, bilinçlerini bileyeceklerdir. Ta diriliş günü gelinceye kadar. Ve diriliş gününün gelmesi için, sadece tepkide kalmayacaklar, etkide de bulunacaklar, hakikatın diriliş yolunu araştıracak ve kollayacaklardır.

Büyüklüğüne sınır olmayan, ululuğundan gayrı gerçek ululuk bulunmayan, bütün büyüklük ve ululukların, ululuk ve büyüklüğünün bir göstergesi olduğu muhakkak olan Allah, İlâhî Medeniyeti, Hakiki Medeniyeti kursunlar diye insanlara, yazılı ilkeler ve yöntemleri oluşturan kitaplarını lütfetti. Sayfalar birikti kitap oldu. Levhalara kazındı, ya da tomar tomar saklandı sayfalar, kitaplar. Âyetler, sûreler, sahifeler, kitaplar. Bunlar, Mutlak Âlemin kelime haline gelmiş anıt belgeleridir. Allah'ın, insanüstüler bölgesi olan melekût âlemine, ordan melekleri aracılığıyla ilâhî mesajı açıklamakla görevlendirilmiş, bu görev için seçilmiş insanlara, peygamberlere ulaştırdığı düzen, sistem çerçeveleridir. Bir ilâhî ışık huzmesi ki, doğrudan, merkezin en yakıcı yerinden gelir, fakat melekût âleminde biraz "soğur", peygamberler katında "el dokunulur" hale gelir, insanlara şifa saçan "ideal sıcaklık" derecesine iner. Hz. Musa'nın "görmek" istediği, "kaynak"tı, "kaynak"taki

hararetti. Fakat, "göremezsin" denildi kendisine. Göremezdi, çünkü: "ora"ya doğrudan baksa yanar insan. Onun için: "karşıdaki dağa bak" dendi. Dağa tecelli olduğu anda dağ tuzla buz oldu. Hz. Musa bakıp bunu gördü, bu hakikatı kavradı.

Allah'ın sözü, bir teşbih yapılırsa, ozon tabakasından süzülerek geçen gün ışıkları gibi, insanın dayanabileceği bir derecede, yine ancak insana verilen dilin parçaları kelimeler kılığında gelmekle, onları giyinerek, yani şiddetini azaltarak gözüküyor. İnsanoğlunun tahammülü, alt ve üst sınıra maliktir. Bundan ötesine dayanamaz insan. Güzelliğin, gerçeğin ve doğrunun sınırsızına ve sınırsızlığına dayanamaz. Pervanenin mum alevinde yandığı gibi kavrulur gider doğrudan bir ilahî güzellik müşahedesinde. İlâhî "cemal ve celâl" Tanrı güzelliği ve şiddeti, perdeler aracılığı ile gelmese, doğrudan etkileriyle, insan ruhunu yakıp küle çevirir.

İlâhî söz, "kelâm" için de kural, bu olmuş, bu yüzden, "lisan"la gelmiştir. O lisanlar ki ilâhî sözden insanlığa bir armağandır zaten. Örtülerle yumuşatılmış bir âlev destesi, lisanlar...

Hatta inkâr ve red, ilâhî sözdeki mutlak güzelliği, doğruluğu, yanlışsızlığı, iyiliği göremeyiş, perdelerden bir perde olup, insanı bir an duralatma içindir, ışığa, alevli ışığa koşarken. Ama orada durup kalmamalı, ihtiyatla koşmayı öğrenip yoluna devam etmelidir.

Ve yine bu "ihtiyat"la, "tedbir"le yaklaşma sebebiyledir ki, ilâhî kelâmın bu dünyadaki görünüşleri olan kitaplar, bu dünya için konulmuş genel ilkeden, "gelişme" ilkesinden istisna edilmedi. Suhuf, Tevrat, Zebur, İncil merhalelerinden geçerek. Kur'an-ı Ke-

rim'de son ve değişmez, mükemmelin en mükemmeli derecesine ulaştı. Ay, hilâl durumundan yarımay, en son dolunay durumuna geçti. Ve orada, kıyamete kadar, insanlığa ışığını bir güneş gibi saçıp duracak.

Nasıl, evlerimizdeki mushaflar bir örtüye sarılıp ihtiramla muhafaza ediliyorsa, manevi bakımdan da, Kur'an-ı Kerim, ruhuyla ve anlam bütünüyle ilâhî muhafaza örtüleri içinde korunuyor. Ve yine Allah'ın lütfuyle, nasibleri derecesinde, müminlere perdeleri açılarak gösteriliyor. İnkârcıya da "şiddet" yüzü gösteriliyor, onunla korkutuluyor. Kaçışı bu yüzden onun.

Milâdî 6. ve Hicrî 1. yüzyılda, Kur'an-ı Kerim insanoğluna indirildi. Perdesi kaldırılınca ilâhî aşkla sarhoş oldu sanki Sahabe-i Kiram. Sanki, Cennet kevserini altın kadehlerle içtiler. Bir dereceye erdiler ki, dünyanın bir ucuna gidip Allah yolunda orada şehit olmak, en kutlu iş oldu onlar için. Bir dereceye erdiler ki, diğer insanların o dereceye varması mümkün değil. Ama Kur'an-ı Kerim, Allah'ın öyle bir mucizesidir ki, her çağdaki müminlere derecelerine göre, örtülerini kaldırıp yüzünü gösterecek ve yararlandıracaktır ışıltılarından, pırıltılarından.

Gün oldu küfür, imanı boğacak derecelere vardı. Müminler, son derece daraldılar. Ama dayandılar. Kur'an-ı Kerim'e sığındılar, ona yapıştılar. Ve sonra, tahammüllerinin son derecesinde, Allah, tekrar perdeleri kaldırdı. Onlar da Kur'an-ı Kerim'in güzelliğinden, doğruluğundan, iyiliğinden güç alarak kurtuluş atılımını yaptılar.

Tanrım! Bir kez daha kaldır Kur'an-ı Kerimin yüzünden perdeleri, yeniden müslümanlar uyansın. İnsanlar, görsün onu ve bir kez daha Diriliş gerçekleşsin.

KUR'AN
III

Tapınmaların yozlaştığı anda, namazı getiren Kur'an, insanlığı ta yüreğinden ve ruhunun derinliklerinden diriltti. Tasvirlerin bulandırdığı Tanrıya tapma ırmağı, yine en berrak görünümüne kavuştu. Kâinat bir tapınak oldu; gökyüzü kubbesi ve yeryüzü döşemesiydi artık bu ilâhî tapınağın. Kuş sesleri zikir seslerine karışarak sabahın temiz havasında Tanrının huzuruna varır oldu. Secdelerin sancağı, ağaçların yeşiliyle aynı renge boyanarak gözleri aydınlattı. Güneş izledi mü'mini saat saat Allah'ın huzuruna varışta. Aydınlığının gerçeğini onun gönlünden aldı.

Ve insanlar yeniden nefs bataklığına saplandığında, Allah'ın, kötülükleri ve çirkinlikleri biçen kılıcı Kur'an-ı Kerim, oruç kalkanıyla birlikte çıkageldi. En gerçek ve tabii, hayatla içiçe, günle sarmaş dolaş, ölçülü biçili, amaç değil araç olan bir çileyle mü'mini samimilik sınavından geçiren oruç, bin dört yüz yıldır müslümanları her yıl bir ay ziyaret eder. Onları sanki bu dünyadan alıp öteki âleme taşır. Orda arınır, onarılır, yeniden doğmuş gibi olur, geri dönerler. Ölmüş ruh, oruçla dirilir, canlanır.

Namazı, Allah'ı anmanın, O'nun önünde eğilmenin, O'na yalvarmanın en güzel şekli olan namazı, ruh ve vücudumuzda şifa ışıkları saçan bir radyum gibi taşıdığımız orucu bize getiren Kur'an-ı Kerim ne şanlıdır!

Metafizik bir kılıçtır namaz ve metafizik bir kalkandır oruç. Bu fizikötesi donanımını imân süvarisine getiren, Kur'an-ı Kerim, ne kadar kudretlidir!

Bu dünyayı mânevî âleme çevirdi Kur'an-ı Kerim. Öyle ki, hac, sadece bu yeryüzü coğrafyasında bir yolculuk değil, ruhanî bir yolculuktur. Cennete doğru bir yolculuk. Kâbe, yeryüzünün cennete tutulmuş projektörüdür adeta.

Altın, gümüş gibi, eşya gibi madde üzerinde bir tasarruf buyruğu olan zekât, ruha uzanan kökü sebebiyle, yine ruhumuzun derinliğinde Tanrı razılığına açılan bir kapı olur. Bir kapı ki, Kur'an-ı Kerim getirip kentlerimizin girişlerine dikmiştir. O kapının kemeri altından giren mü'minler, âbıhayatdan içmişcesine mutlu olurlar.

Ulu Kur'an ışıklarını saçar su ışıltıları namazlarımızın, kuş pırıltılı secdelerimizin, güneşten daha çok enerjili zikirlerimizin, diriliş kervanı haclarımızın, rızk çiçeği zekâtlarımızın, kılıçtan keskin cihatlarımızın, kıldan ince tefekkürlerimizin, dıştan mermer gibi sakin görünüşte, içte denizler gibi dalgalı coşkularımızın kaynağı murakabelerimizin üzerine.

Kur'an gelmeseydi, bu dünya, gelmemize değmezdi. Onun getirdiği imânı yüreğimizde duymak, onun getirdiği ahlâkla ahlâklanmak için geldik. Bunun içindir ki, Hazreti Ali'ye atfedilen: "ben canlı

Kur'anım" sözü, ne kadar güzeldir! İnsanoğlunun canlı Kur'an haline gelmesi ne güzeldir!

— • —

İnançsız kişi sanır ki, kendisi, Kur'an'ı terkediyor. Oysa, onu terkeden Kur'an-ı Kerim'dir. Gök bırakır yeryüzünü. Yüce olan hakimdir aşağıda olana. İnançsız kişinin bu gururlu yorumu, onun en büyük talihsizliğidir. Engellerin en büyük engelidir bu. Kur'an-ı Kerim, bundan dolayıdır ki, tevazua davet ediyor her şeyden önce insanı. O tevazu ki, ve yalnız o tevazudur ki, hakikata açılacak yolu buldurur kişiye.

İnsanoğlunun kaybettiği bu tevazu ve bu tevazudan dallanıp budaklanmış, bir çınar gibi ufukları tutmuş olan ahlâk, ilâhi kaynaktan gök azığı ile beslenmiş olan yüce ahlâk, yeniden, yine Kur'an-ı Kerim'in ruhlarımızda yakacağı lâmbalarla gün ışığına çıkacaktır.

KUR'AN
IV

Kur'an-ı Kerim, tek ilke olarak değil, çift ilke olarak, (savaş) ve (barış)ı öneriyor. Önce barışı, evrensel barışı örnek alan bir insanlık barışını, insanlararası barışı öğütlüyor. Dünya düzeninde "islâm sulhu"nün hakim olmasını istiyor. Ancak böylelikle insanlar doğruya, iyiye ve güzele doğru yönelecekler-dir. Barış içinde, mutlak değerlerin medeniyetini kuracaklardır. Kainattaki ahenk, bize sükûnet ve barışı telkin ediyor. Ancak, insanlık âleminde, bu sükûnet ve barış insanların kayıtsız şartsız bir araya gelişiyle sağlanamaz. Sınırsız taviz, barışın ve uyumun sürekliliğini sağlamaz, sekteye uğratır. Mutlak surette, ancak insanlığın temel değerleri ve ilkeleri etrafında toplanmayı içerir süreklilik. Komünistlerin "sürekli devrim" ilkelerinden çok önce, islâmın "sona erinceye kadar fitneyle savaş" ilkesi egemen olmuştur insanlığın merkezi bölgesi olan bölgemizde. Sürekli diriliş ilkesi de diyebiliriz buna. "Savaş, barış için" ilkesidir bu. Değerleri, doğruyu, iyiyi, güzeli hep diri tutma, ölmeğe yüz tutan duyguları ve

duyarlığı diriltme, unutulma tehlikesiyle karşılaşan fizikötesi mutlaklık levhasını tekrar adeta gözler önüne getirme ilkesi.

Evet, Kur'an-ı Kerim barıştan yanadır, bir barış öğretisinin kitabıdır. Ama onun barışı, kötüyle, yalanla, çirkinle barış anlamına gelmeyen bir barıştır. Kötüyle, yalanla ve çirkinle savaşta radikaldir Kur'an. Kıyamete kadar da sürse, bu savaşı sürdürecek, keskin kılıcını küfrün, reddin, isyan ve inkârın şahdamarına saplayacaktır. Hakkın yolunu kapamayanlarla, iyi niyetlilerle diyalog mümkün, barış mümkündür. Hakikatı arayan insana tüm imkânlarla kapı açan bir barışın destanıdır Kur'an eylemi.

Müslümanlar olmasaydı, Kur'ân-ı Kerim'in ufukları çınlatan özgürlük, bağımsızlık, gerçek barış, kötüye karşı kıyamete kadar savaş mesajı olmasaydı, bütün dünya, her nasılsa teknik üstünlük gücüne ermiş Avrupa'nın önünde dize gelirdi. Aslında Afrika ve Çin teslim olmuştu Batıya. Fakat müslümanlar, en zayıf zamanlarında, silahça kıyas kabul etmeyecek kadar güçsüz oldukları anda bile teslim olmadılar, savaşı sürdürdüler. İstilaları sona erdirdiler. Hala da savaşlarını yer yer sürdürüyorlar. Filistin'de, Afganistan'da, Filipinler'de, Etyopya'da sürdürüyorlar bağımsızlık savaşlarını. Böylece dünyaya örnek oldular ve örnek olmaya devam ediyorlar. Afrika, Çin ve Hint, müslümanların geçmişteki ve bugünkü eşsiz direnişinden kuvvet ve cesaret aldı. Batının adeta yenilmez, metafizik bir güç olmadığını anladılar. Başkaldırdılar Batı'ya.

Müslümanların bu direnişi, bir zamanlar olduğu gibi, diriliş derecesine yükselir de, direnişten, yani

tepkiden ibaret kalmazsa, tarihin yeni bir dönemine ayak basıyoruz demektir.

— • —

Kur'an-ı Kerim, insanlara ve bilhassa doğru yoldan sapmış olanlara: "yeryüzünde fesat çıkarmayın" diye sesleniyor, onları islâmın huzur saçan barışına davet ediyor. Tabiata, insana ve diğer canlılara kasdetmiş bulunan bugünkü medeniyete, aşırılıktan dönme çağrısı, Kur'anda. Ama onda işitecek kulak, görecek göz varsa.

Evet çağrısı barıştır Kur'an'ın, islâm'ın. Ama bu çağrıyla yetinmiyor, müminlere de, yeryüzünü fesada verenlere karşı savaşmaları buyruğunu veriyor. "Yeryüzünde Tanrı'nın halifesi" olduğunu ilân ediyor müminin Kur'an. halifelik yetkisini, gücünü ve sorumluluğunu bağışlıyor ona. Böylece o sadece çağrıda bulunup durmayacak, insanların bu çağrıya koşmalarını engelleyen her gücü devirecek, her barikatı yıkacaktır.

Barış ve savaş ilkelerini altın oranda birleştiriyor Kur'an-ı Kerim bildirisinde. Bu öyle bir sentez ki, hakikat, ancak o ortamda boy verir, yükselir, dal budak salıp âlemi kaplar.

ÖTE DÜNYA
I

Bu dünyanın eksikliği, bize, başka bir dünyanın, mükemmel bir dünyanın varlığını hal diliyle söylüyor. Her türlü değişim, değişmezliğe işaret ediyor, anlayan için. Kırık dökük çizgiler, armonilerin armonisine, geometrilerin geometrisine götürüyor bizi. Mimarî, şiir, müzik, sanatların her biri, insanoğluna, seslerin, çizgilerin, sözlerin ideal dünyasından armağan getirdiğinde, asıl, ruhumuzun özlediği ebedi ve gerçek âlemi, estetiği mutlakın ölçüleriyle oluşmuş dünyayı hatırlatmış ve aratmış olmaz mı?

Bu dünyayı bir kabuk gibi düşünürsek, öbürü, o soyulduğunda ortaya çıkan öz oluyor. Öteki dünya, öyle bir çekirdektir ki, toprağına ekilip filiz verdiğinde anlaşılacaktır nasıl kentler, ufuklar, sütunlar, bahçeler, tadlar ve lezzetler, algılar ve idrakler taşıdığı, her ölüp de dirilen için.

Ölüp de dirilen için, fizik, bir hatıra, fizikötesi bir hayat haline gelecektir.

Fizikötesi, bugün bizim için daha çok soyut bir anlam ifade ediyor. Oysa, yarın, somut, somutun somutu bir gerçeklik hayatının adı olacaktır.

Düşünce, hatıra ve hayal dünyamızda gölgeler gibi olan, fotoğraflar gibi olan yorumlama, niyet ve arzularımız kendi ebedî dünyasında birden bütün boyutlarına erip hayata kavuşacaklardır. Muhyiddin-i Arabî Hazretleri, ressamların çizdiklerinin ötede dirilip onlardan hesap soracağını söylüyor. Bunun anlamı, gelecek âlemde, düşünceler ve hayaller bile somut bir kimlik kazanıp gözümüzün önünde, bize, sevinç, neşe, keder ya da âzap kaynağı olacaklardır demektir.

Öteki dünya, ahiret âlemi, gelecek dünya, öbür dünya, ebedî âlem gibi isimlerle andığımız hakikat dünyası, varlığıyla, birden, bu dünya yaşantısına ölümsüz tohumlar atmakta ve eşsiz renklerle onu kıvamlandırmaktadır. Bu dünyayı yaşamaya değer bir dünya kılmaktadır.

Öteki dünyanın inkârı, bu dünyayı başı sonu belirsiz, tek katlı, tüm zulümlerin ve haksızlıkların yapanın yanına kâr kaldığı bir dünya, çekilmez bir dünya kılacaktır. Bu kişiler, kaba kuvvetlerine güvenerek, güçlü olanın haklı olduğu düşüncesini itiraf etmeseler de prensip gibi benimseyerek hükümlerini yürüteceklerini sanırlar. İşte o zaman, Allah'ın intikam kılıcı kınından sıyrılır, şiddet rüzgârı eser, tahmin edilmeyen, önceden düşünülmeyen bir zamanda ve bir yönde, bütün o ebediymiş gibi görülen kurulu düzeni yakıp kavurur, tarûmar eder.

— • —

İslâm Medeniyeti, 1400 yıldan beri, öteki dünya şuuru ile yetiştirdi insanını. Ahirete inanç, eğitimin

temel taşlarından oldu. Düşmanlarımız, şimdi, bu eğitimi kıyasıya eleştirip durmaktadırlar. Belki bazı zamanlarda aşırıya gidişler olmuştur. Geçici dünyanın aşırı bir hiçleşmesi sözkonusu olmuş olabilir bazı çevrelerde. Ama genellikle iki dünyanın dengelenmesi temel kabul edilmiştir. Ahirete inancın yüksekliği, bu dünya zamanını da dakika dakika değerlendirmeyi gerektirmiştir.

Bileşik kaplar gibidir bu iki dünya. Ruhumuzun yüceliği, ikisinde de aynı seviye çizgisini gösterir. Birinden boşalan, öbüründen de karşılığını boşaltır.

Madde ve ruhun bir arada oluşu, ruhun üstünlüğü, ve yine de ikisi arasında bir denge kurulması ilkeleridir ki, bu dünya yaşantımızı daha sağlıklı ve huzurlu şekilde tamamlamamıza yardımcı olmaktadır.

Ahlâk, bir takım pozitif dayanakları olsa da, metafizik temelden mahrum olursa, sathî kalacak ve en ufak bir sarsıntıda çöküş işaretleri verecektir.

Bu dünyanın geçiciliği, onu küçümsememize ve önemsemeyişimize sebep oluşturmaz. Değil mi ki, o, kalıcı olanın giriş kapısı, tek giriş kapısı kılınmıştır.

Bir bakıma bu dünya da ahiretin bir parçası, bir uzantısı, bir uç noktasıdır. Eteklerindeyiz zaten öteki dünyanın. Ayaklarının dibindeyiz. Başımızı kaldırsak onu göreceğiz.

Gerçek gözle baksak, zaten ahiretin içindeyiz, onu yaşıyoruz. Dozu oldukça hafifletilmiş, solmuş, gölgelendirilmiş bir ahiret, gelecekteki hakikisini hatırlatmak için, bölük pörçük, mozaikler halinde, çevremizle, içimiz dışımızla kenetlenmiş durumda.

ÖTE DÜNYA
II

Ahiret inancını inkâr edenler sanırlar ki, bu red, ilk kez, modern çağlarda insanlığın vardığı bir aşamanın özelliğidir. Oysa, inkâr da, inanç gibi kadim çağlardan bu yana mevcut bir psikolojik haldir insanda. İnkârı, hem mantık silsilesi, hem tarihî gerçeklik çerçevesinde inançtan sonraya koymak doğrudur. Fakat imânın yanıbaşında inkârın yerden biter gibi çıkmış olduğu da söylenebilir. Zaten, Allah'tan başka her varlık çift ve zıddıyla birlikte yaratılmıştır. Soyut düşünceler ve inançlar da bu genel hilkat kuralının haricinde düşünülemezler. İmânın hakikîliğinin şartıdır, inkâr ve red sınavından, ateşten geçen demir gibi geçmek.

İlk çağlarda öteki dünya inancı, belli maddî refah dönemlerinden sonra yitirilmeğe başlandı. Mezopotamya medeniyetlerinde, Hakikat Medeniyetinin insanlığı ihya edip belli bir mutluluğa çıkardığı ve bu mutluluk madde planında gözle görülür, elle tutulur hale geldiği her sefer, materyalizmin gelişip hükümdar katında gurura saplanma ve tanrılık iddiasına

kadar tırmanma gösterdiği gözlemlenebilir tarih düşüncesinde. Nemrut ve Şeddad misalleri, bunu anlatmak içindir. Hz. İbrahim, tekrar vahdaniyet medeniyetine dönme çağrısını yaptığı için, bu dünya hayatından başkasına inanmayan yöneticiler tarafından, ateşle yakılmaya mahkûm edildi. Allah onu kurtarıp çağrısını Mısır'a yöneltmekle görevlendirdi. Hz. İbrahim, metafiziği, vahye dayalı, inanca dayalı metafiziği, bu dünya ötesine inanmayanların karşısına adeta somut bir inanç gibi dikti. Ona tahammül edememelerinin sebebi buydu. O, vicdanlarının derinliğindeki ihaneti, bütün nimetleri borçlu oldukları, medeniyetlerini borçlu oldukları ve belki yüzyıllardır unutmaya çalıştıkları kaynağı hatırlatma suçunu işlemişti!

Öte yandan Mısır'da da durum farklı değildi. Medeniyet, teknik bakımdan, maddî kalkınma açısından öyle bir noktaya gelmişti ki, firavunlar, hükümdarlıkla yetinmeyi küçüklük saydılar. Yine öte dünya inancını yitirerek, bütün varoluşu bu dünya hayatından ibaret görmeğe eğilim gösterdiler. Bu inanışın ya da red ve inkârın tabii sonucu, dünyadan öte başka bir dünya yoksa, bu dünyaya hâkim olanların, yani firavunların, kendilerini tanrı sanmaları olacaktı. Hz. İbrahim zamanında da, Hz. Musa zamanında da bu iddia, hakikat kayalarına çarparak parça parça oldu.

Beni İsrailin Filistinde devlet kurmaları, tamamen imân temeline, yani Allah inancına, ahiret inancına dayandığı halde, onlar da mamurluğun en üst derecesine çıktıkları, hatta belki çağımızın tekniğini de aşan bir uzay uygarlığına varıp mutlu ol-

dukları bir dönemde gurura kapılıp bütün bu parlak medeniyeti ilâhî lütfa değil de, kendi akıllarına atfetmek gaflet ve kibrine saplandılar. Nice peygamber gelip onları uyardı ve ahireti onlara hatırlattı ise de etkili olamadı. Putatapıcılığın türlüsüne saplandılar. Bunun neticesinde, İranlıların, Romalıların istilâsına uğrayıp dünyaya dağıtıldılar. Kudüs tahrip edildi. Böylece cezalarını buldular. Son anda Hz. İsa onları ve Romalıları uyardıysa da kabul edip hakkı teslime yanaşmadılar.

Beşyüz yıllık bir aradan sonra Peygamberimiz geldi. Yeniden karanlıklara gömülmüş, cehaletin ve bu dünyaya taparlığın, putlara taparlığın uçurumuna yuvarlanmış olan insanlığa, Allah'tan aldığı ışıkla, Allah'a inanma, ahirete inanmayı hatırlattı. Hakikatı diriltti. İslâm Topluluğunu, kıyamete kadar hakikatın bayraktarlığını yapacak müminler toplumunu meydana getirdi. Bu topluluk, İslâm Medeniyetini kurdu. Bu medeniyet, insanlığın hakiki medeniyeti olarak, Allah inancına ve öteki dünya inancına dayalı olarak, materyalizmin, inkârın ve putatapıcılığın karşısında bir hakikat sütunu, bir diriliş anıtı gibi yükseldi.

ÖTE DÜNYA
III

İnsan, ölümü gerçeğiyle anlasa ve görse, ondan sonraki hayata, öte dünyaya inanmakta bir an için bile duraklamazdı.

Öte dünyanın idraki yanında, ölüm bir tafsilâttır.

Hayat da, ölüm de, çözümlenince, bize öteki dünyayı söylüyor.

Ölüm, ağzında hayat mırıltısı ve öteye ait şifreler bulunan sfenks. Kim heceleyecek şifreyi: benliğini erite erite, burdayken öteye geçen elbet.

Biz müslümanlar öyle bir uygarlık ördük ki, ölüm denen duvarın ötesinde, simetri çizgisinin ötesinde, bunun som mutlaklıktan yapılma aslı var.

Bir medeniyet kurduk ki, ölüm ötesindeki gerçek medeniyetin bu dünya şartlarında mümkün bir gerçekleşimi oldu denebilir.

Camilerin kapılarından içeri adım attığımız an, yüzümüze çarpan serinlik, sadece bu âleme ait olmayıp biraz, belki daha da çok öteki âleme aittir. Bu öyle bir esintidir ki, her mü'mine miracını tamamlatıyor.

Su sizi burdan biraz öteye götürüyor abdestle. Sonra namaza teslim ediyor. Abdest bir cebrailse, namaz bir refreftir miracınızda. Abdest bir zemzemse, namaz bir kâbe bakışıdır yücelme etkinliğinde.

— • —

Cenneti ve cehennemi hatırlatmayan ne vardır dünyamızda? Güneş, ay, gece, ağaç, kuş, dağ, ufuk hepsi hepsi, çizgi çizgi anlatmaya çalışıyor kendi diliyle bize öteyi. Kaynar su, yakan ateş, zelzele, yıldırım vb. som ceza mutlakından bir haber veriyor. Meyveler, lezzetler, renkler, ahenkler, cennet çizgisinin bu âlemdeki izdüşümleri...

— • —

Bu âlem öbürünün gölgesi. Bundan dolayıdır ki, adeta beyaz-siyah bir çekim sunuyor. Öbürüyse, tüm renkleri, kızılötesi ve mor ötesi ışınları dahil, olduğu gibi yansıtıyor. Öteki dünya, bir tablo gibi. Yağlı boya bir tablo gibi. Bu yüzdendir ki, belki biraz uzaktan bakmak gerekiyor bazan, idrak edebilmek için. Sonra zaten sizi içine çekip alacak. Sizi alıp götürecek.

Bu dünya ise, onun krokisi, karakalem denemesi...

— • —

Anayurttur öte dünya. Ordan geldik ve oraya dönüyoruz. Ora hesabına dünya tarlasında saban sürdük. Bu çölde, her kuru dikende bir tılsımın gülümsediğini gördük. Bir acı tattık ayağımıza batan her

dikenle. Dikenin her çıkarılışından sonra da duyduğumuz rahatlık, bir çağrışım yaptı bizde.

Tohum gibi serpildik yeryüzüne. Gün vurdu, başaklar sarardı. Ekim toplanıp biçilince, öteki âlemde yeniden doğacağız. Bu ekinin bir hesabı kitabı, bir eksiliş artışının hesabı olan o âlemde.

— • —

Öte dünya, ölümsüzlük ülkesi. Kırık dökük çizgilerin düzelip sonsuzca uzadığı âlem. Sevinci tam sevinç, âzabı tam azap olan dünya. Algılarımızın sürekliliği yaşadığı dünya.

İyi, doğru ve güzelin, ödül ve cezanın mutlak ölçülere varıp birbiriyle bütünleştiği âlem. Çelişmeden arınmış, fanilik tozlarından temizlenmiş, ayna gibi aydınlıklarla sırlanmış, sanki mermerden ve ipekten gelmiş hammaddesi idealin.

Bozulmaz, kokmaz, sararmaz, solmaz bir dünya. Ruhumuzun yabancılık çekmeyeceği yuva. Ufukları, ruhun kanat çırpışları için yeterince geniş.

— • —

Bu dünyanın en büyük gerçeği, ölmeden önce ölüp ruhun gözleriyle öte dünyayı görebilmek. En büyük korku, en büyük muştu, en büyük umut ve sevinç, öteki dünyanın bir kaç yaprağını çevirmiş olmak mutluluğunda yatıyor.

FİİL VE İNSAN
I

Kâinata ve tüm oluşa yaratış açısından baktığımızda, yaratıcı olarak Allah'tan başkasını görmemize imkân yok. Bir yaprak bile kendi kendine kımıldamaz. Onu bir kımıldatan vardır. Eğer siz yaprağın kımıldamasını rüzgâra bağlarsanız, rüzgârın varlığını da sıcak-soğuk farklarına, hava sıcaklığı değişimlerine, onu mevsime ve iklime, iklim ve mevsimleri güneşe bağlamak gerekecektir. Peki, güneşte son buluyor mu bu zincir? Bazı güneşe tapan antik çağ toplumları ve hatta bazı çağdaş toplumlar gibi güneşin tanrı olduğu mu iddia edilecek? Güneşin tâbi olduğu bir düzen, kurallar ve kanunlar yok mu? Bu soruyu bilim çoktan çözmüş, astronomi, kâinatta sayısız sistem olduğunu, güneş sisteminin ve bizzat güneşin hilkat âleminde bir toz zerresi bile olmadığını açık ve seçik bir şekilde ortaya koymuştur. Bin güneş büyüklüğünde sayısız güneşler vardır. Güneş de bir zerre olarak kendisine tayin edilen yollarda ömrünü doldurmaktadır. Ve gün gelecek, milyar yıl da olsa bu ömür dolacaktır. Güneş de bir "an" yaşa-

yıp hayatını tamamlamış gibi varlık defterinden silinecektir.

Sebepler zincirini nereye ve neye götürürseniz götürün, orda durmayacak ve daha ilerisine gidecektir. Belki materyalist, bu zincirin bir halka gibi kapandığını, kapalı bir daire olduğunu sanacak ve savunacaktır. Bu tür kapalı daireler farzedilse bile, bunların da birbiriyle irtibatsız olmadığı, hepsinin tüm bir sistem teşkil ettiği görülecektir. Peki tüm bu sistem kendi başına var olabilir ve bu oluşunu açıklayabilir ve varlığını devam ettirebilir mi? Bu soruya olumlu cevap verilemez. Unsurlarının herbiri "ihtiyaç" mayasından yoğrulmuş bir bütünün birden bire ondan müstağni, beri olması mümkün olmaz. Belki, "ihtiyaç" azamiye çıkar. Varoluş, bir "ihtiyaç türküsü", bir "yakarış" olur. Varoluş, uç noktasında bulanır. Varlık ve yokluk birbirine karışır. Fizik, gidip metafiziğin kapısına dayanır. Ordan bir kuvvet almadan ayakta duramaz. Yaratış, Yaratıcıya doğru akar, bir yıldız gibi kayar. Hilkat, mum ışığına koşan pervane gibi Tanrı'ya doğru gitmek ve orada erimek, Allah'ın varlığında yok olmak ister. Değişim, başkalaşım, ölüm, hilkatin bu hasretine verilen cevaptan doğar. Varlıklar, varoluşlarıyla Allah'ın önünde bir iddia gibi durmasınlar diye, geçiciliğin, faniliğin prangasına vurulmuşlardır. Sürüklenip götürülecekler, Allah'ın karşı güç olarak yarattığı yokluk kayalarına çarpıp tuzla buz olacaklardır. "Herşey Allah'ın veçhinde helâktedir". "Her şey, O'na dönecektir" ilâhî ölçüleri çerçevesinde, tüm oluş, faniliğin arızîliğinden sıyrılarak, bu yükten, bu zanlı durumdan kurtulacaktır.

Objektif olarak hilkate bakıldığında, tüm eşyayı, oluşları ve fiilleri yaratanın, tüm varlık satırlarını yazanın, sonra onları derleyip toplayanın, silenin Allah'tan başkası olamayacağını idrak kolaylaşır. Kâinata kuşbakışı, bizi bu düşünceye götürür. Maddeye tak! tak! diye parmağımızı vurduğumuzda ondan ötesine gitmeyi amaçlar ruhumuz. Biliriz, madde, maddeden öteye, fizik, fizikten öteye gider. Materyalist bile, maddeye tanrılık özelliğini verdiğinin farkında değildir. Materyalist, Allah'a mahsus olan mutlaklık vasfını, sabırsızlığı yüzünden, daha asli sahibine gitmeden, Onun yaratışında görmeğe kalkışmaktadır. Materyalizm, fizikötesi yolunda, telâş ve aceleciliğin kurbanı, yanlış bir mistisizmin mağduru, felsefeyi, araç değil de amaçmış gibi kullanma yanlışlığına düşmüş insanların yanılgı toplamıdır.

Eşya gibi fiiller de, yine Tanrı'nın eseri. Kâinatta olup biteni yaratan O. Bu yüzdendir ki, olaylar ne kadar acı olursa olsun, bize yine bir dayanma gücü verilecektir. Önünüz ne kadar karanlık olursa olsun, yine bir umut ışığı bulunacaktır ilerde. Allah'ın rahmetinin gazabını geçişi, eşyaya, oluşa ve fiillere yaydığı şiddetinden çok yumuşaklığından yararlanacağımız muştusunu gizler içinde.

FİİL VE İNSAN
II

Eşya ve fiil, yaradılışıyla değil, kendisine belli zaman, yer ve şartlarda atfedilen anlamla iyi veya kötü özelliğini kazanır. Bir elmanın ağacından ayrılması, biyolojik ve fizikî bir olaydır. Ama, onu sahibinin koparıp birine sunması ya da sahibinden habersiz bir kişinin onu koparıp yemesi, ahlâkça olumluluk ya da olumsuzluk değer hükmüyle nitelendirilen bir davranışa dönüşerek toplumun olayı olur.

Tanrının, hilkat kanunu gereği, yaradılışı açısından baktığımızda, insanın, varolan nice şey ve fiili, olduğu gibi kabul edip onlara uyması değil, belki yüksek bir şuur ve seçme yeteneğiyle, kendisini çevreleyen oluş bütününü bir hammadde yığını gibi görmesi, onu sınıflandırması, hamur gibi yoğurması, güzel, iyi ve doğru idealarıyla mayalaması, ideal islâm sistemi içinde dinlendirmesi ve bu yolda yüce bir senteze ulaşması, kendi varoluş hikmetine daha uygun bir tavır ve hareketi sayılsa yeridir.

Oluşa insan açısından baktığımızda, iyi, kötü, doğru, yanlış, güzel, çirkin, günah, sevap gibi birbi-

rine zıt iki perspektif tesbitiyle karşılaşıyoruz. Ya biri, ya öbürü denebilecek bir zıtlık bu. İnsanın sübjektivitesini ifşa eden görüş ve değerlendirme ve ona göre davranma çerçevesi yani. Tüm kişiliğimizi özetleyen bakış ve görüş açısı gizli bu eşyaya veya fiillere dönük tavıralışlarımızda.

Bu perspektifler, sırf, fiziğimizden, biyolojik ve hatta psikolojik temel yapımızdan kaynaklanıp bütünlenemez. Mutlaka, ona, bir kişilik katkısı gerekecek, bir kimlik, son fırça darbelerini vuracak, öyle tamamlayacaktır.

Kişiliğimizin oluşması ise, bir yanıyla ferdî, bir yanıyla da toplumsal bir olay. Toplum, kişiliğimizi yoğurur. Toplumdan, dünya görüşümüzün, değer hükümlerimizin sistemini alırız. Din, bu sistemlerin temelidir, adeta sistemler sistemidir. Ahlâkî hükümler, doğrudan doğruya, bilgi ve estetik değer hükümleri doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kaynaklarını dinde bulurlar.

Yaratıcısını doğrudan ya da dolaylı arayan insan, ancak o, hakikatin beyin kanatıcı araştırma çilesini üstlenmeyi göze alabilecektir. Yoksa, bu zahmet niçin?

Ve yine insan, ancak inandığı Tanrıya sevgisi ve ondan korkusu, ona olan saygısı sebebiyle, içgüdülerini sınırlandırma zahmetini omuzlar. Ve yine ancak insan, Tanrı'ya onun yolunun büyüklerine, onun yarattığı güzelliklere olan aşkını, hayranlığını dile getirmek için, duygularını en estetik, en kalıcı, ebedîleşme eğilimli biçimlerle ifade etme azabının çarmıhına gerilmekten geri durmaz.

Tarih içinde, estetik bakış ve değerlendirmeler, bilgi çerçevesinde hakikati aramalar, sistemleşir ve

ekolleşir. Dinlerse, metafizik ve ahlâk sistemleri gibi uzar zaman boyunca. Ancak, derin bir bakış, dinin tek ve onun da islâm olduğunu görür. Dinlerin esası olan islâm (Tek Allah'a inanma) dini, zaman ve mekân yayılışı içinde, bazı yoz katkıların istilâsına uğradı. Dinler böyle doğdu. Ama kendi adıyla da, bozulmadan, kaldı islâm. İşte dâva, onu yitirmiş insanlara, islâmı, tek ve gerçek dini hatırlatmak, onları yozlaşmış dinlerden ve onlara tepki olarak doğan dinsizliklerden kurtarmaktır.

İnsan sübjektivitesi olan değer hükümleri sistemi, vahiy kaynaklı din sistemine bağlanınca, bir objektiflik kazanacaktır. Bu şekildedir ki, insan, içgüdünün, hatta aklın üstüne çıkacaktır. Yaratıkların en üstünü olma, meleklerden de yukarı olma yolu açılmış olacaktır insana.

Bizatihi iyi ve kötü olmayan fiiller, bizim niyetlerimiz, katkımız, katılışımız, emeğimizle bir anlam kazanmakta ve her birimizin alınyazısında kara veya ak bir çizgiyi oluşturmaktadır. Sanki ölünceye kadar bu çizgilerle bir portre yapıyoruz. Kendi portremizi yapıyoruz. Tanrı bize, güç, kalem, boya ve tuval lütfediyor. Ömür bittiğinde, portre tamamlanmış oluyor. Her çizgisi iyi ya da kötü, güzel ya da çirkin, doğru ya da yanlış bir düşünce, söz ya da fiil olan portre. Portredeki, melek, insan, hayvan ya da şeytan ifadesi, kendi fırçamızın eseri. Kendi kalbimizin varoluş aynasına yansımasıdır o fırça darbeleri ve o portre. Acaba, o portre, sonunda, Dorian Gray'in portresi gibi, değişecek, bir ihtiyarın lânet yağan suratına mı dönüşecek, boyaları dökülecek, akacak, çizgiler karışıp kayıp mı olacak, yoksa, en aziz bir

hatıra gibi saklanacak bir levha gibi mi kalacak? Kullanılan madde gibi kullanış şekli de belirler tablonun alınyazısını. İnsanın kendi otoportresini oluşturuşunda fiiller tablonun malzemesini ve niyetler boyasını ve renklerini teşkil eder, küllî irade açısından bakışta. Portremiz önceden verilmiştir, çizilmiştir adeta. Fakat bizim onu realiteden çekip çıkarışımızda cüz'i bir irademiz vardır. Tüm onurumuz da bu iradeyi kullanışımızda saklı.

FİİL VE İNSAN
III

İslâm Medeniyetinin kuruluşundan itibaren ister istemez bir takım felsefî tartışmalar oldu ana kavramlar etrafında. Tanrının sıfatları, insanın Tanrı önündeki durumu, kâinattaki yeri, tutum ve davranışı; değerlendiriliş ve kaynaklar açısından bu tartışmaların odak noktası oldu denebilir. Bir çok ekoller doğdu bu tartışmalardan. Kelâm ilmi oluştu. Mutezile gibi aşırı yorumların çeşitli okulları da bu ilmi kenarından köşesinden delmeyi denedi. Ehl-i sünnet ve şia toplanışları sadece felsefî bir ekolmüş gibi nitelenemez. Felsefî ekol olma özelliklerini de içermekle birlikte, bunlar, daha çok, islâmın tarihî-sosyolojik toplum yorumları sayılabilirler. Toplum modelleri olarak, felsefî düşünüşten öte, kişi ve toplum yaşantısı kurallarını, alternatif toplum tipi serilerini içermişlerdir.

İnsanla fiil ilişkisini, mutezileye dahil sayılan ekoller, her felsefî ekolde olduğu gibi, daha çok, tek yanlı, yani bir açıdan görme ve değerlendirme yanılgısına düşmüşlerdir. Cebriye, Kaderiye gibi isimler

taşıyan bu ekollerden kimi, insanın, fiili üzerinde egemenlik ve etki hakkını tanımamış, kimi ise, tersine, bu insanın fiilinin yaratıcısı olduğunu iddia edecek kadar ileri gitmiştir.

Bu tartışmalar, günümüzde de, ekzistansiyalizm çerçevesinde Batı Medeniyetinde yenilenmiştir. Arada temelde büyük bir fark bulunmakla birlikte benzer temaların işlenişi dikkat çekicidir. Sartre, tüm fiil ve davranışlarından sadece ve sadece insanı sorumlu tutarken, Camus, evrensel bir mahkûmluğun kurbanı gibi gördüğü insana sadece buna dayanma ve direnme onuru yolunu açık bırakıyor.

Evet, insanın fiiliyle olan ilişkisinde, pratikte asıl konu, sorumluluk noktasında toplanıyor. Eğer fiilleri yaratan insan ise, sorumlu odur, değilse, sorumsuzdur diye düşünmek, işi oldukça basitleştirmek olur ki, olgu, o denli basit olmayıp alabildiğine komplikedir. Ekolleri yanıltan da bu karmaşıklık olsa gerek.

Aşırılıklardan kaçıp tam orta yolu ve çok cepheliliği seçen, kıldan ince, kılıçtan keskin "doğruyol"da ilerleyen görüş, cemaatin ana görüşü, fiilleri Tanrının yarattığı, ama insanın onu "edindiği", yani ona bir nevi manevi sahiplikle katıldığı fikrinden hareket ederek, gücü aşan, dıştan gelen, en ufak bir önleme imkânımız olmayan fiilleri sorumluluğumuz dışında tutmuş, yaşantımızın parçası olup niyet, istek ve irademizle yoğrulan fiillerde ise, yaratıcısı biz olmadığımız, fakat gerçekleşmesinde katılımımız ve sorumluluğumuz olduğu tezini benimsemiştir.

Kişilikle fiil arasında karşılıklı olarak büyük bir bağıntı bulunduğundan, sadece dıştan alınan bir

giysi, örtü gibi düşünmek elbet mümkün değildir fiillerimizi. Kişiliğimizi fiillerimiz örüyor, fiillerimizi de kişiliğimiz doğuruyor. Ama yine de fiillerin yaratıcılığını insana vermek imkânını bulamayız bu yakınlıkta, bu içiçelikte. Tanrıya ortak koşamayız insanı yaratıcılık fiilinde. Bitkideki güneşe yönelmeyi, hayvandaki içgüdüyü nasıl sadece kendilerine atfetmemiz mümkün değilse, akıl ve iradeyi de, özgür ve özgünmüş gibi davranma özelliğiyle ezeldeki takdiriyle donatanın Tanrı kudreti olduğunu düşünmekten kendimizi alıkoymamız imkân dışıdır.

Tam "kaza" denecek olaylarda, akıl ve irademizin hiç bir payı olmamakla birlikte, başımıza geldikten sonraki yorumlayışımızla onları kendi kişiliğimize ve adeta sorumluluk iklimimize dahil ederken, elimizde gibi görünen fiil ve davranışlarımızı, bir gölge gibi de olsa, takdirin çevrelemesini, o irade mahsulünün de bir "kader" işi olmasını görmezlikten gelmemiz, derin bir aldanış kaynağı olmaz mı?

Fiilleri yaratanın Allah, "işleyen"in biz olduğumuzu öneren inanç ve görüş, böylece, Tanrı ile insan, insanla fiil arasındaki yaratış, kudret ve sorumluluk dengesini kurmuş oluyor.

Yöneliş, içgüdü, akıl ve irade, derece derece yaratılmışların yaratışa katılış güç ve kapasiteleridir. Yoksa bizatihi yaratıcılık işleri değil. Yaratıştaki değişimlerde nisbî etki sahibi oluş, yoktan varetme veya varken yok etme çapına ulaşmaya elverişli değildir. İnsan, katılışı ne denli olursa olsun, fiillerin yaratıcılığını iddia etme gururuna saplanmamalıdır. Fiilleri yaratan, onlardaki özellik ve etkiyi onlara bağışlayan insan değildir.

KADER
I

Kader, insan hayatının an an dolmasında insanüstü bir belirlemenin bulunduğunu kabul etmektir. Kâinatı yaratan, güneşe ömür ve yörünge çizen, ayı menzil menzil dünya çevresinde dolaştıran Allah, yaratıklarını ve bunların içinde en üstün yetenek ve en geniş özgürlük özelliğiyle donattığı insanı başıboş bırakmış değildir. Her birimiz, ne zaman doğacağımızı, hangi coğrafya parçasında dünyaya geleceğimizi, hangi ana ve babanın çocuğu olacağımızı, kendimiz tayin etmiş değiliz. Bütün bunlar peşin bir veridir bizim için. Doğuştan getirdiğimiz özellikler ve yetiler de. Bunları kabul edip hayatımızı ondan sonra "en üstün yücelik verimini elde etme"ye göre ayarlamalıyız. Yoksa, Tanrının "takdir"ini inkâr, Allah'a isyan, insanoğluna hiç bir kazanç getirmez. Bize verilen özgürlük, sınırsız değildir. Ama, onun sınırsız olmayışı, değersiz olduğu anlamına gelmez. Hatta sınırlı oluşudur belki de asıl onu değerli kılan. Belli bir güç ve kapasitede olan özgürlüğümüzü ve irademizi kullanmazsak, Allah'ın insana mahsus bir cevher gibi bize sunduğu imkânı heba etmiş oluruz.

İlâhi irade (Külli irade)ye nisbetle cüz'i irade denen insan iradesi, başındaki sıfatın, az, küçük gibi anlamlara gelmesine bakılmaksızın, önemsenmelidir. Bir atoma bir dünyanın sığması gibi, cüzi iradede de sonsuzca oluş ve enerji saçma özelliği gizlidir. Cüzi iradeler, küllî irade güneşinin sonsuz yöne fırlattığı ışıklardır. Bir trenin, raylar üzerinde gitmek zorunda olması gibi, makinistin yönetiminde de bulunduğu benzetiminden yararlanılarak, cüzi iradeleri, küllî iradenin, kanalları içinde yürüyen uzantıları ya da gölgeleri, kılcal damarlarıymış gibi düşünmek, bu iki iradeyi birbirinden ayırmamak doğru olacaktır. Daha ayrıntılı bir söyleyişle, bu "yaratılmış, iradeler"in, küllî iradenin uçlarına adeta eklemlerle bitiştiği ifade edilebilir. Niyet-irade-fiil bağlantısı, yine de küllî iradenin dışına taşacak bir bağımsızlığa sahip değildir. Bir ön-arka, yukarı-aşağı, tavan-taban sınırları içinde kendini özgür bilme ve mümkün tüm kombinezonları deneme ve böylece "takdir"i gerçekleştirme görevlendirilişine, kader, bunu yerine getirmek için kullanılan yetkiye de, ister psikolojik, ister fizikî, biyolojik, ister kültürel kökenli olsun, irade, insan iradesi, metafizik dilde de cüzi irade diyoruz.

Kaderimiz bir gerçektir. Kimse, kendi alınyazısının yaratıcısı değildir. Ama niyetlerimiz, iradelerimiz ve girişimlerimizle, kaderimizin, Tanrının olumlu bulduğu yönde şekillenmesine yönelmemiz, en doğal insanî özelliğimiz sayılmalıdır.

Hem bağımlıyız, hem hürüz. Bu nasıl olabilir? Eğer insan aklının sınırları içinde bir açıklama aransa, ancak yaklaşık bir yorum bulunabilir. İlâhî

iradede ve insan iradesinde saklı olan ve içyapısıyla aklı aşan sırdır ki, bizim için, çelişkili görünen özgürlük-bağımlılık mselesini çözümlenmiş kılar. İlâhî irade, akılüstü, realiteüstü, fiziküstü ve tabiatüstü bir konuma sahiptir. Bu güçle, cüzi irademizin yaradılışı gerçekleşmiştir. Ve ona, küllî irade bu özelliğiyle süreklice tasarruf eder. Yine de bu tasarruf, onu bir "irade" olmaktan çıkarmaz. Cüzi irade, kendini, küllî irade aynasında seyretmesini bildikçe, ondan ışık alabilecek, anlamına kavuşma mutluluğuna erecektir. "Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmak" iradesi, mü'minin en belirgin özelliğidir ki, bu, fizikötesi açısından baktığımızda, cüzi iradenin, küllî iradeyi bilme şuuruna varması, her an onun varlığından gafil olmaması, hep onda "gaib" olmayı arzu etmesi şeklinde kendini gösterir.

Kimi bilgeler ve filozoflar, hayatı zaruretle irade arasındaki çatışma ya da uzlaşma ile izah etmişlerdir. Kiminin tekcil bir yorumla, tüm oluşu en ufak bir iradenin yer almadığı kaskatı bir zarurete, kiminin de, tam tersine, iradeye irca etmeleri, aktif irade-pasif irade, hareketli-donmuş irade gibi sınıflandırmalar yapmaları, gerçekleri abartma olarak nitelendirilebilir ve tabii ki çıkarılan sonuçlar da, insanın seçeceği yol bakımından, şaşırtıcı ve baştan çıkarıcı olarak gözlemlenir.

Kendi dünyamız, kendi idrak ve etki alanımızda, ne tüm serbest, ne tüm eli kolu bağlı durumdayız. Zarureti, kazayı kabul ettiğimiz, yani irademizin hiç katılmadığı yaşantı bölümlerimizin, alınyazısı parçalarının bulunduğuna inanma durumunda olduğumuz, bu tür başa gelenlere inanmakla yükümlü bu-

lunduğumuz gibi, kaderimizin, ömrümüzü petek petek örmesinde, irademizin, niyet ve girişimlerimizin bir pay ve katkı sahibi oldukları da bir gerçektir. Tüm onurumuz da bundan doğuyor.

Ömür peteklerinin örülmesine malzeme taşıyoruz, iplikçikler taşıyoruz. Harç taşıyoruz. Binbir çiçekten aldığımız pırıl pırıl altın tozlarını taşıyoruz. Sonunda mimar, peteği örüyor ve gönlümüz, ruhumuz bir arı gibi oraya yerleşiyor. Orayı yuva yapıyor kendisine. Ve o altın tozlarla balını yapıyor. Bu balın acı ve tatlı olmasından sorumluyuz. Bu balın sahte ve gerçek olmasından sorumluyuz. Tüm sorumu peteğin mimarına ve mimarisine yüklemek imkânına sahip değiliz.

Kader oymağında birbirine yapışmış oğul arılarıyız. Balımızın sorumu ve onuru bize Tanrı'nın bir bağışıdır. Ondan korkmanın ve Onu sevmenin rengiyle boyalı bağışı.

KADER
II

Çok cepheli, çok yüzlü, çok şekilli olan kaderin en kaygan yüzlerinden biri de "rızk" yüzüdür. Allah, yarattıklarının rızkını verecek olduğuna göre, insan neden çalışsın? Allah, kullarının rızkını taahhüt ve tekeffül etmemiş midir? Öyleyse bu dünyada rızk için neden didinip çırpınalım? gibi sorular, kaderin "rızk" yüzünü teşhis sorularıdır. Kader, yaşamanın an an anlamlandırılması ve yorumlanması olduğuna göre, insan hayatının devamını sağlayan rızk, bir nevi, kader sorularının ekseni olsa garipsenmemeli.

Rızk, o kadar çeşitli, renklidir ki, onu, bütünüyle, zengin bir sofra imajıyla gözümüzün önüne getirebiliriz, somutlamaya kalkışırsak. Fakat bu sofra, bize "maide"yi, "gök sofrası"nı hatırlatmış olmuyor mu? Üzümler, incirler, narlar, zeytinler, Kur'an-ı Kerim-de, adeta, bize, fizikötesinin çiçeklenişi ve yemişe durması gibi, sırlı bir ışığın aydınlığında gösterilen, cennetten, yeryüzüne yansımış, toprakta göğermiş, gök azığı meyveler, gökten gelen meyveler değil midir? Bu meyveler ki, sadece, suyunu, havasını ve gü-

nışığını almıyor göklerden, hayata dayanak oluşundaki kudreti, o kudreti yöneten ilkeleri beraberinde getiriyor fizikötesi dünyasından. Bir çekirdeğin içinde, geleceğin milyonlarca, sayısızca bitkisinin, ağacının saklanışı, yine, bize, çözülmez, kavrayışı tuzla buz eder kader hakikatının örtük pencerelerinin gerisinden gülümsemiyor mu?

"Gök sofrası", sadece mucizede görülenden ibaret değildir. Gözle görülüp elle tutulan örnek, Hz. Meryem'e, Hz. İsa ve havarilerine bir ilâhî lütuf olarak gönderilen sofra, görünmeyen bir şekilde, süreklice insanlara gelip durmakta olanı hatırlatmıyor mu insanoğluna? Sağdan, soldan, yukardan, aşağıdan. Zaten 'maide' "gök sofrası" örneği, bu, her zaman gönderilen gök armağanı, hesabı olmayan rızkımızı "görmemiz", anlamamız, değerini bilmemiz içindir. Tanrı, anarahmine düşüşümüzden mezara girinceye kadar rızkımızı bize lütfetmektedir ve bunun için bir şart da koşmamaktadır. İmân bile rızklandırılış için bir şart olarak kabul edilmemiştir. Yaradılışımız, dünyaya gelişimiz yeterli oluyor rızk için İmân, tam bir hürlükte olsun, bir baskı altında oluşmasın diye, rızk verilmesi inanma şartına bağlanmamıştır.

O halde neden çalışırız? Çalışmak zorunda mıyız? Çalışmazsak ne olur? Görünüşte, rızk, çalışma şartına bağlanmış gibidir. Ama, iyi düşünülürse, bu bir bahaneden ibarettir. Aslında başkalarına hizmet için çalışırız. Başkalarının rızkını elde etmelerine vesile oluruz. Başkaları da bizim rızkımızın gelmesine vasıta olur. Böylece, hiç bir kayda bağlı olmaksızın bize maddî ve manevi rızkımızı lütfeden Allah'a, şükür borcumuzu, çalışarak, başkalarına hizmet ederek ye-

rine getiririz. Bu bizim üzerimizde manevi bir borçtur. Borcumuzu yerine getiririz çalışıp başkalarına hizmet etmekle. İnsanların hizmetinde çalışır, sevap kazanırız. Bu sevap, günahlarımızın kefareti olur.

Tasavvufî eserlerde dile getirildiği gibi, Allah, bir mahlukunu görevlendirir, o da gidip kör ve felçli yavru kuşun ağzına gıdasını kor. İster anne olsun, ister olmasın bir başka kuşu bununla görevlendirir Allah. Madem ki, Allah bu zavallı ve çaresiz serçeciğin kısmetini, rızkını gönderiyor, tüm mahlukatının ve insanların da rızkını gönderecektir. Ama insanoğlu, hem bir şükür nişanesi olarak, hem bir sevap kaynağı olarak çalışmalıdır, çalışmayı seçmelidir. Çünkü: Mevlânâ'nın dediği gibi, sen, felçli, kör, çaresiz yavrucak kuş değilsin. Neden oturup bekleyeceksin. Temenni et ve cehd et ki, o tür muhtaçlara rızıklarını taşımaya Allah seni memur etmiş olsun. Rızkın bu türlü gelirse, onur dolu bir geliş olur bu. Öbür türlüsü, sana bir onur getirmeyen bir geliş olur.

Rızk dar gelir, geniş gelir. Bu bizi sınamak içindir. Uyarmak içindir. Yoksa, kaderde tayin edilenden ne bir zerre fazla, ne bir zerre eksik olacaktır gelen kısmetlerimiz.

Ve şüphesiz, rızıkların en değerlisi, ruhumuzun rızkı, kısmeti olan manevi ilerlemelerdir ki, bu da yine başkalarının yücelmesi için yapacağımız mütevazi hizmetlerle onur tacına kavuşurlar. Çalışalım. Sadece kendimiz için değil, başkaları için de... Allah, bizim rızkımızı nasıl olsa gönderecektir. Çalışalım da, müminlerin maddî ve manevi rızıkları elde etmelerine aracı olmak, fırsat, şeref ve sevabını kaçırmayalım.

KADER
III

İslâmın ilkelerinden biri olan "tevekkül"ü de nice insan yanlış yorumlamış ve kıldan ince, kılıçtan keskin yoldan kaymıştır. Tevekkül, kaderle dolaylı, fakat Allah'a inanmayla doğrudan bağlantılı bir ilkedir. Onu kaderle doğrudan bağlantılamak, yanlışlıkların kaynağıdır. İnsanın, kaderinin detayını önceden bilmediği halde biliyormuş gibi davranıp, hiç çalışmamanın kendi kaderi olduğunu söylemesi ve buna dayanıp oturup beklemesi, iyi niyetlilik düşüncesiyle bağdaşlaştırılamaz. Ya kaderimizin saatleri, çalışmayla, hep çalışmayla doldurulmuşsa, biz ondan kaçınma hakkını nereden bulacağız? Tevekkül, Allah'ın bizim için takdir ettiği hayatın hakkımızda daha hayırlı olduğunu kabul etmektir. Takdir edilen hayat, çileyle dolu bir hayat bile olsa, muhtemel başka hayatlardan daha değerli olacağına tam inanç demektir tevekkül. Maddî kayıplar içeren bir hayatımız varsa, manevi ilerlemelerin kapısı bizim için daha kolay bir şekilde açılacaktır düşüncesiyle hareket etsek, birden, kayıplarımızın kazanca döndüğünü

görürüz. Tersine, maddî zenginliğin bir tuzak olacağını da düşünmeli, irademize hakim olmalı, o imkânları da manevi kazanç yönünde kullanmalıyız. Belki o vakit ebedî hayat değerlendirmesinde puanımızı daha da yükseltmiş oluruz. Demek ki, hayatta önemli olan, imkânların ya da imkânsızlıkların şu ya da bu kadar olması, unsurların mahiyeti değil, onları kullanış niyetimiz ve irademizin getireceği sonuçtur. Tanrıya güvenerek, kader konusunda da ona hüsn-ü zanda bulunarak, olanca güçle buyrukları yönünde hareket etmek, bu dünya hayatının görev şuuruna erme anlamına gelir. Cenneti, her insanın kendi cennetini (asıl cennet içinde yerini alacak olan ya da zaten onun parçası olan, onu oluşturan, onda olan cenneti) yüklenme demektir bu.

Tasavvufta, "inziva"ya, "halvete çekilme" gibi terimlerle ifade edilen, müridin eğitiminde bir süre adeta hayattan soyutlanma durumu, rahipliğin manastır hayatıyla, dışta benzerlik gösterse bile, esasta özdeşleştirilemeyecek bir pozisyondur. Gençlikte, belirli, geçici bir süre için, ruhun terbiyesi, iradenin güçlenmesi maksadıyla başvurulan bir usuldur bu tarikatlarda. Bu durumlar için kullanılan çile kelimesi, arapça (kırk) sözüyle ilgili bir köken ifade etmektedir. Genellikle, inzivaya çekilme, kırk günle sınırlı olurdu. Hz. Musa'nın itikâfı da önce otuz gün olarak tayin edilmiş, sonra ona on gün daha ilâve edilmişti. Peygamber Efendimiz de, ramazanda bilhassa son on günde itikâfa çekilir ve bu itikâfı müminlere öğütlerdi. İtikâfa çekilme riyazetin en çetin sınavlarından biridir. Bu bakımdan, ruhun eğitiminde şarttır. Daha ilerisi, "inziva der encümen"dir. Ka-

labalık içinde bile insanın bir nevi yalnız olup Allah'la başbaşa kalması demektir bu derecesi. Demek ki, itikâfa çekilme, inziva, amaç değil, araçtır. Bu yüzdendir ki, bazı tarikatlarda, sohbetle amaca varıldığı kabul edildiğinden, inzivaya fazla itibar edilmez. Topluluk içinde birlikte ilerleme, topluluk ruhundan güç alma öne geçer inziva kazancı düşüncesinden bunlarda. Mümin, bir çok sınavdan sonra toplumda yerini alır. Geçici ayrılıklar kuralı bozmaz. Kural, Allah'ın bizim için ideal bir hayat olarak çizdiği ufka, kaderimizin bahşettiği bütün imkânları kullanarak, Allah'a tevekkül ederek, yani yardımına güvenerek, mümkün olduğu ölçüde yaklaşmaktır.

Doğu düşüncesinde, kımıltısızlığın, nirvananın, hiçlik ve boşluğun en büyük değer olarak görülmesi gibi aşırı yorumlar, zaman içinde, kimi zamanlarda ve kimi topluluklarda, bizim, Tanrıya güvenme ilkemiz olan "tevekkül" düşüncemizin içine sızmayı bildi. Bu sızış, en büyük hareket ve canlılık kaynağı olan tevekkülü, tersine, meskenet ve durma felsefesi haline getirdi. Bu yetmezmiş gibi baştan sona bir yanlış olarak da bu yorum, kaderin değişmezliğiyle açıklanmaya çalışıldı. İslâm düşmanları da bunu hep bir koz olarak kullandılar. Halen de kullanıp duruyorlar. Levh-i mahfuz, kaderin değişmezliği konuları, hep bu yanlış yorumlardan nasibini aldı. Adeta, yanlış, tümüyle, gerçeğin simetriği bir sistem oldu. Çağımızın düşünürleri, bilginleri kendi çaplarında bu konulara bir ışık getirmeye çalıştılar. Doğru, ne ifratta, ne tefrittedir. İslâm, tüm konularda olduğu gibi, bu konuda da iki aşırılığı çizerek orta ve sağlam olan çözümü göstermiştir. Doğunun ilerlemeyi,

hareketi, çabayı küçümseyen tefrit felsefesinin yanında, batılı felsefelerde derece derece yer alan ifrat önerilerini de çürütecek çözümdür bu. Allah'a inanmayı, O'na güvenme demek olan tevekkülü, ve O'nun kudretini ifade eden kaderi tüm olarak reddeden, başarıyı ve başarısızlığı, iyiliği ve kötülüğü tümüyle insanın kendi davranışına bağlayan, onu en acımasız bir şekilde ve hiç bir marj tanımadan sorumluluk çemberinde boğmak isteyen batılı felsefeler, ifrat felsefeleridir. İnsan güçlüdür ama onların tasvir ettiği kadar ve şekilde değil. Bazan kudrette onların tasvir ettiğini geçer insan. Ama ancak Allah'ın yardımıyla. Allah'ın yardımı olmaksızın insan, zayıf, çok zayıf, belki de kâinatta en zayıf yaratıktır. Yüzyılımızda, Batı'da Sartre ve Camus'nün temsil ettiği iki görüş de tevekkülü tanımıyor. Kadere benzer bir önşart kabul eder gibi görünen Camus de bunu üstümüze çökmüş tarihî-metafizik bir kâbus gibi görüyor ve kabul etmediği Tanrıyı (o tanrılar der!) bundan sorumlu tutmak istiyor. İnsanla ilgilendiği görünümünü veriyor hep Camus.

İnsanın bu kara yazgıya direnişini bir onur gibi tasvir ediyor. Bir nevi, insanı aşan kadere karşı koymayı, Tanrı'ya isyanı, tek çözüm, onurlu çözüm olarak öneriyor. İnkâr ettiğini dolaylı yoldan ikrardır bu. Olumsuz gözle olan bir değerlendirme de diyebiliriz buna. Tanrı'ya başkaldırmada, kaderi kabul etmemede, onur değil, inat vardır. Tanrıya inanmak, kaderi kabul edip, tevekkül edip, Tanrı yardımıyla güçlenmek ve en zor şartlarda bile ilâhî düzenin gerçekleşmesine kendi çapında ve gücü çerçevesinde katkıda bulunmak, tevazuun, haddini bilmenin ge-

reği olarak en büyük kulluk, müminlik, insanlık onuruna sahip olmak demektir. Sizifos efsanesi, insan gururunun boş tesellisidir. Sartre'ın şartsız özgürlüğü, insanları sonunda, kuvvetlinin kölesi yapar. Camus'nün başkaldırı öğüdü de, insanı, Allah'ın bağışlayacağı sonsuz manevi nimetlerden, ilhamlardan mahrum eder. Ne komünistlerin ideali olan karınca uygarlığı, ne eski yunan hayranlığının hayal ettirdiği, hiç bir zaman gerçekleşmemiş bir özgürlüğün anarşizmi (Sartre), ne de kısır döngülü, umutsuzlukta umut aramanın sessiz çılgınlığına mahkûm Camus sitesizliği, insanlık için bir gelecek vâdediyor. Doğunun tefritiyle Batı'nın ifratı, insanlığı gömülmeye, batmaya doğru götürüyor. İslâm kahramanları diriliş erleri çıkıp da, insanlığı, orta yoldan, Allah'a inanma, kaderi ve tevekkülü gerçeğiyle değerlendirip yeryüzünü maddeten ve manen donatma durumuna getirinceye ve onu yeniden mutluluk alternatifine kavuşturma yolunu açıncaya kadar, zulmet içinde zulmet devirleri sürüp gidecektir.

KADER
IV

Kader etkinliği, insanın sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. İnsanın sorumluluğunu pekiştirir kader inancı. İnsan, Allah'a inanmanın keskin bilinci içinde büyük sorumluluğunu idrak etmenin şerefine erer. En bilen, en bilinçli, en yetenekli yaratık olması, sorumluluğunu artırır insanın. Bu dünyada iyi ve kötünün, hata ve sevabın bulunuşu, bu sorumluluğun temel kaynağıdır. Hayat, sırf sevap veya sırf hatadan ibaret olsaydı, onun sevap ya da hata hayatı olduğunu bilemiyecek ve söyleyemiyecektik. Önümüzde seçenek ve sorumluluk imkânı kalmayacaktı. Ve o zaman robotlardan farklı olmayacaktık. Ya da en azından bio-organik stratosferden akıl ve ruh stratosforine yükselemiyecektik. Hata, sevabı ve sevap hatayı belirgin kılarak, şuurumuzda şimşekler çaktırır. Öyle şimşekler ki, onların ışığında yazgımızı aydınlık görmeye çalışırız. Bizi melekten üstün kılan, hata-sevap çelişkisinin idrak ve yaşantı dünyamıza girmesidir. Burda aldığımız rolü başardığımızda, meleklerin duyamayacağı bir ruh ilerlemesinin

sevincini yaşarız. Aksi, yani olumsuz rol üstlenmemiz, hayvandan aşağı düşmeyi kabullenmemiz anlamına gelecektir.

Kendimize ve çevremize, içimize ve dışımıza karşı sorumluluğumuz, ancak Tanrı'ya karşı sorumluluğumuzla bir anlam kazanacak ve ancak kader çizgisiyle sınırsızlıktan kurtulacaktır. Sınırsız sorumluluk, sorumluluk olmaktan çıkar. Kader, sadece sorumluluğu değil, sorumluluk-dışını da sınırlar. Gece ve gündüzün birbirine girmesi, birbirinden ayrılması, birbirine gereksinme duyması gibi, kader inancı ve sorumluluk duygusu da, bizim için, birbirini bütünleyici, açıklayıcı, besleyici ve destekleyici iki ruh gücümüzdür.

Cennet, sorumluluğumuzun büyük meyvesi, dolunayı. Cennet, bilincimizin ve ruhumuzun mehtabı. Din gününün kızgın güneşinden onun sakin serinliğine geçeriz.

Özgürlük, sorumlulukla birlikte. Cennet, cehennem ateşiyle çevrili. Arâf, bir geçiş mi, bir silahbırakışımı mı, yoksa, armağanla, ödülle cezayı, kaderle sorumluluğu, özgürlükle karşılığını ayıran bıçak kesimi bir çizgi mi? Yoksa, hepsinin üstünden gözlemleyen bilgelik mi? Ne olursa olsun, cennet, cehennem, arâf hakikatleri, islâmın içeriğini oldukça zenginleştiriyor. Kapsamını genişletiyor. Kimi dinler, özgürlüğü, kimi dinler sorumluluğu, kimileri her ikisini yok ediyor. İkisini birden ve birbiriyle uyumlu olarak insana bağışlayan islâm, onu Tanrı'ya götürmenin ve ebedî hayata hazırlamanın kıldan ince kılıçtan keskin yolunu böylelikle oluşturuyor.

İslâmın "sorumluluk" görüşü, insanı fizikten fizikötesine, bio-organik dünyadan ruh dünyasına yük-

seltiyor. İnsan, kozmik ötesine uzanıyor. Bir yerde artık sebeblilik zorunluluğunun ötesine geçiliyor. Zincirler içinde hür olmanın yolu açılıyor.

Tanrı'yla olmanın güzelliği ve güçlülüğü, bu sorumluluk duygusuyla, mü'min kimliğinin ana çizgileri gibi, gözle görülür, elle tutulur bir güvenlik ve ahlâk sağlamlığının temelini atıyor.

Ne öteki dinlerin sebep olduğu, sadece psikolojide kalış kısırlığı, ne fizikötesini de psikolojide varmış gibi gösterme aldatıcılığı.. varoluşun kademe kademe yükselen derecelerinin tümünü gerçekleştirme üstünlüğü. İşte islâmın asıl özelliği, bu hikmet çerçevesinde ışıldamakta.

İnsanın ufkunu dünya ufkuyla sınırlayarak bir ilerleme ve aşama yapıldığı iddiası, yüzyılımızın bolca olan hezeyanlarından ve garabetlerinden biridir. Arz ufku, ufkumuzun başladığı yerdir, bittiği ufuk değil. Materyalizmin bittiği yerde, gerçek dünya başlamaktadır. İnsan psikolojisini bu dar ufuklara göre ayarlayıp dünyamızı nefessizlikten kokuşturanlar, insanlığı büyük bir bunalıma atmanın tarihî sorumluluğunu üstlenmiş olacaklar ve bu ağır yük altında ezileceklerdir. İnsan özgürlüğünü olmaması gereken yere taşıyanlar, bozuk bir gözün görmede odak noktasını yanlış yerde biçimlendirişinde olduğu gibi, insan özgürlüğünü genişletelim derken darlaştırdıklarının farkında olmayanlardır. Gelişmeyeceği bir ruh çölüne sürülen insan özgürlüğü, can çekişecek duruma düşecektir.

İnsanlar, inkâr, red ve isyan tohumlarının ekilmesi yüzünden, aydınlık yüzünü, sevinç yüzünü yitirmiş bir ruh ikliminin iflâsına şahit olacaklardır.

Bu su, daha fazla bulandırılamaz. İnsanoğlu bu denli sorumluluğu kaldıramaz. Yeniden sağduyunun zaferi başlayacaktır. İnsanlar bir çok kavramı tekrar gözden geçirerek yüzyılın gerçek doğrultusunu aramaya çalışacaklardır. Kader, tevekkül, sabır, sorumluluk gibi kavramlarıyla islâm inancı ve bilgeliği, başkaldırı ile esaret gibi iki aşırılığı da ortadan kaldıran bir "orta yol"u seçmekle, hatada ısrar etmenin bocalamasını yaşayan insanlığa, bir çıkış imkânını her zaman elinde bulundurmayı sağlamış olmaktadır.

PEYGAMBER

I

Yolunu kaybetmiş insanlığa onu yeniden buldurma görevlisidir peygamber. Bu görevini de Allah'tan alır. Rüyasında, ya da melekler, tabiatüstü varlıklar aracılığıyla duyduğu ilâhî kelimeler, vahiy, "Yol"u yeniden inşa eder. Peygamber, ilâhî sözü duyup, sadakatle ve cesaretle insanlara duyuran misyon sahibidir. Bunun için yaratılmış, bunun için seçilmiştir. O, görevinin ahlâkına malik, mükemmel ve üstün insandır.

Allah, insanlara, hayat ve ruh verdiği gibi, yaşamasını düzenleyeceği kural ve sistemi de bağışlar. En metafizik düşünceden toplum yaşantısındaki bir ayrıntıya kadar uzanışı içerebilen bir sistemdir bu. Yine de akıl, iptal edilmemiş, tersine bu yolu en güzel şekilde anlama, yorumlama ve uygulama yönünde kamçılanmıştır. Akıl başıboş bırakılmamış, vahiyle, "küllî akıl" desteğiyle güçlendirilmiş ve taçlandırılmıştır. Akıl, tembel bir kısrağı ahırın direğine bağlayıp onu her türlü hareketten alıkoyan ip değil, tam eğitim almış, yarış aşkıyla ve görevini başarıyla bitir-

me tutkusuyla yanıp tutuşan, alev kanatlı soylu arap atının, koşu atının gemidir. Onu zapteder, her türlü taşkınlıktan korur, anlamsız ve zararlı zikzaklar çizmekten alıkor; onu asıl kavisi içinde kalmaya, rotasını izlemeye zorlar. Vahiyle mayalanmış akıl, dünyada Tanrı'nın halifesi olarak tasarruf edecek yaratıkların en üstünü olan insana yaraşacak yaşama kılavuzu ve gücüdür. Vahiy eğitiminden mahrum akıl, tabiat içinde kalacak, tabiatüstü, metafizik âlemle olan ilişkisini düzenleyemeyecektir. Böyle bir durumda tabiatı yorumlayışının da her zaman sağlıklı olacağı söylenemez. Ya ifrat, ya tefrit bir algılama ya da yorum, tutum ve tepkisini karanlıklara bulayabilir.

Vahiy, dünya düzenine, üstten, içten ve öteden bir bakış, bir koruyuculuk, dıştan bir gözetleme ve gereğinde müdahele etme demektir. Bu da dünyanın, fizik anlamına bir genişlik vermekte ve ona öte âlemin gölgesini, izdüşümünü düşürmektedir. Böyle olmasa, dünyanın anlamı, mekanik bir işleyiş, materyalist bir oluşum olmaktan öteye gitmez. Oysa mekanizm, organizmle, o da fizikötesi varoluşla zenginleşmekte, daha gerçek anlamda varolmaktadır. Beyaz-siyah âlem, tüm renklerine kavuşmakta, çizgiler, eğriler, olanca imkânlarıyla tabloyu bütünlemektedirler.

Vahiy, Rabbin, eşyayı, dünyayı, insanı yarattıktan sonra onların yaşamalarını sağlamak için devam ettirdiği bir lütuf ifadesidir. "Allah dünyayı yarattı ve artık karışmıyor" düşüncesini yalanlayan bir lütfun ifadesi.

Vahiyle her an yenilenir dünya. Monotonluktan, manevi ölümün tutsağı olmaktan kurtulur. Sürekli

diriliş sürecini yaşar varoluş dünyası onunla.

Peygamber, vahiyle insan kardeşleri arasında bir bağ, köprü kuran ideal insanıdır. İnsanı çekip götüren yanıltıcı yolları tıkayan yol göstericidir. Tehlikeleri haber verendir. Muştular ve sevinçleri taşıyandır insanlığa. Cenneti ve cehennemi gören ve gösterendir. Kutlu kitabı, ruhuyla özdeşleştirmiş yücelikler adamıdır.

Peygamber, hayatın anlam ve değerini, zamanın riskini ve değerini, ölümün götürüp getirdiğini bilançolayan tam hesap insanı, tartma ve ölçme öğretmenidir.

Peygamber, vahyin iç hikmetlerini bilendir. Onu sadece getiren değil, ilk yorumlayan ve ilk uygulayandır. İlâhî buyrukları ilk yerine getiren ve yasaklara ilk uyandır. Böylece de ilâhî sistemin uygulanabilirliğini isbat etmiş olur tebliğiyle birlikte ve itiraz yolları da anında kapanmış olur böylece.

Peygamberin gelişi, dünyayı yaşanır kılmış, dünya yaşanılacak bir dünya olma şerefini kazanmıştır. Sadece bitki ve hayvanların bulunması dünyanın fonksiyonu olmaya yeterli olamazdı. İnsanın, hem de bitki ve hayvan yaşantısının üstüne çıkan insanın gelişi, dünyayı öteki dünyaya eşlik edecek bir mertebeye çıkarmıştır. İnsanı da vahiy ve onun yüklenicileri peygamberler, bu yüce dereceye erdirdiler.

PEYGAMBER
II

Peygamberler, inanç kahramanları olmakla kalmazlar. Onlar temeli inanç olan medeniyet kahramanıdırlar da. Sadece zulme başkaldıran kişiler değil, ilâhî adaleti tecelli ettiren hareketin önderidirler de. Sadece "kötü"nün yıkıcısı değildirler, aynı zamanda "iyi"yi kuranlardır.

Büyük kuruculardır peygamberler. Zulüm diktatörlüklerini yıkıp insanlığın huzurunu bulacağı "devlet"i getirmiş önderlerdir. Aynı zamanda ordular yönetmiş kumandanlardır onlar. Çok cepheli bir görev sahibidirler. Öyle ki onların dışında, hiç bir yetenek, hiç bir deha, bunca çokyanlılığı kucaklayan bir görev üstlenememiştir.

Peygamber, Allah'a ortakkoşmanın amansız izleyicisi ve yok edicisidir. Putları devirendir. Görünen putları, görünmeyen putları. Dıştaki putları, içteki, içimizdeki putları. Öyle ki, putun ve putçuluğun gölgesi bile yaşayamaz peygamber elinin uzandığı yerde.

Hele kendini, hanedanını, partisini putlaştıranlar yok mu? Onlara karşı çekilmiş paslanmaz çelik şam

kılıcıdır peygamber. Nemrutlara, firavunlara karşı ancak, onlar, Allah'ın, kınından sıyrılmış kılıcı (seyfullah-ı meslûl) olarak karşı durdular. Hakikatı haykırdılar. Mumya, ehram gibi harikalarla ilâhlık kudretine sahip olduklarını kabul ettirerek halkın bilgisizliğinden kendilerine ölümsüzlük tahtı biçmeye kalkan firavunlar, farkında değildiler ki, bu harikalar ve onları meydana getiren bilim, ölüme dayanmakta ve ancak ölüm gelince bir anlam ifade etmektedir. Ölüme dayanmanın ilâhlığı olur mu? Bunu gururları sebebiyle akıl edemeyen firavunlar, Musa'lar eliyle devrilmeği, yıkılıp yok olmayı hakkettiler. Ölüme dayanıp ölümsüzlük iddiasında bulunan firavunu, faniliğini gören, Allah sevgisinde fani olarak ebedî dirilişi bulan peygamber yere serdi. Hakikat Nil'i, Musa'ya ve ona inananlara yarılarak yol verdi, firavunu ise en derin noktasında askerleriyle birlikte boğdu.

Hz. İbrahim, gökleri fethettiğine, yıldızların sırrına erdiğine inanıp gökyüzüne Babil Kulesini yükseltmek isteyen Nemrutlara Allah önünde eğilmeyi, tevazu yolunu gösterdi. Ama, onlar, medeniyetin maddî gücünün gururuyla küçümsediler bu öğüdü. Oysa, o maddî güç, medeniyetin manevi gücüyle kazanılmıştı zamanında. Yine ancak ona dayanarak ayakta kalabilirdi. Ama kaynağını unuttu otorite. Bu yüzden, kendini tanrı ilân etmek gafletine düştü.

Peygamber, pencereden içeri vuran, karanlığı dağıtan ışık, gün ışığıdır. Her türlü gaflet karanlığını dağıtan, darmadağın eden ışık mızrağıdır peygamber. Metafizik ya da sosyal konuda, kişinin kendi hayatında gafletin yeri yoktur diyen ışıktır, ilâhî ışıktır peygamber ruhu.

Ama dağ silsilelerinin tükenmeyip dünyanın bir ucundan öbürüne uzandığı gibi, uyanıklık ve gaflet silsileleri de zaman içinde uzayıp gitmekte. Belki kıyamete kadar da sürecek bu, dünyanın anlamı gereği.

Nemrut gafleti, Firavun gafleti gibi Roma gafleti, cahiliye devri arap gafleti, İran ve Bizans gafleti, tarihin kara çizgisini uzatan yanlışlıklar, karanlıklar silsilesidir.

Bu kez Hz. İsa çıkacak, Roma'nın sütunlar boyu gaflet ve gururunu kıracaktır. Peygamberlerin en büyüğü olan peygamberimiz çıkacak, cahiliyet karanlığına gömülmüş çölü ve şehirleri, tabiatı ve medeniyeti ışığa, aydınlığa ve nura kavuşturacaktır. Sönmez sanılan mecusî ateşi bir daha yanmamak üzere sönecek, fethedilemez sanılan Bizansın ruh kalesi, kıyamete kadar müslümanların kenti olarak kalmak üzere fethedilecektir.

Her alanda peygamberin kutlu soluğu hayat fışkırtacak, dünyayı cennete, insanları da cennet halkına döndürecektir.

PEYGAMBER
III

Batılı bilginler, peygamberleri, halklarının, kritik çağlarında derleyip toplayıcılık, kurtarıcılık rolünü üstlenen önderleri olarak görürler. Şüphesiz, peygamberler, halklarını kurtaran önderlerdir. Amcak, onları sadece bu yanlarıyla görmek, tüm insanlık tarihini yanlış, eksik ve gerçek derinliğinden yoksun olarak yorumlamak anlamına gelir.

Batılı bilginlerin bu görüş çarpıklığı, aslında kök olarak çok eski zamanlara uzanmaktadır. Eski çağlarda tevrat ve daha sonra incilleri yazan, çoğu haham olan kişiler, peygamber kavramını daha o zamandan aslından saptırmışlardır. Hazreti Yusufun, Hz. Musa'nın, Hz. Davut ve Süleyman'ın peygamberliğinden bahsedilmediğini görürsünüz "kutsal kitap"larında. Bu peygamberler adeta "millet başı" gibi görülüyor bu kitaplarda. Tanrı'nın onlara yardımını da kutsal millet olan beniisraile yardım gibi değerlendiriyorlar. Peygamberlerse, bir nevi hahamkâhin derecesindedirler bu kitaplarda. Hatta bu kitapların bir yerinde aynı anda 500 kişinin peygam-

berlik yaptığı söyleniyor. Anlaşılıyor ki, zaman içinde, ırkçılık, dinin de üstünde düşünülmüş beniisrailin güç çağlarında kutsal kitap yazıcılarınca. Peygamber kavramı arkaplana itilip büyük peygamberler bir nevi kavim önderleri gibi tanıtılmışlardır. Kavim deyince de sadece beniisraili kasdetmişlerdir. Diğer insanlardan "milletler" diyerek horgörüyle bahsetmişlerdir.

Bugün de, aşağı yukarı, dünyanın her tarafında ortalama "aydın", geçmiş yorumunda "peygamber"i, bu, tevratlardan kalma görüşün perspektifinden görmektedir. Onlar, halklarını güç zamanlarında kurtaran önderlerdir anlayışı giderek daha bir yaygınlık kazanmaktadır. Bu anlayışsa, çağımız için en büyük tehlike, en büyük eksiklik, en büyük yoksunluktur. Peygamberlerin metafizik alanındaki misyonlarını görmezlikten gelme, yani asıl görevlerini ortadan kaldırma, giderek dini de, sadece ahlâk ve eski çağların sosyal kuralları gibi anlama, çağımızın saplandığı materyalist görüş kısırlığının bir sonucu ve bir göstergesidir.

Tüm hakikat, daima bir dengede gizlidir. Geçmiş yüzyıllarda kantarın topu, bir aşırılık olarak som mistikliğe kaymışsa, bugün de, bu kez, aksi yöne, her şeyi kaskatı, sadece beş duyu çerçevesinde görmeye doğru kaçmıştır. Oysa, gerçek, temel olarak metafizik planı aldıktan sonra, bu dünya şartlarını da yerli yerinde kullanmaktır.

İslâm, bu görüşü getirmiştir. Peygamberler, halklarını kurtaran önderler, ordular yöneten kumandanlar da olsalar, asıl görevleri, insanın Tanrı'ya götürülmesi, inançlarından başlayarak iki dünya ha-

yatının da gözetildiği bir "gerçek hayat"a kavuşturulmasıdır. Peygamberler, sadece halkları için değil, insan için ve insanlık için gelmişlerdir. Öncelikle halklarına seslenmeleri bu gerçeği örtemez. Tarihî-sosyolojik bir zorunluk olarak, halklarından insanlığa doğru giden bir yolu izlemiş olmaları, insanlık rehberi olmaları gerçeğini tersine çeviremez.

Hz. İbrahim, Nemrut'a karşı çıkarken, Tanrı inancı adına, insanın onuru adına, sağlıklı metafiziğimizin yeniden dirilmesi adına hareket ediyordu. Yoksa , henüz ortalarda bile görülmeyen bir kavim, beniisrail kavmi adına değildi ortaya atılışı. Evet, o, bir millet kurucusu, bir millet babasıdır. Ama bu millet, ırk kaynağı önemsiz, insanların meydana getirdiği "gerçek inançlılar milleti"dir, bugünkü anlamıyla islâm milletidir. Aynı şekilde, Hz. Musa, Firavun'a öncelikle Tanrı'ya dönmesini, tanrılık iddiasından vazgeçmesini önermiştir. Hz. Musa'nın Firavun'un müneccimleriyle yaptığı tartışma ve yarışma, bir ırkçılık tartışma ve yarışması değil, bir metafizik tartışması, bir hakikat tartışmasıdır. İnsandır hedef. Ancak, firavun ve adamları, bu gerçeği kabul etmeyince, o zaman Hz. Musa: "Madem ki, söylediklerimizi kabul etmiyorsunuz, öyleyse, hiç olmazsa bırakın da ben ve inanan halkım eski yurdumuza gidelim" demiştir.

Hz. Peygamber'in çıkışı da, sonunda şüphesiz arapların kurtuluşu olmuştur. Ama Peygamber Efendimiz'in çıkışını sadece arap ırkının kendini bulması gibi yorumlamak, tarihin anlamını çığırından çıkarmak demek olur. Tam tersine, Peygamberimiz, aşiretçiliğe, kavimciliğe, "asabiyet"çiliğe karşı

çıkmış, Allah'a İnananlar Milleti olan İslâm Milleti kavramını ilân eden kutlu kitabımız, ebedî hakikatlar kaynağı Kur'an-ı Kerim'in işaret ettiği doğrultuyu göstermiştir. Yalnız arabı değil, acemi, türkü, hintliyi ve afrikalıyı da kurtarmıştır. Onları ırk mefhumunun üzerine çıkarmıştır. Onları Allah'ın Milleti yapmıştır.

PEYGAMBER
IV

Bugün, medeniyet denince daha çok maddî ilerlemeler ve en çok da teknoloji anlaşılıyor. Oysa, medeniyetin önce manevi cephesi üzerinde durulmalıdır. Manevi bir cephesi olmayan bir maddî medeniyet hamlesi düşünülemez. Bu tür bir atılım, kısa ömürlü olmaya mahkûmdur. Maddî medeniyeti kuran bilim, teorik çalışmalar, yüksek bir manevi hayatın gereği bir ahlâk üstünlüğü, fedakârlık ve feragat temeline dayanmaktadır. Öte yandan, ortaya konan maddî medeniyet eserlerini korumak ve yaşatmak da, yine yüce bir idealin feragat ve fedakârlık isteyen ortamına ihtiyaç hissettirmektedir.

Bunun içindir ki, medeniyetleri tarih felsefesi gözüyle değerlendirirsek, manevi cephesi güçlü ve zengin, köklü olan medeniyetlerin daha uzun süre devam ettiğini görürüz. 17. yüzyılda parlamaya başlamışken 20. yüzyılda büyük bunalımın ilk işaretlerini veren modern Batı Medeniyeti, İslâm Medeniyetinden de, gizli açık, yararlandığı halde, 200-300 sene içinde çöküş dönemine ayak basmışsa, yani tarihte

görülen ve çoğu kez günümüz medeniyetinden geri olduğu sanılan nice medeniyetlerden çok daha kısa bir ömre sahip olacağı anlaşılmışsa, bunun sebebi, onun materyalist karakterinin tüm yazgısında ağır basması olarak görülse yeridir.

Medeniyetlerin manevi temellerini ise hep peygamberler atmıştır dense mübalağa olmaz. Hz. Ademle, insanlık tarihi ve medeniyet başlamışsa, Nuh Peygamberin gelişi de yeni bir medeniyet dönemine, Hz. İbrahim'in gelişi, başka bir dönüm noktasına, Hz. Musa'nın, Hz. Davud ve Süleyman'ın, Hz. İsa'nın ve Hz. Peygamber'in gelişleri de hep yeni medeniyet doğuşları dönemlerine öncelik etmiştir denebilir. Hatta maddî medeniyet atılımlarında bile peygamberlerin öncülük ettikleri görüşü halkta bile gelenekleşmiş bir inançtır. İdris peygamberin terzilerin, Nuh peygamberin gemicilerin, Davud peygamberin demircilerin, Lokman Peygamberin tabiblerin piri sayılmaları ve diğer bir çok peygamberin de hep meslek pirleri olarak görülmesi bir tesadüf değildir. Onlar manevi ve maddî cephesiyle yeni medeniyet devrelerini açmış önderlerdir. Metafizik dünyamızın anahtarlarıyla birlikte medeniyet şehrimizin ana kapı anahtarları da yine onların kutlu ceplerindedir. Medeniyetler ne kadar sayıca çoğalırsa çoğalsınlar, aslında tek bir medeniyetin süreği, dönemeci ve varyasyonu olarak medeniyet tarihinde yerlerini almışlardır. O tek medeniyet de Hakikat Medeniyeti, Allah'ın Birliğine dayanan medeniyettir. O medeniyetin de getiricileri şüphesiz peygamberlerdir.

Demek ki peygamberler, inançlarımızı, metafizik dünyamızı hakikat açısından arıtarak garanti altına

alan maneviyat görevlileri oldukları gibi, maddî ve manevi medeniyet dünyamızın da kurucularıdırlar. Medeniyet bunalımlarının çözümcüsü, tıkanmalarının yol açıcıları, kısırlaşmalarının önleyicileri ve verimleştiriciliğin derinleştiricileridirler.

Peygamberler, toplumun çözülmesini ve çökmesini önleyen büyük kurucular, kültürün yeni doğuşculuklarının öncüleri ve müjdecileri, ruhun dirilişinin hakiki yoğurucuları, medeniyet hamlesinin sürdürücüleridir de. Ahiretimizin teminatı oldukları kadar dünyamızın da çığırından çıkmaması için ellerinden geleni yapmış önderleridirler. Onların yolunu küçümseyenlerin hareketi, bugün tabiatı ve insanı tehdit eder duruma gelmiştir. Eğer peygamberlerin açtığı medeniyet yoluna dönülmezse, ruhça ve hatta maddece o yol izlenmezse insanlık için felâket tüm çanlarıyla adeta kıyametten bir haber vermiş olacaktır.

TANRI KORKUSU

Bütün korkulardan kurtulmak isteyen insan, Allah'tan korkmayı bilen insandır.

Korkularımızın kaynağı, ölüm korkusudur. Bedenimizin yok olması korkusu dallanır budaklanır da bin bir başlı bir korku sistemi haline gelir. Ölüm korkusunun temeli de, inançsızlık ya da inanç zayıflığıdır. Öteye inanmamak, yok olup gitmek tedirginliğini getirir. Ancak Tanrı'ya inanan, O'nu seven ve O'ndan korkan insandır ki, öte âleme, hesaba inanır. Ölüm korkusunu yener. Ölüm korkusu yıldızsa, öte âlem korkusu güneştir. Güneşin kalbde doğuşuyla yıldız kaybolur, görünmez olur.

Sevgi, coşku getirir; korku, tedbir ve temkin. Allah'ı sevmek inancın temeli ise de, bu aşkta cezbelerin son derecesiyle yanıp kül olmamak için, terazinin öbür kefesine bakmak, kuş gibi uçuşta öbür kanadı, Allah'dan korkmak, haddi aşmamak, tevazudan ayrılmamak kanadını kullanmak gerekir. Terazinin tek kefesini, aşk kefesini doldurur da, öbür kefesini boş tutarsanız, denge bozulur, terazi devrilir.

Kuşu sadece sevgi kanadıyla uçurursanız, sonsuzluklara dalıp kaybolur.

Tanrı korkusu, fiziğimizden gelen ya da psikolojimizde oluşan tüm korkuların kafasını uçuran keskin Tanrı kılıcıdır. Onunladır ki, insan, temkin ve tedbirle birlikte, tüm lüzumsuz korkulardan azad olur.

Allah korkusu eğitimini almamış ruh, sevgilerin en yücesine batmış olsa da, sınırını bilmeyen ruh olacaktır. Kâinatta insanın bir bakıma yüceler yücesi bir yeri vardır ve insan bunu görür ve görmelidir ama madalyonun öbür yüzünü, insanın, diğer tüm yaratıkların Allah'ın varlığı ve kudreti önünde bir hiç mesabesinde olduğu gerçeğini unutmamalıdır.

Tanrı korkusu, her an dalıp gidecek olan insanı kendine getirir. Tarihin ve hayatın tüm acılı görünümleri onun için bir büyük ibret levhasıdır. Her an Tanrı'nın varlığını ve tek hakiki tasarruf sahibinin O olduğunu hatırlamak lâzımdır. Böylece adımlar bin defa düşünülerek atılır ve geri dönmeğe gerek kalmaz. Ve zaten atılan adımların çoğu geri dönülecek cinsten değildir.

Tanrı'dan korkmak, O'nu sevmeğe engel değil, gerçekte O'nu sevmenin şartıdır. Şuurlu sevmenin şartı. Sevgi dokusunu dirençlendiren damarlar, Allah korkusu çizgileridir.

Allah'tan utanma (haya), bu korkunun temel taşıdır. Kötülüklerin, yoz eğilimlerin yolunu tıkayan Tanrı taşlarıdır Allah korkusu ve Allah'tan haya etme düşüncesi.

Tanrı'yı insan gibi düşünen, tahayyül eden yirminci yüzyılın aldatıcı etkisine kapılmış Batı aydınları, korkunun her türünü insan onurunu kırıcı gibi

görürler. Oysa, fani ve bin bir kusurla dolu insandan korkmakla, ebedî ve ezeli, sonsuz kudret sahibi, bütün doğruluk, iyilik ve güzelliklerin kaynağı Allah'tan korkma, aynı anlama gelmez ve aynı cinsten değildir. Allah'ın büyüklüğü, kudreti karşısında hayrete düşme, hayran olma ve kendini bir kudret sanmaktan dolayı utanç duyma, Allah korkusunun dayanaklarıdır.

Allah sevgisini ilâhî bir kılıç ve Allah korkusunu rahmanî bir kalkan gibi kuşanan mü'mindir ki, kâinatta, bütün olumsuz güç saldırılarına karşı mânen ve maddeten tam silâhlanmış ve mükemmel donanmış olur.

Bu yolun büyük önderleri, bazı bilginlerin korkuya, bazı aşk insanlarının da sevgiye ağırlık vermesi yanında, iki duyarlığın dengeli haline, (zülcenaheyn-iki kanatlı) olma durumuna çağırmışlardır inananları. Bazı büyüklerde sadece birinin zikredilir gibi olması bizi aldatmamalıdır. Zikredilmeyen duygu zikredilenin içinde erimiş durumdadır. İlâcın şekerle kaplanıp hap yapılması gibi. Mevlâna'nın sevgi çağrısı da tabii ki Allah'tan korkmayı zaten ve kendiliğinden içermektedir.

ALLAH SEVGİSİ

İnsanoğlu iyi düşünse, gerçek anlamda dünyada hiç bir şeyinin bulunmadığını idrak eder. Gören gözümüz, işiten kulağımız, düşünen dimağımız bile günü gelince bizi terk edip gider. Neye sahibiz ki? Sahipliğimiz, malikliğimiz hep geçicidir. Bir bahçemiz vardır. Onu kendimizin sanırız. Ama kimbilir belki onun içinde dolaşan kedi de kendinin sanmaktadır onu. Kuş da, yılan da, kirpi de kendinin sanmaktadır şu bizim sandığımız bahçeyi. Kuş, şarkısını söylerken bizden haberdar mıdır? Ağaç, köküyle toprağın karanlıklığını karıştırırken ve güneşe, ışığa doğru dallarını, çiçeklerini ve meyvelerini uzatırken bizden haberdar mıdır? Bizden haberdar olsa bile kendini bize ait kabul eder mi? "Ben ağacım" demez de "ben insanın ağacıyım" der mi? "Ben kuşum" demez de "ben insanın kuşuyum" der mi? Hayır, ne kuş, ne ağaç, ne taş, ne yer, ne gök kendini bize ait sayar.

İnsanoğlu dahil, her yaratık kendini ancak Allah'a ait sayar. Bununla mutlu olur, bununla tesellisini bulur. Dayanılmaz acılara, en dayanılmaz acı-

lardan bir acı olan varoluş acısına bunun için dayanır. Hatta bu acıyı en büyük sevince çevirmeğe çalışır. Kendisini yaratan Allah'ı bilince, varoluş acısının yaşama sevincine döndüğünü görür insanoğlu.

Bize kalan, bizim olan, ebediyyen bizim olan, tek varlık Allah'tır. Hatta kendi varlığımız bile bizim değildir, bize ait değildir. Bir gölgedir. Ama, en parlak güneşten daha parlak olan Allah'ın varlığı, bizi aydınlatır, yaşatır, öte âleme taşır.

Severiz Tanrı'yı. Tanrı sevgisi, hayatın, varoluşun tek temeli. O sevgi olmadan tek yaprak bile kımıldamaz kâinatta. Kâinattaki ahenk, o sevginin ahengi, barış o sevginin barışı, uyum o sevginin uyumudur.

Tanrı sevgisi, en yakıcı ateşten daha şiddetli bir harareteye sahiptir. Ondandır ki, bunca engel, bunca perde yığdı aramıza kader. Yine de gün gelince mermer erir, taş delinir, perdeler yırtılır ve biz Tanrı'ya gideriz.

Mutlak güzelliğin kaynağı Tanrı'ya gideriz. O'nun varlığında yok olmaya ya da daha doğrusu O'nun varlığıyla varolmaya gideriz.

Tanrı'dan korkma, Tanrı'dan utanma, Tanrı'ya güvenme, Tanrı'ya inanma, bizi o uçsuz bucaksız, sonsuz sevgiye, Tanrı sevgisine götürür. Bu çevre duygularıyladır ki Tanrı sevgisine daha güçlü ve donanmış olarak gideriz.

Allah sevgisi, insan maneviyatının esasıdır. Onsuz, ruhun manevi çöküntüsü mukadderdir. Ruhun manevi hastalıklarının tek ilâcı Allah sevgisidir.

Bütün sevgiler, Allah sevgisini aramadır. Onun provasıdır. Denemesi ve karalamasıdır.

Birdenbire bulunur bu aşk. Birdenbire erilir ona. Şairin dediği gibi: "birdenbire bul aşkı, bu tuhfe bu-

lanındır". Bu armağan, bu hediye sana gelmiştir. En değerli armağan: Tanrı sevgisi.

Tanrı sevgisi, Tanrı'nın merhametini, rahmetini coşturur. Ve Tanrı merhameti, bütün pürüzleri, bütün gazapları örten bir sel olur.

Birbirinden kopuk tüm varoluş ve hareketleri, tesbih taneleri gibi anlam ipine dizen kimya, Tanrı sevgisidir. Tanrı sevgisi, bakırı altın yapan simyadır. Bakır ruhları altın ruhlar haline getiren simya.

Tanrı sevgisi ne çok pencereli, ne çok ışıklı ilahî bir yapıdır ki, bir yandan arı duru, tertemiz bir metafiziğe, Allah'ın birliğine açılırken, öte taraftan ahlâkın en yücesine, estetiğin en kalıcı olanına ardına kadar açılır.

İnsanoğlu varlık bozkırında dolaşır durur hayat boyu. Bir bozkır ki kimi tarafı orman, kimi yanı çöldür. Suları geçerken, tepeleri aşarken, bir dağ ucunda güneşi bulur, bir başka dağ eteğinde yitirirken, birdenbire Allah sevgisinin avı olur. Ava gitmişken avlanılmaktır, ulvi bir avlanılmaktır bu. Ama aynı zamanda avlanılmışken en büyük avlamadır da bu.

Allah sevgisi, Allah'ın insanı kendine çekmesidir. İlâhî cezbeden ileri gelmektedir sevgi. Biz yöneldikçe bize yönelişidir Tanrı'nın.

Ölüm, tüm dünya iniş çıkışlarına bir toplam çizgisi çekince.. bu sevginin değerini asıl o zaman anlarız.

O zaman anlarız, öteye ancak ilahî aşk bizi sağlıklı ve diri olarak götürür.

Ve orada ancak ilâhî aşkla varolduğumuzu bilir ve fark ederiz.

Yeşil sükunet vâdilerine ancak ilâhî aşkla varırız.

Ve orada ebedî olarak yine ancak onunla kalırız.

MUŞTUDAN MUŞTUYA

Kur'an-ı Kerim'in nazil olup, tamamlanmasıyla Allah'tan gelen müjde sağnağı bitip kapanmadı, sona erip tükenmedi. Bizzat mucize olan Kur'an-ı Kerim, korkutup kötülükten alıkoyuculuğu yanında kıyamete kadar sürecek bir muştu sağnağı, bir rahmet çağlayanıdır. Her çağ, onu yeni bir yorumla kendisine yaşama sevinci veren ilâhî bir aşı gibi idrak edecektir. İnsanlık onda yeni yeni anlamlar, yeni yeni ve sonsuzca ışık pencereleri keşfedecektir. O öyle tükenmez bir kaynaktır ki, her nesil, ondan yeni bir aşk bardağı dolduracak, umut iksirini içecektir. Ab-ı hayat kâsesini ona daldıracaktır her deha, her gönül, her şafak ve her rüya. Ve her deniz onunla dalgalanacak ve her yaprak onunla kımıldanacaktır.

İslâm Medeniyeti, her tıkandığı sanılan noktada yeni bir fışkırış gerçekleştirmiştir. Onu ne eski Mısır Medeniyeti kalıntıları, ne Bizans, ne İran devlet, güç ve medeniyetleri, ne Yunan düşüncesi, ne Roma hukuk, irade ve siyaseti, ne Çin kadimliği, inceliği, çeşitliliği söndürebildi. Ne Cengiz honrizliği, ne Avrupa barbarlığı, ne hint uçurumu boğup yok edebildi. Her battı sanılan anda islâm güneşi muştuların son-

suz aydınlığıyla ufuklarda yeniden parladı. Maveraünnehir, Hint-islâm, Selçuklu, Osmanlı yenidendoğuşları, hep beklenmeyen muştular orkestrası olarak gözüktü.

İslâm ruhu, muştudan muştuya koşarak, zamanı kateder. İmam-ı Gazzali bir muştudur, Muhyiddin-i Arabî bir muştu. Mevlâna bir muştudur, İmam-ı Rabbani bir muştu. Her müceddit, yenilenme muştularını getirdi islâm toplumuna. Her alanda muştular geldi bize.

Selâhaddin-i Eyyubî bir muştudur, Fatih bir muştu. İmam-ı Busirî bir muştudur, Hafız, Sâdi bir muştu. Abdülkadir Meragi bir muştudur. Itrî bir muştu. Yunus Emre, Fuzulî bir muştudur, Şeyh Galib bir muştu.

Korkunç moğol istilası bu müjde rüzgârlarını durduramadığı gibi, son çağda Batı cehenneminin ateşlerinin de İslâm'ın ruhun sevinci meşalelerini küle çevirmesi mümkün değildi. Evet, Batı, bizi ve medeniyetimizi adeta ölüm sularına götürdü ama o noktada kendisi bizden önce ölümün tadını tattı. Dar vakitleri yaşadık. Fetret dönemine girdik. Ama bu, son değildir. Oyunun sonu değildir bu. Perde inmedi henüz. İkinci bir perde daha vardır. Rövanş olan bir perde.

— • —

Her müslümanın manevi âlemi bir tohumdur. İnsanlığın alınyazısı tarlasına ekilen tohumlar. Bu tohumlardan çıkacak filizler, bir gün insanlığın muştu ormanı gibi göklere dalbudak salabilir.

Her müslüman, bu ormanın yeniden çölleşen dünya bozkırını şenlendirmesinde görev sahibidir. Bu ormana bir yağmur tanesi taşımadan ibaret bile olsa, bu hizmet küçük görülemez. Her müslümanın etrafındaki ışık halesi, dünya karanlığını aydınlatmaya yeterlidir.

Mü'min ferasetinde gelecek zamanlara soluk aldıracak büyük genişlik vardır. Mü'minin niyet ve atılımında, yeni dünyalar gizli. Zaman katlarını sonsuzca açan, bir rahmet ve güç saklı mü'min ruhunda.

— • —

Kim ne derse desin, islâmın muştu medeniyeti yeniden doğacak bu kararmış dünya ufkunda. Ne Sibirya buzulları, ne Çin seddi, ne yıldızlara ulaşan nükleer silâh gücü engel olabilecektir muştularımızın insan kalbine işlemesine. İnsanoğlunun gönlü, yeni bir erdem dolumuyla gönenecektir. Allah, sürekli muştu nimetinden bir yeni nimet daha bağışlayacaktır gerçek inanç özlemlisi yeryüzü halifesi, Âdem'in varisi insanoğluna.

HİKMET KAYNAĞI

Din, hüküm kaynağı olduğu kadar ve daha fazla hikmet kaynağıdır. Zaten o hükümler de hikmetlerle yaşar, büyür ve güçlenirler. Bilgi, felsefeye açıldığı gibi, din de uçsuz bucaksız hikmet dünyasına açılır. Din ağacı, hikmet toprağına kök salar ve göklere o güvenle dallarını uzatır. Hakikat güneşine o toprağın derinliklerinden aldığı özlem ruhuyla yönelir.

Felsefelerin din, dinlerin felsefe haline gelişi, dinler tarihinde bir yozlaşmayı ifade eder. Oysa, gerçek dinin felsefeye ihtiyacı yoktur. Onun tükenmez bir menba gibi işlediği hikmet kaynağı vardır. İlk anda, buyruk ve yasak olarak, davranış ve ahlâk hareketi olarak gözüken din, hikmetle kendi metafiziği ve insan arasında köprü kurdurur. Bu köprü kurulmadı mı, insanoğlu farkında olmadan felsefeye sığınma ihtiyacını duyar.

Oysa, felsefe, hikmetle bilgi arasında köprü olursa, pozitif fonksiyonunu yerine getirmiş olur. O, bilginin ve düşüncenin etrafında öyle bir hale olmalıdır ki, gidip din hakikatının çekirdeği etrafında bir hale oluşturan "hikmet"e varıp bitişsin.

Evet, felsefe, "hikmet"in eğitiminden geçmelidir ki yanlış labirentlerine dalıp kaybolmasın.

Hızır ve Musa peygamberlerin yolculuğu, hikmeti anlatıyor, hikmetin hikmeti hakkında bir fikir veriyor bize. Tabiata gömülü olan, tarihe gömülü olan, zamana, mantığa ve hayata gömülü olan hikmetin nice gizli olduğunu açıklıyor. Ters görünen oluşumların arka planındaki mantığı açığa çıkarıyor hikmet neşteri. Anlatımda Hızır hikmet hocası, Hz. Musa, öğrencisidir. Ama, bir bakıma da, hikmet diyaloğunun iki kişisi gibidirler. Biri soracak ki, öbürü cevaplasın; biri itiraz edecek ki, öbürü kuşkuyu ortadan kaldırsın.

Dinin hükümlerini ortadan kaldırma, dini ortadan kaldırma olur. Bu da insanın çöküşü, ya da hayvanlık derecesine inişi demektir. Hikmeti ortadan kaldırma ise, dinin hayat pınarının kurutulması demektir ki, hükümler ve kurumlar da bu durumda kurumuş göğde ve dal gibi ölü iskelet manzarasına bürünürler.

— • —

İslâm aydınlığı ve berraklığı, hikmetlerinde de açık ve seçik bir şekilde gözükür. Sahte mistisizm karanlığından ırak, hükümlerin şeffaflığına yeni bu-utlar kazandıran bir ışık huzmesi gibi, doğrudan hakikat kaynağından gelmektedir islâmın hikmetler demeti.

Kur'an-ı Kerim, hükümler kitabı olduğu kadar, hikmetler kitabıdır da. "Kısasta sizin için hayat vardır" diyen, ama şahsî hak affını onun da üstünde tu-

tan Kur'an-ı Kerim, "bir kişiyi öldüren bütün insanlığı öldürmüş, bir kişiyi dirilten bütün insanlığı diriltmiş olur" diyerek gerçek insanlığın ve insancılığın hikmet kuralını ortaya koyan Kur'an-ı Kerim, her konudaki hikmet ilkesini teker teker belirtmiştir. Namazın insanı kötülüklerden kurtaracağı, fitnenin katlden daha kötü olduğu, hayatın ve nimetlerinin insan için sınav anlamına geldiği, dünya hayatının bir köpük gibi gerçek hayatın yüzeyinde kaldığı, hikmet hazinesinin bir kaç örneği olarak sayılabilir.

Muhyiddin-i Arabî, Vahdet-i Vücud görüşüyle varoluş metafiziğinin hikmetlerine ererken, Mevlâna, sevginin, insanlık onurunun kaynağına yükseliyor. Tarikatlar, bir yandan, iradeyi, balmumu gibi yumuşamış demire şekil verircesine eğitirken, öte taraftan hikmetlere ermeyi, yaşantıyı baştan sona hikmetlendirmeyi amaç edinmiş, bu hedefe başarıyla varmayı gerçekleştirmiş büyük islâm yollarıdır.

TOPLULUK ŞUUR VE MUTLULUĞU

İki inanmış kişi bir araya gelirse, tek tek kişilerden daha fazla donanmış olurlar bizi çevreleyen fizikötesi karanlıklar karşısında. Redde, inkâra, isyana dirençleri artar inanmış kişiler bir araya geldikçe. "Olumsuz" güçlerin üzerine daha güvenle yüklenirler. Tam bir samimiyet ve katışıksızlıkla yoğrulu bir inanç içinde kenetlenen kalblerin erişeceği güç, hesaplanamayacak derecede büyük bir güç oluşturur. Bunun içindir ki, bütün müminler bir "cemaat", bir "toplum", bir "millet" meydana getirerek, inançları için yıkılmaz bir kale, aşılmaz bir duvar örmüş olurlar. Şeytanın mızraklarının işlemediği, deccal kılıçlarının kırıldığı taştan bir sûr ve bir hisar.

Sosyoloji, sosyal psikoloji, antropoloji, tarih gibi bilim ve disiplinler ortaya koymuştur ki, toplum, onu meydana getiren kişilerin toplamından ibaret olmayıp onun üstünde, yeni bir kişilik, yeni bir güç, yeni bir varlıktır. İnanmış kişilerin ruhlarının birleşmesinden yeni bir manevi kişilik doğar. Bir manevi kişilik ki, kişilerin ruhlarına hükmeder, tasarruf eder. Onları alıp Tanrı huzuruna yükseltir. Selatin

camilerinden birinde cemaatlerde herkesin ufak bir katılımıyla getirilen tekbirin ya da söylenen salavatın nasıl gür bir sese dönüşüp çağlayanlar gibi kubbeleri doldurduğu kandil gecelerinde ya da bayram namazlarında her zaman yaşadığımız bu mutlu olay değil midir?

"İki mümin bir araya geldi mi, üçüncüsü Allah'tır. Üç mümin bir araya geldi mi, dördüncüsü Allah'tır.", "Allah'ın eli topluluk üzerinde" gibi kutlu ölçüler ve işaretler, hep toplanma, bir araya gelme, varolma güvencini birliktelikte bulma yönüne çevirmektedir yüzlerini müminlerin.

Mü'minlerin toplumu ve milleti en engin ve uçsuz bucaksız bir toplum ve millettir ki, enine olarak, şu an dünya coğrafyasında Amerika zencilerinden Malezya yerlilerine kadar uzayan ırkları, ülkeleri bağrında barındırıyor, boylamasına olarak da, Hz. Âdem'den kıyamet gününün bir müminine kadar, gelip geçmiş ve gelip geçecek milyarlarca insanı kapsıyor.

Savaşta daha bir yoğunluk ve özgünlük kazanmakta toplum ruhu. Mümin, inancını, yurdunu korurken su içer gibi kolaylıkla şehit olabilmekte. Çünkü: o tüm mümin ruhlarının içiçe geçmiş tuğlalar gibi birbirlerinde eriyerek meydana getirdikleri ufuk çizgisinin bitiminde öte âlemi görüyor, Allah'ı görüyor, o mutlulukla mest, ölüme korkmadan, hatta adeta pervanenin ışığa koşuşu gibi gidiyor.

Allah'ı anma, tapınma, oruç, zekât ve hac gibi ibadetler, topluca Allah'a yönelişi ifade ederler. Saf bir kalb, halis bir niyet ve tertemiz vücutlarla, ruh ve fizikle ve topluca Allah'a doğru yürüyüş, şu güneş ve gökkubbe altında ne kutlu bir yürüyüştür.

İyilik için, iyiliği gerçekleştirmek için, kötülüğü önlemek ya da gidermek için elele verme, islâmın temel ilkelerindendir. Kişinin imânı, bu ortamda boy verip yeşerir. Toplumu islâm toplumu olmaktan çıkardığımız anda, kişiler de dağılmış arı oğuluna dönerler. Birbirleriyle ilişkiyi yitirmiş, kaybolmuş arıların perişanlığını yaşarlar, dağılmış, birbirlerinden kopmuş müminlerin manzarası, şairin: "kâfir ağlar bizim ahval-i perişanımıza" mısraında somutlaştırdığı durumdan beter bir görünüş olur.

Topluluk, inanç sütununa dayalı olduğu zaman, zamanı aşan bir etki ve ömür kazanmış gibi bir sağlamlık ifade eder.

Müminlerin birbirine destek oluşu, insanlığı bölen değil, bütünleyen bir harekettir. İnsanlığın temel taşı, gerçek ümanizmin kuruluş adımı, karşılık beklemeyen ilâhî sevgidir.

"Halkın sesi hakkın sesidir" sözü, ancak mü'min toplumlar için geçerlidir. Gerçekten hiç bir fayda gözetmeden bakan toplum ruhu, geleceği aydınlıkla görür. Gerçek öngörünün kaynağı, mümin toplum ruhudur.

Çağımız materyalizmi, insanlığı ve çevresini tam bir kıyamet kaosuna doğru sürüklerken, bu dünyanın ve gelecek dünyanın teminatı, mümin toplumdur. Bu toplumun aleyhine çakılan her çivi, insanlığın üzerine oturduğu zemini çökertmek için çakılmış bir çivi olacaktır. Bu toplum için çakılan her çivi de, o zemini sağlamlaştırmak için çakılan bir çivi. Hazreti İbrahim'i yok etmek için Nemrut'un yaktığı ateşi kendi gücüyle söndürmeye çalışan kertenkele ve alevlendirmek için üfleyen kumkuma hikâyesinde sembollenen niyetlerde olduğu gibi.

DİRİLİŞ ŞOKU

Bir an geldi ki, Batı (Ruslar dahil), dünyayı bütünüyle sömürge yapmak için tüm ülkeleri istilâ etti. Doğuyu batıyı ele geçirdi. Hind'i, Çin'i yere serdi. Ona boyun eğmeyen, onunla kıran kırana savaşan sadece müslümanlar oldu. Batılılar (Ruslar dahil), bu savaşta, insanlık kurallarından hiç birine, en asgarisine bile uymadılar. En barbar, en vahşi soykırımlarıyla müslümanları yoketmeğe çalıştılar. O kadar ki, Doğu-Batı savaşı dendiği zaman, Batılılarla (Ruslar da aynı medeniyet çevresinden olduklarından bu kavrama dahildirler) müslümanlar arasındaki bu tarihî savaş anlaşılır. Sonunda, Birinci Dünya Savaşı'nda son mukavemet hattımızı da kırmayı başarır Batılılar. Sanki, artık kıyamete kadar karşılarına çıkacak bir kuvvet kalmamıştır. Sanki, dünya, ebediyyen Batılıların olmuştur.

Ancak, aradan elli yıl bile geçmeden, bu zannın bir aldanış olduğu ortaya çıkar. Batı, bizi yere sermiştir ama, kendisi de ölümcül yara almıştır. Bütünlüğü bozulmuştur. Bu kez, yakıcı savaş ateşi kendi içinde parlayacak ve her tarafı yakıp yıkmadan sön-

meyecektir. İkinci Dünya Savaşı, böylece mağlupların dirilişi için bir fırsat verdi. Çin ve Hint, Batıyı sırtından attı. İslâm dünyası da yeniden dirilme sancıları içinde ayağa kalkmağa çalışıyor.

Demek ki, İslâm dışındaki ülkelerin kurtuluş ve dirilişi, müslümanların eşsiz direniş ve savaşları, fedakârlıkları sayesinde doğan fırsattan yararlanılarak gerçekleşti.

Gerçi, Batılılar (hep ruslar dahildir bu ifademize), yeni yeni buluşlarla, dirilmeye başlayan islâm toplumlarının ruhunu anarşiye boğmasını bilmişlerdir ama bu atılımlarının tesiri her seferinde bir noktada kesilip kalmıştır. İslâm toplumlarının yeniden kendilerini bulmaları gündeme gelmiştir. Bu savaş devam ediyor. Bu savaş devam edeçek. Her seferinde Batılılar, kültürel, siyasî ya da ekonomik bir yenilikle zihnimizi bulandırmağa çalışacaklar, bir süre bizi uğraştıracaklar, fakat sonunda millet ruhunun derinliğinden gelen bir yer sarsıntısı ya da volkan patlamasıyla geri çekilecek veya itileceklerdir. Bu sarsıntılar, "diriliş sarsıntıları"dır. Diriliş sarsıntıları, Malezya'dan Cebel-i Tarık'a kadar Batılılara yerleşip kalma cesareti verecek bir karış yer bırakmayacaktır. Paramparça edilen Afrika da aynı diriliş bilinciyle bir gün bütünleşerek Batılıları sömürgecilik niyet ve arzularını içlerinde boğmaya çağıracaktır.

Coğrafyayı sömürgeleştirme, ruhu sömürgeleştirme.. Kapitalistiyle komünistiyle batılıların bildikleri sadece budur. Hep bu hülyayı yaşar Batı. Ama gün gelince, islâm dünyasının tepeden tırnağa dirildiğini görecek, daldığı derin gaflet uykusundan uyanacaktır.

Bundan sonraki safha, Avrupa'nın içten fethedilmesidir. Manevi bir fetih olacaktır bu. Avrupa, teslim olursa kurtulacaktır.

Hakka teslim olan, esir değil, esaretten kurtulandır. Gurur hastası batılıları bile bu idrake, "diriliş şoku" erdirecektir.

HAKİKAT VE İDEOLOJİLER
I

Hakikat sistemini, en geniş anlamında bir ideoloji kabul etmemiz mümkündür, ama ideolojilerin tümünü hakikat sistemleri gibi düşünmekte büyük risk vardır. Ufak bir hakikattan ya da bir realite unsurundan yola çıkma, tümüyle hakikat sistemine ulaşma garantisini sağlamaz. Olsa olsa, ideolojiler, hakikat sisteminin, kendini yoklamasına, oturduğu kaide açısından kendini sorgulamasına yardımcı olurlar. Diğer bir deyişle, ideolojiler, hakikat sisteminin, düzenli olarak yapılması gereken uygulama çekapında, parça parça kullanılan usûllerin kaynağı olabilirler. Yani mikroskopla bakışta lam, lamel görevini üstlenebilirler.

Hristiyanlık, kendisine inanan topluluklarda bir arada oluşların yeterli gerekçesini ruhlara aşılayamadığından Avrupa'da "milliyetçilik" ideolojisinin doğmasına sebep oldu. Coğrafya, ırk, dil realitelerinden "millet" fikri oluşturuldu. Hıristiyanlıkta "millet" fikrinden ziyade "cemaat" fikri vardı. "Millet" kelimesi, din mensubu olmayanlar için kullanılan,

sanki olumsuz içerikli bir kelimeydi. Tevrat geleneğiydi bu. Ancak, Rönesans'tan sonra, din dışı düşüncelerin doğup gelişmesiyle birlikte "millet (nation)" kavramı gözüktü. Top gibi silâhların icadıyla hıristiyan halklar milletlere bölündü: fransız, ingiliz, alman v.b. Milliyetçilikse, bu siyasî oluşumun ideolojisi olarak benimsendi.

İslâmda ise, "millet" kavramı, Kur'an-ı Kerim'de, tüm inananların toplumunu ifade etmek üzere yer almıştır. Bütün müslümanlar bir millettir. Bu "millet" kavramı, toprak, dil, ırk realitelerinin üstünde, inanç ve ülkü beraberliğini ifade eden bir kavramdır. Batının "millet" kavramı ile İslâmın "millet" kavramı arasında büyük bir fark göze çarpmaktadır. Batının millet (nation) kavramı, (kavim) kavramına yakın bir anlam taşır. Oysa, islâmın "millet" kavramı, bütün insanlığı hedef alan bir genişliğe sahiptir. Millet kavramı, "cemaat" sözünden çok daha geniş, yoğun ve kaynaşmış bir kitleyi belirtir. Bu yüzdendir ki, hıristiyan mezhepler, ayrı ayrı cemaatler kabul edildiği halde, islâm milleti kavramı, tüm mezhep ve tarikatleri kapsayan bir evrensellik özelliği gösterir.

İslâmın "millet" anlayışı, Batının millet anlayışının çok üstünde, adeta onun erişemeyeceği bir anlayıştır. İnsanları, doğuştan getirdikleri, kendi niyet ve iradelerinin katkısı olmayan özelliklerle ayırma, gerçekte ilkel bir bölünme ve parçalanma düşüncesine dayanmaktadır. Boş gurur, böbürlenme ve öğünme nefsaniliği, bu psikolojinin temelini oluşturur. Oysa, islâmın millet kavramı, kardeşlik, tevazu, hoşgörü, özveri gibi insanî özelliklerin toplamından

doğan bir ruhî özdeşleşme bilincinden kaynaklanmaktadır.

Ancak, ne yazıktır ki, Avrupalılar, kendi dar, parçalayıcı, bölücü milliyetçilik anlayışlarını, islâm halklarına da aşılamayı başardılar. Yüksek ve medenî millet kavramının yerini, kavim ve ırk kavramları aldı. Arap, türk, acem, arnavut v.b. gibi sayısız ırk iddiaları çıkmazına saplandı islâm âlemi.

Bin dört yüz yıl ırk ayrımı yapmayan islâm milleti anlayışı çerçevesinde bütün bu ırklar kaynaşmış olduğu ve saf ırk bulunmadığı halde, müslümanlar Batının kötü niyetle islâm diyarına ihraç ettikleri bu aldatıcı ideolojiye yakalarını kaptırmaktan kendilerini alamadılar.

Avrupa'da nasyonalizm, daha aşırıya giderek faşizm ve nazizm ideolojilerini doğurdu. Rusya ve Asya'da da Çin, milliyetçiliklerini insancılık perdesi arkasında saklayarak en koyu ırkçılar olarak sürdürdüler. Bundan cihan harpleri ve halkların esaretleri doğdu.

Çare, islâm hümanizmasına, yani millet kavramının gerçeğine dönerek, realitelerin kabul edildiği, fakat abartılmadığı bir insanî özgürlük havası içinde, ideolojilerin mahkûmluklarından ırak, hakikat sistemine sığınmaktadır.

HAKİKAT VE İDEOLOJİLER
II

Batıda doğan milliyetçilik (nasyonalizm) ideolojisine karşı, yine orda bir tepki (sosyalizm) ideolojisi kendini gösterdi. Nasıl nasyonalizm, aşırıya giderek, faşizm ve nazizmi doğurduysa sosyalizm de komünizmi doğurdu. Bunların dışında üçüncü bir grup oluşturup kendini bir ideoloji olmaktan çok bir hayat tarzı gibi sunmasını bilen demokrasi akımı ise, ikisi arasında, yirminci yüzyıl tarihinin anahtar hareketi görevini üstlendi.

Yirminci yüzyıl, ideolojilerin hesaplaşması yüzyılı oldu. Birinci Dünya Savaşı, milliyetler arası savaşken, İkinci Dünya Savaşı, doktrinler arası savaş gibi gözüktü. Yani, ilk savaş, aynı ideolojiyi gerçekleştirmek isteyenlerin zıtlaşmasının sonucuydu. İkincisi ise, nasyonalizm ve sosyalizm ideolojilerinin hesaplaşması anlamındaydı. Her iki ideoloji de en aşırı görünümlerine bürünmüşlerdi. Milliyetçi cephe, faşizm ve nazizm, sosyalizm cephesi de komünizm çizgisinde mevzilenmişti. Gerçi, iddialarının aksine, iki cephenin de gerçek hedefleri maskelen-

mişti. Faşist ve naziler, vaktiyle fırsatını kaçırdıkları, sömürge paylaşımının yenilenmesi artniyetindeydiler. Komünistlerse, Rus emperyalizminin son ucuna götürülmesi iştihası içindeydiler. Demokrasi adına sahneye çıkan Amerika ağırlığını komünizm tarafına koydu. Kendisine daha yakın gibi gözüken cepheyi çökertti. Böylece, demokrasi, kapitalist dünyanın tek ideolojisi gibi oldu.

Demokrasinin bu zaferi, onun bir ideolojiden de öte bir hayat tarzı ve tek medeniyetmiş gibi empoze edilme imkânına yol açtı. Ancak, komünizmle ortak eylemde bulunması, tarihî bir açığını, yanılgısını oluşturdu. Komünizm ve demokrasi cephesi, ülkelerin kendi tarihî kişiliklerinden ideoloji üretmelerine engel oldular.

Demokrasi ile komünizm cephelerinin kimi zaman danışıklı kavgaları, kimi zaman da süt liman görünümlü uzlaşmaları, dünyayı ideolojik iki cepheye ayırdı. Kimi ülkeler, demokrasiyi, kimi ülkeler de sosyalizmi ideoloji olarak benimsediler. Ancak bu benimseyiş, kişilerin derin ruh ve fikir ihtiyaçlarına medeniyetlerinin getirdiği hakiki bir cevap olarak gelişmedi. Daha çok siyasî sebeplerle ve dış tesirlerle, şartların zorlamasıyla, devletin resmî bir ideoloji seçmeye kendini mecbur hissetmesinden kaynaklandı. Yani kısacası, kişi için sun'i bir seçim ve baskıydı bu tercih. Bu alternatifsiz gibi gözüken siyasî kaymalar ve onların doğurduğu tepkiler, yirminci yüzyılın ikinci yarısı boyunca küçük ülkeleri içten içe, anarşi, terör, siyasî kargaşa batağına sürükledi. Halâ yüzü aşan ülke, dıştan bakıldığında, suniliği apaçık görülen bu bunalım sıtmasıyla sarsılıp duruyor.

Hiçbiri kendine uygun hakikati, hakikat sistemini aramıyor. Dıştan, şu ya da bu şekilde empoze edilmiş ve o ülkeye uyarlığı bilinmeyen doktrin veya rejim kalıbına uydurulmak için sıkıştırılıp duruyor bu ülkeler.

— • —

Bu ideoloji ya da hayat tarzı iddialarının, güvendikleri dayanağın bilim ve teknoloji olduğu anlaşılıyor. Ancak, ne kadar engel olunursa olunsun, nice yavaş işlerse işlesin, bilim ve teknoloji, onlardan mahrum ülkelere de akışını sürdürüyor.

Bilim ve teknoloji, tüm insanlığın malı olmaya doğru gidiyor. Bu sebeple, bir takım bilim kuramlarına dayanan ideolojiler de gün geçtikçe tekel olmaktan doğan cazibelerini yitiriyorlar.

Önümüzdeki, yüzyıl, ümit olunur ki, insanlık, yeniden, hakikatı, bir bütün olarak arama arzusunu duysun, ideolojilerin tahakkümünden kurtulsun.

HAKİKAT VE İDEOLOJİLER
III

Batı hayat düzenine baktığımızda, ilk anda belli olmasa da, geniş anlamda, ideolojik bir çerçeve ve şartlanma içinde olduğunu görürüz. Bir takım paravanlar arkasından kendini hayal meyal hissettiren bir ideolojidir bu. Bilim ve teknolojiyle donanan bir emperyalizm ideolojisi, maddî taban olarak kapitalizme, manevi temel olarak hıristiyanlık ruhuna dayanmaktadır. Kendini sadece bir hayat tarzıymış gibi kabul ettirmenin ustalığına sahip Amerikan demokrasisi, aslında bazılarının sandığının tersine, laik bir karakter taşımaz. Amerikan düzenine belki teokratiktir diyemeyiz ama laik bir düzen de diyemeyiz. Hıristiyanlık dışında hiç bir dinin, hatta katoliklik gibi bazı hıristiyanlık mezheplerinin Amerika'da yaygınlaşıp toplumu değiştirmesine izin vermezler.

Hıristiyanlık, baştanberi Roma hukukuna dayalı bir toplumu benimsemiş olduğundan kelimenin tam anlamıyla teokratik bir düzeni tarihin hiç bir çağında gerçekleştirememiştir. Hatta, bu anlamda, Papa-

lık Devleti bile, hem geçmişte, hem bugün, dünyevi bir devlettir. Ancak, gerek geçmişte, gerek bugün dinin hıristiyan ülkelerde büyük etkisi söz konusudur. Bugün, Amerika gibi, Almanya, İngiltere de kendini hıristiyan ülkeler olarak görürler ve laikliği kabul etmezler. İtalya, İspanya ve İsviçre'de de laiklik sözkonusu değildir. Laikliğin o da kısmen uygulandığı tek ülke Fransa'dır. Onun dışındaki batı ülkelerinin tümü kendilerini hıristiyanlıkla bağlı hissederler. Bu, antik çağların rahip hakimiyeti demek olan teokrasiyle tamamı tamamına özdeşleştirilemese bile, o ülkeleri, bugün sadece Türkiye'de görülen laik ülke örneğiyle özdeşleştirmek de mümkün değildir. Bu ülkeler, sosyalizm, komünizm gibi ideolojilere de hayat hakkı tanımışlardır ama, topluma, siyasî hayata vurulu bulunan hıristiyanlık damgasından soyutlanmış değildirler. Komünist milletvekilleri bile parlamentolarında din kurallarına göre, incile göre yemin ederler.

Hıristiyanlık ne bir suigeneris hukuk, ne de bir siyasî hayat üretebilmiştir. Hıristiyanlık inancına göre, devlet ve siyaset, ancak dolaylı olarak ahlâkî etki altına alınabilir. Din kişiseldir ve yönetimdekilerin dindar olmaları ya da din adamlarını dinlemeleri arzu ve temenni edilir. Yoksa dinin doğrudan topluma, devlete bir sistem teklifi, bir buyruk-yasak empozisyonu olamaz.

Oysa, islâm, bambaşka şartlarla ve inançla doğmuş ve gelişmiştir. İslâm Medeniyeti, kişi için olduğu kadar, toplum için de bir hukuk ve kaideler düzeni getirecek zenginlik ve üstünlük göstermiştir. Bunu, batılı düşünürler, belki de kıskandıkları için, ar-

kaik devirlerin rahipler hakimiyeti gibi teokrasi olarak adlandırmışlardır. İslâm'da rahiplik olmadığından teokrasi söz konusu değildir. Medeniyetin, hukuk, idarî ve siyasî düzen üretmesi ise bir eksiklik değil, bir güç ve bir bütünlük ifade eder. İslâm, metafiziği ve ahlâkından sonra bir toplum ideası ve sistemi getiren, komple bir hakikat medeniyetidir. Onun düzenini, ne antik pagan teokrasisi, ne hıristiyan toplumların özelliğiyle karşılaştırma mümkündür.

HAKİKAT VE İDEOLOJİLER
IV

Batı'da, hıristiyanlık, devletlerin ve kurumlarının büyük gayretine rağmen, çocukluktan çıkan insanlara artık inandırıcı gelmiyor. Bu, uzun vâdede, Batı'da hıristiyanlığın ölümü anlamına gelmektedir. Yine Batı'da, az sayıda da olsa bilginlerin, dünyayı, insanları, dinleri incelemiş entellektüellerin müslüman olmaları, gelecek zaman için, tam belirleyici ve bağlayıcı olmasa da, bir işaret sayılsa yeridir.

Teknoloji değişimleri sebebiyle adeta çağ değiştiren doğu toplumları, Batı'nın bihassa sanat aracılığıyla gerçekleştirdiği propagandaları vasıtasıyla, yeniden yeniye hıristiyanlığın empoze edildiği alanlar durumunda. Endonezya, Malezya, bir dereceye kadar Türkiye, böyle bir propaganda bombardımanına tâbi tutulmuş görünmekte. Yakın geçmişteki tüm olumsuzlukları kutlu dinimize atfeden batıcılar, bu sözde transformasyonun şampiyonu pozisyonundadırlar. Oysa, batıl inanç ve âdetlerle dolu hıristiyanlığın, pırıl pırıl aydınlık hakikat dini olan islâmın yerini alması, ham bir hayaldir. Ancak, bu batı uygar-

lığınca avlanmış ve ruhları adeta şeytana satılmış kişiler, inatlarından vazgeçmeyeceklerdir. Tüm başarısızlıklarına rağmen, nesilleri ayartmağa, saptırmağa çalışacaklar ve bu yolda topluma büyük zarar vereceklerdir.

Bir taraftan, bu menfi bombardıman din duygusunu zayıflatır, inanca kuşku karıştırırken, öte yandan, islâm, eli kolu bağlı bir inanç gibi son derece sınırlı ve çoğu kez bozulmuş bir etki çizgisinde donmuş bırakılıyor. Hani, meşhur misaldeki gibi yani: taşlar bağlanmış, köpekler salıverilmiş gibi...

Bir taraftan hıristiyanlık propagandası, öte taraftan komünizm ve ona bağlı olarak olmayarak dinsizlik, Allahsızlık propagandası, bunlara ek olarak süreklice islâm aleyhtarı propaganda, islâmı hep yanlış görünümde, küçültücü bir şekilde tanıtma, islâm ülkelerinde, kötüye gidişin, bir türlü düzelemeyişin, geçmişten kopup geleceğe bitişemeyişin gerçek nedenlerini oluşturan olaylar zincirini teşkil ediyor.

Demek ki, şöyle paradoksal bir oluşum görülüyor dünyada: hıristiyanlık kendi ülkesinde ölürken sun'i olarak doğu ülkelerinde parlatılmak isteniyor. Buna karşılık, islâm, kendiliğinden Batı'da, aydın çevrelerde yayılırken, hıristiyan olmayan bazı ülkelerde yayınlaşmasını sürdürürken, kendi ülkesinde gelişimi durdurulmak tehlikesiyle karşı karşıya bırakılıyor.

İslâm ülkesinde yetişecek diriliş neslinin çözeceği, en karmaşık sorun budur. İslâm, kendi ülkesinde gerçek anlamında serbestliğe kavuşmalı, düşmanlıklardan ve istismarlardan arınmalı, tüm cevheriyle gün ışığına çıkmalı, yeniden doğmalı; yabancı ülke-

lerde de destek görerek daha planlı ve bilinçli bir yayılma imkânına ermelidir.

Tarihin dönüm noktası, bu çözümde gizli. Tıkanıp kalmış Batı, yanlış yönler arayan doğu ruhu, belki, o vakit, yine bir ışıyış ve aydınlanış ümanizması ve medeniyeti tohumunu bulmuş olur.

HAKİKATIN ZAFERİ

İnsanoğlu, etiyle kemiğiyle değil, ama ruhuyla bu dünyaya, Allah'ın bir ışığı gibi düştü. Bu ışığın odaklaştığı projektörler, peygamberlerdir. Medeniyetler, onların ruh aynasından dünyaya ve zamana yansıdı. Daha doğrusu, yansıyan, o yansıyıştan doğan tek bir medeniyet idi. Hakikat medeniyeti dediğimiz tek medeniyet. Ancak bu medeniyet de, bu dünyadaki genel gelişme kanunu gereği, hilâl, yarımay, dolunay dönemlerini yaşadı. İleri geri gidişler, sağa sola yalpalayışlar oldu. En söndüğü sanılan zaman yeniden parladı hakikat sistemi. Yalanın egemenliğine karşı insanların en umutsuz olduğu zamanda da onun sancağı dalgalandı ufuklarda. Yeryüzü, puta, insana, eşyaya, dünyaya taparlığın lânetiyle dolarken, bu bataklık havasını dağıtıcı sabah rüzgârı olarak, doğudan batıya esti durdu bu rahmet rüzgârı.

Mezopotamya Medeniyeti, Babil Medeniyeti, kendince yeri göğü keşfedip tüketince, gurura saplandı, ilâhî menşeini unutup hükümdarlara ilâhlık atfetmeğe kalkıştı. Bu yalanın saltanatına karşı ha-

kikatin başkaldırışını gördük. Hz. İbrahim'in bu yozlaşmaya isyanını gördük. Aklın kabul edemeyeceği zulüm ve baskı, hakikat kahramanı peygamberin sabrı ve direnişiyle ortadan kalktı.

Mısır Medeniyetinde de, Yunan ve Roma Medeniyetinde de, hükümdarların tanrılaştırılması, efsaneyi hakikat sayma yanılgısı, tevazuu terk ediş, Allah'ı unutuş, o medeniyetlerin sonu oldu. Peygamberler, nasıl medeniyetin kurucuları oldularsa, sonlarını da haber verenler yine onlar oldu. Zamanında ve süreklice uyarılarını yaptılar, ama azgın toplumlara gerçeği kabul ettirmek mümkün olmadı.

Bu yıkılış zamanlarında, çürüyüş, çöküş, ebedîymiş gibi gözüküyor. Oysa, gururun içi boş, yalanın yapısı temelsizdir. Sonunda zafer, hep hakikatın olmaktadır.

Çağların havası değişiyor. Adeta zamanın mantık özünde devrim oluyor. Önceden düşünülmesi ya da hayal edilmesi mümkün olmayan bir gelişme ve genişleme, insanın daralan ruhunu bunalımdan kurtarıyor. Eski çağ sütunları devrilirken yeni çağ sütunları dikiliyor. Fakat, dikkat eden görüyor ki, yeni sütunlar, eski sütunlardan daha eskidir. En azından, kök açısından.

— • —

Ormanda duyulan sesler, arada bir duyulsa da, hep başkuş sesleri olmayacaktır. Bütün seslerin genel armonisi, baykuşun ve karganın sesini de lüzumlu kılıyor. Öbür seslerin tasarrufuyla bu bet sesler de bir parça değişime uğruyor, yumuşuyor, ta-

hammül edilir oluyor. Ama bütün seslerin üstünde, bülbülün sesi, şakıması işitiliyor. Kadifeden bir örtü gibi sarıp sarmalıyor onun sesi tüm sesleri.

— • —

Yirminci milâdî yüzyıl, ne kadar çileyle, nice ıstırapla dolmak üzere. Ne şatafatlı yalan saltanatları yükseldi yıkıldı. Nazizm, faşizm, efsaneleri gerçekleştirme iddiasıyla dünyayı kana ve ateşe boğdu. Ama sonunda kapitalizm ve komünizm işbirliğinin realist stratejilerinin kurbanı oldular. Şimdi de sıra belki de berikilere geldi. Komünizm bir sarsılış içinde. Tabii ki, kapitalizm de günü gelince yere serilmeğe mahkûm.

Putlaştırılan rejimler, sistemler, sonunda Allah'ın estireceği hakikat rüzgârlarıyla yere serilmeğe mahkûm.

Yalanın düzeninde feragat, fedakârlık ve tevazu bulunmadığından, hükümran olanların çatışması, kopukluklar, çatlaklar oluşması mukadderdir. Baskının gücünü kıracak yeni iklim, bu aralıklardan sızacaktır üst yapıya, çatıya. Ve zamanla, karşı koyucu kuvvet birikimi gerçekleşecek ve günü gelince de yalanla gerçeğin savaşı kaçınılmaz olacaktır. Bu savaşın sonucunda ise, muhakkak ki, zafer hakikatındır.

Uzun vâdede zafer, hep hakikatındır.

GERÇEK ŞEREF YOLU

Bir dâvanın, bir düşüncenin, bir inancın yaşaması için doğru, iyi ve güzel olması yetmez. O görüş, o düşünce ve o inancın uğruna hayatını bile hiç çekinmeden verecek yaşatıcılarının bulunması lâzımdır. Bir ideale inanan, onu canı pahasına savunan kahramanlar olmuştur hep.

Havarilerin Hz. İsâ'ya bağlılığı, dört yüz yıl Roma zulmüne karşı bir inanç direnişinin ilk yüce halkasını oluşturur. Güçce en zayıf olan bu müminlere karşı, dünyaya hakim olan Roma yine de, zorbalıkla başa çıkamadı. Ancak hileyle onu yozlaştırma yolunu buldu.

Sahabe-i kiramın gerek Peygamber Efendimize ve gerek inancımıza olan sadakatı, bu uğurda çekmediği çile kalmayan bu imân kahramanlarının hayatı, eşsiz birer destandır. Onlar, o günün şartlarında, yücelerin yücesi islâmı Çin'e, Büyük Okyanus'a, vahşi Afrika kabilelerine ve bin bir uzak doğu adasına bu akıl üstü fedâkarlık ve feragat ruhu ve bağımlılık şuuruyla götürdüler. Şehitlik ve gazilik, rütbelerin en büyüğü oldu onların sayesinde. Onlar, dev-

letlerini, hayatlarından, anne ve babalarının, çoluk ve çocuklarının hayatından çok üstün gördüler. Onlar, islâm düzenini, adeta, gökyüzünün, cennetin ideal sisteminin yeryüzüne vurmuş gölgesi gibi gördüler.

Onlar rahmanî bir cezbe içinde idiler. Şahsî menfaatlerini, rahatlarını ayakları altında çiğnediler. Bu yüzdendir ki, bir insan, ahlâkta ve ruh yüceliğinde ne kadar yükselirse yükselsin, isterse ermişlerin ermişi olsun, en gerideki bir sahabenin bile derecesine ulaşamaz. Çünkü sahabelik, bilgiyi, riyazeti aşan bir iman katının makamıdır.

Bunun içindir ki, Allah yolunda savaşan herkes, sahabe-i kiram döneminden bir koku almış demektir. Sahabeyi yaşar her mücahit, her islâm muharibi. İslâm yurdunu savunmak için sayısız şehit veren atalarımız bu anlamdan haberdar idiler.

— • —

Cihat, yalnız cephede ve ateşli, ateşsiz silâhlarla yapılan savaştan ibaret değildir. Onun kadar, hatta ondan değerli, o savaşın sonucunu da adeta önceden belirleyen fikir savaşı, inanç savaşı, medeniyet savaşı, milletin millet kalma savaşıdır. Hatta, şuurlu olarak, göz nuru döküp milleti için sanat eseri meydana getiren insanlar da kutlu kişilerdir. Bundandır ki, milletimiz, sadece fetih yapanları değil, her türlü hizmet yapıp fedakârlık gösteren insanı, veli olarak görmüş, mezarını, türbesini "yatır" adıyla saygıyla yâd etmiştir.

— • —

Çağımızda, gerçek inancı, fikri, ideali savunmak, bin bir sahtesinin ortalığı kaplaması sebebiyle daha güç hâle gelmiştir. Propaganda vasıtaları sahtenin ve yalanın emrinde. Bu yüzden çağımızda, ilâhî yol ideali için çalışma, geçmiş zamanın kahramanları derecesinde bir hizmet istemekte ve bu fedakârlığı göze alanlar, kimseler görmese de, o ulvi manevi dereceleri kazanmaktadırlar.

Nefsini tatmin için aslında maddeye inanarak dini çıkarına alet edenlerin tantanalı, saltanatlı itibarlarına aldanmayınız. Bunların itibarı, biriktirdikleri para kadardır. Asıl istikbalin değerleri, bu nevi nefsanî varlıklara dayanmayan, millet idealinin yaşaması için mal ve mevkiden bir çöpe bile malik olmamaktan yüksünmeyen yiğitlerdir.

Zamanın eksiltmeden şereflerine şeref katacağı bu idealistlerdir ki, boşanan bir baraj suyu gibi önüne geleni deviren kötülük akışına göğüslerini siper edeceklerdir.

UMUT VE UMUTSUZLUK

Güneşin bir kez daha doğacağına inancımız ve itimadımız kalmadı mı?

Bu ruhsuz, rahmetsiz, kapkara bulutların dağılacağına artık hiç ihtimal vermiyor muyuz? Kalorifer bacalarından tüten kaskatı bir duman gibi, Kur'an-ı Kerim'in tasvir ettiği o habis duman gibi göğümüzde sabitleşip duran, nefes almamızı bile güçleştiren yalanın, yanlışın, çirkinin bulutlarının ilâhî bir rüzgârla tarumar edileceği his ve sezgisini tümden kayıp mı ettik?

Kendilerini maneviyatımızın hakiki varisleri gibi, tekelcileri gibi gören, herkese gizli veya açık kendilerini böylece takdim etmeğe çalışan, maddî bazı imkânların mahkûmu olduğuna bakmaksızın bu dış görünüşün mağruru, gerçekteyse mağduru olan bir takım köksüz toplaşma grupları, şu ya da bu odağın işbirlikçisi, alkışçısı olmaktan mest, hakiki çığırın en masum hareketini bir hata gibi gösterme saplantısında ısrar edip duracaklar mıdır hep?

Onlara büyük şairin diliyle seslenmek gerekir:

Çok da mağrur olma kim meyhane-i ikbalde
Biz hezaran mest-i mağrurun humarın görmüşüz.

Geçici bazı zamanlarda geçerli olabilecek bazı basit hakikatleri, kısır idrakiyle, her zaman ve mekânda geçerli ebedi hakikatlarmış gibi sıralayarak bir milletin son kurtuluş hareketini önlemeye çalışan ve bunu da bir marifet sanan bu gafiller, bir gün içine daldıkları bu korkunç yanılgıdan uyanma nedir bilmeyecekler mi?

Dağların şafak aydınlığıyla siyahtan mora, mordan maviye, maviden beyaza dönüşü hiç bir zaman görülmeyecek, hep gecenin karanlığı tek renk, tek gerçekmiş gibi sürüp gidecek midir?

Hayır! Hakikatın sahibi gibi geçinen, herkesi aldattığını sanır ama gerçekte kendini aldatmış olur. Labirentlerde yolunu ne kadar kaybetmiş olursa olsun, "çalınmış mal" geri dönüp sahibini bulacaktır.

Firavunlar, kendilerini ne kadar halkın gözünde tanrılaştırmış, ölülerine bile sanki hiç yıkılmayacak kaleler gibi mezarlar yaptırmış olurlarsa olsunlar, bir mumyanın esiri olmaya ve eninde sonunda toprağa serilmeye mahkûmdurlar.

Nemrutlar, ne kadar büyük bir zulüm ateşini yakmış olurlarsa olsunlar, devrileceklerdir. Ateşleri de sönecektir.

Bu açıdan, hakikatın ebedî işlerliği açısından geçmiş zamanla gelecek zaman arasında bir fark var sananlar ve bundan medet umanlar, bir gün aldandıklarını anlayacaklardır.

Teslimiyetin, başkasının merhametine sığınmanın bir sonu yoktur.

İki yüz yıldır, Avrupa'nın asla mevcut olmayan merhametine sığınmakla ne kazandık? Son varlığımızı da oraya hibe etmek isteyenler, ne zamana ka-

dar sürdürebileceklerdir bu hükümsüz hakimiyetlerini?

Şairin:

Zebunkûş Avrupa, bir hak bilir ki o da kuvvettir

mısraındaki hakikatı, aydınımız hiç kavrayamayacak, hep hayal tembelliğinin esiri mi kalacaktır?

Hayır! Diriliş günü gelecektir. Avrupa'ya ders verecek, yol gösterecek, kurtuluş izini işaret edecek maneviyat erleri ufuklarımızda gözükecektir.

Kendi öz savunmasının hisarını örecek "usta"lar belirecektir. Ülkenin ustaları, mimarî dehalarıyla ortaya çıkacaklardır.

İşte bu gerçeği idrak edemeyen, idealizmden yoksun, sözde realistler, oldukları yerde bakakalacaklardır. Çok bilmişliğin sukut-u hayali onları beklemektedir.

Onlar, güneşin doğmayacağına, baharın gelmeyeceğine, gülün açmayacağına, ağacın çiçeklenmeyeceğine ve yemişe durmayacağına inanan ve bu sebeple kışla uzlaşıp yaşamaya çalışmak gerektiğine herkesi inandırmaya çalışanlardır.

Bunlardan uzak duracaklara ne mutlu!

Bütün zorluklarını görerek geleceklere inananlara ne mutlu!

DÂVA AHLÂKI
I

Bir inanç, toplumla ilgili bir düşünce ya da genel olarak inanç ve düşünce unsurlarını yapısında tuğla ve harç gibi bulunduran idealin insanda samimi ve halis bir ruh besini haline gelip gelmediği, onun pratiğe yansıması olan ahlâkta görünür. Ahlâk, idealin gerçekten benimsenip benimsenmediğinin, kişiliğe mal edilip edilmediğinin, bir inanç özü haline gelip gelmediğinin, sömürü konusu olup olmadığının en iyi mihenk taşıdır. Bir termometre gibi kalb ateşinin hararet derecesini gösterir.

Soyut düşüncelerin toplumda uygulanma imkânını bulması, ancak dâva ahlâkına sahip bir idealistler kadrosunun oluşmasıyla mümkün olur. Bir idealin yeniden dirilişini, toplumdaki kalıntı bir düşünce seviyesi ve ahlâk derecesinden ummak, ham hayale kapılmaktan başka bir anlam ifade etmez.

Tarihin tüm büyük hareketleri, fedakârlık ve feragatın zirvesine çıkmış dâva adamlarının yüce ahlâkıyla gerçekleşmiştir. Sadece fikrin ya da inancın doğru olması yetmez. Çünkü: bir inanç ve düşünceyi

dışından kavramak, özüne ve derinliğine inememek, o inanç ve düşünceyi tüm gücüyle yürürlüğe koyamamak sonucunu doğurur ki, bu da o düşünce ve inanca bir haksızlık, hatta bir ihanet demek olur. Bir dâvayı, tüm cevheriyle harekete geçirmemek, onu harcamaktır. İdealin ruh enerjisini % 50'nin altında bir kapasitede kullanmak, ona teşne gönüllere umutsuzluk saçmak, düşmanlarını ise sevindirmek sonucunu doğurur.

Dâva, dâva ahlâkına sahip insanların omuzları üzerinde yükselir.

Dâva ahlâkına sahip insanlar yalan ve iftira nedir bilmezler. En ufak bir menfaati haleldar oldu diye ciyak ciyak bağıranlar, gerçek dâva sahipleri olamazlar; olsa olsa, o dâvayı kullanarak çıkar sağlayan kişiler olurlar.

Dâva ahlâkına sahip kişiler yalan söylemekten nefret ederler ve iftira etmekten cehennem ateşinden korktukları kadar ürker ve çekinirler. Kendi batıl binası bir anda yıkılıp yerle bir olacak diye korkanlar, su gibi yalan söylüyorlar ve Allah'tan korkmadan, utanmadan herkesin tanıdığı kişiler hakkında iftiralar savuruyorlarsa, bu konuda en ufak bir vicdan sorumluluğuna ve ürpertisine sahip değillerse, bu insanları bir dâva sahibi sananların vay haline! Yazıklar olsun o insanlara ki, dâvanın en basit şuur, idrak ve ahlâkına sahip olmayan kaşarlanmış politikacıları önder sayıp arkalarından giderler. O kişiler kitleleri felâkete götüreceklerdir sonunda. Ama o zaman iş işten geçmiş olacaktır.

İslâm, gerçek inanç ve düşüncenin kaynağı ebedî ideal olduğu gibi, yüce ahlâkını da yeryüzüne ve çağ-

lara sayısız anıt halinde serpiştirmiş büyük dâvadır. Peygamberlerin, sahabenin, imamların, âlimlerin, şehitlerin, velilerin ahlâkı, büyük islâm ahlâkı tarihi kitabının binlerce sayfasını altın destan yazılarıyla doldurmaktadır.

Müslüman idealist, doğruluğun heykeli gibi gözler önünde yükselen inanç eridir.

Müslüman idealist, değil bir başka müslümana iftirada bulunmak, düşmanına bile iftira etmekten şiddetle sakınır.

Müslüman idealist, kendinden, dâvasından emindir. Kurduğu yapı hemen yıkılacak diye korkup panik içinde ne yaptığını bilmez bir hale düşmez.

Müslüman idealist, kendisinin yapamadığını yapan başka biri olursa, onu kıskanmaz, ona haset etmez, ve onu bu girişiminden dolayı alkışlar.

Uzun vâde içinde, gerçek idealistlerle sahteleri, dâva ahlâkına sadakatları veya o ahlâktan sapmalarıyla ayrılır. Akla karanın karıştığı alacalı bir devir, sonunda akın ak, karanın kara olduğu bir ayrılış ve seçilişle belli olur.

Öte dünyadan önce bu dünyada da böyle bir kıyamet yaşanır ve gerçek diriliş, sahtelerini, erken doğumcu düşüklerini tasfiye eder.

DÂVA AHLÂKI
II

Göreve çağrıldığı zaman, dâva adamı şüphesiz şartlara bakacaktır. Körükörüne ileri atılmayacaktır. Ama bazı elverişsizlikler, onu zaruret haline gelmiş atılımdan da geri bırakamayacaktır. Parası hazır, insanı hazır, tehlikeden azade iş ve hareketten öte bir davranışa yanaşmayan kişinin dâva adamlığı nerede kalır? Böylelerinin sıradan insanlardan farkları nedir?

Bir dâva çalışmasına girişmek, bir şirkete girmekle aynı olamaz. Birinde çıkar esas olduğuna göre, riski göze almamak, şartların tam ve mükemmel olmasını istemek normaldir. Ama öbüründe eğer memleket tehlikede ve millet bir uçurumun ağzında ise, şartlar yok diye oturup beklemek, yurtseverlik ve idealizmle nasıl bağdaştırılabilir?

Ne canlı ve unutulmaz bir levhadır: Peygamber Efendimiz, Mekke'nin tehlike anlarında çalınan çanını çalmış, halk toplanınca da; "ben size desem ki, şu tepenin ardında düşman var. Bana inanır mısınız?" Halk: "evet, inanırız" deyince, "öyleyse size di-

yorum ki, Allah'a inanın ve buyruklarına, yasaklarına uyun. Aksi halde sizin için tepenin ardındaki düşmandan daha büyük tehlike var!" demiştir. Dava adamının çağrısı için ebedî misaldir bu.

Evet, dâva adamı, halkını ve ülkesini, her türlü tehlikeye karşı, korkmadan, çekinmeden uyarmalı ve herkesi bu tehlikelere karşı önlem almağa çağırmalıdır. Gerçekten inançlı, idealist ve yurtsever herkes de bu çağrıya seve seve koşmalıdır. Kimi zamanın çağrıları şartlardan önce gelir. Çağrıya uyup sonra şartları düşünmeyi gerektirecek kadar acil durumlar olabilir. Göreve koşup şartları mümkün olduğu kadar ayarlamak, kimi zamanlarda tek kurtuluş çaresi haline gelebilir.

Dâva ahlâkı doğurgandır. Onun veriminde mucizelerin birikiminden bir birikim vardır. İlâhî yardım, dâva adamının güvencesidir. Manevi güç, bu ahlâkın temel taşıdır.

Dâva ahlâkı, zafer tohumunu saçar, yeryüzüne. Başarıların kaynağıdır bu ahlâk.

Dâva ahlâkı, sabrın yemişi, dikkatin kerameti ve umudun şafağı, fecridir.

Dâva ahlâkı, tarihi yapan en önemli faktördür. Kahramanlık, onun kabuğu ise, özü, içi, çekirdeği tevazu ve Tanrı'ya teslimiyettir.

Kim bu ahlâktan haberli ise, kader mutlaka bir gün onu soylu misyonunu yerine getirmeğe çağırır. Her kim de ondan uzaksa, böyle destanî fırsatlar karşısına çıksa bile, saklanacak delik arar.

İdealler, sabah vakti görülen sadık rüyalar gibidir. Ona kana kana batmak ve kendini vermekle erer muradına insanoğlu.

Sanatçı sanatının sırrına, her yolu denemenin sonuna kadar gittiği vakit erer. Bilim adamı da bu çabada farksızdır sanatçıdan. Dâva adamı, bir ülküyü gerçekleştirmek isteyen insan da, sanatçı gibi, bilim adamı gibi, hedefine varmak için ahlâkını en yüce dereceye çıkarmak mecburiyetindedir. Bu mecburiyet ona dâvasını en aziz, nefsini en hor ve hakir gösterir. Nefsini adeta yok edercesine çiğneyen ahlâkın adamıdır dâva insanı. Veli, asılan bir soyguncuyu göstererek: "bu adama gıpta ediyorum" demiş. "Neden?" diye sormuşlar. "Mesleğinin en son rütbesine erdiği için!" cevabını vermiş.

Mesleğinin sonuna varan kahramanlar, yeryüzünü yaşanmağa değer yapmağa devam ediyorlar. Dâvalarının ahlâkına sahip olan, her türlü eziyetine katlanan bu kişiler, değişmez sanılan dünyayı değiştirmişlerdir, değiştirmektedirler ve değiştireceklerdir. Dünyayı, gerçeğe ve olumlu yöne doğru yalnız onlar değiştireceklerdir.

İÇİNDEKİLER

7 Gün Tutulmasından Öte
10 Yeni Usûl
13 Sır
17 Umut
20 Çile
23 Mümin, Etkileyendir
26 Değerlerimize Karşı Görevlerimiz
29 Çağrı
33 İnsan
36 İmân
39 İslâm I
43 İslâm II
47 İslâm III
51 Kur'an I
54 Kur'an II
58 Kur'an III
61 Kur'an IV
64 Öte Dünya I
67 Öte Dünya II
70 Öte Dünya III
73 Fiil ve İnsan I
76 Fiil ve İnsan II
80 Fiil ve İnsan III
83 Kader I
87 Kader II
90 Kader III
95 Kader IV
99 Peygamber I
102 Peygamber II
105 Peygamber III

109 Peygamber IV
112 Tanrı Korkusu
115 Allah Sevgisi
118 Muştudan Muştuya
121 Hikmet Kaynağı
124 Topluluk Şuur ve Mutluluğu
127 Diriliş Şoku
130 Hakikat ve İdeolojiler I
133 Hakikat ve İdeolojiler II
136 Hakikat ve İdeolojiler III
139 Hakikat ve İdeolojiler IV
142 Hakikatın Zaferi
145 Gerçek Şeref Yolu
148 Umut ve Umutsuzluk
151 Dâva Ahlâkı I
154 Dâva Ahlâkı II